

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

vojenská mysl

SEDMNÁCTÝ ROČNÍK

1

Vojenská mysl je teoretický časopis
diskusní povahy.

Uvádí osobní názory autorů,
které nelze považovat za oficiální
názory ministerstva národní obrany

ROZHOVOR

s generálmajorem

Karlem PEPRNÝM

Úkoly Pohraniční stráže

VOJENSKÁ MYSL: Uplynul rok od doby, kdy byla Pohraniční stráž*) podřízena ministerstvu národní obrany. Změna v podřízení bezesporu ovlivnila poslání i úkoly útvarů a jednotek PS při ochraně státní hranice i při plnění bojových úkolů. Jaký je odraz této změny ve vzájemných vztazích a v součinnosti?

S. PEPRNÝ: V otázce vyjadřujete své přesvědčení o tom, že změna v podřízení ovlivnila poslání i úkoly útvarů a jednotek PS při ochraně státních hranic i při plnění plánovaných bojových úkolů. Jde o složitější problematiku, často nesprávně zjednodušovanou. V ní spočívá, nebo chcete-li, z ní vyplývá specifika PS. Zastavím se proto krátce u této části otázky.

Poslání i úkoly a jednotek PS při ochraně státních hranic nebyly v podstatě ovlivněny co do obsahu. **Ochrana státních hranic je a vždy bude nedílnou součástí bezpečnosti země.** Druhou věcí jsou formy a metody ochrany státních hranic, které je nutné přizpůsobovat podmínkám a zdokonalovat je. Tento proces probíhá po celou dobu existence PS. Ochrana státních hranic v mírových podmínkách je svou podstatou bezpečnostní úkol, k jehož plnění, s hlavním těžiš-

*) Poznámka redakce: dále PS

těm na západní hranice naší republiky, byla PS na počátku padesátých let vytvořena.

Bezpečnostní prvky této činnosti PS v míru vyplývají např. z toho, že je namířena k ochraně republiky proti činům, kvalifikovaným trestním zákonem č. 140/61 Sb. jako trestné činy (§§ 109, 110). Proto také tato část z celkové současné činnosti PS je na rozdíl od ostatních druhů vojsk **zakotvena v příslušných právních normách**. Plnění tohoto úkolu má přirozeně své zvláštnosti. Jednotky PS se opírají o širokou podporu a praktickou pomoc místního obyvatelstva v pohraničí a o pomoc vybraných pomocníků PS na základě nařízení ministerstva vnitř. č. 40/57 Sb. Na druhé straně se podílejí na výchovné práci mezi obyvatelstvem. Úkol k ochraně státních hranic vždy byl a bude nadále spojen **s těsnou součinností s orgány Sboru národní bezpečnosti** (v první řadě jde o řešení postihu osob, zadržovaných PS, tedy o návaznou činnost podle trestního řádu aj.). Další činnost, která má výrazně bezpečnostní charakter, je **agenturně operativní práce**, zabezpečující objektivní rozhodování velitelů při organizování pohraniční služby. Tato činnost pak v celém souhrnu zvláštnosti PS při plnění mírových úkolů znásobuje.

Po uplynutí jednoho roku realizuje usnesení PÚV KSČ z 26. 10. 1965, které PS uložilo zabezpečit spolehlivou ochranu státních hranic s kapitalistickými státy, mohu odpovědně prohlásit, že **PS tento úkol ve složitých podmínkách reorganizace úspěšně splnila**. Ve srovnání s rokem 1965 se nesnížil počet osob, usilujících o nelegální přechod státních hranic. Naopak se zvýšil počet zadržených narušitelů.

Změna v podřízenosti se plně projevila v poslání i úkolech PS při plnění bojových úkolů. Jde o změnu kvalitativní. Byly vytvořeny všestranné podmínky jak pro účelné použití PS k plnění úkolů za branné pohotovosti státu, tak i pro požadovanou přípravu a zabezpečení PS. Tato činnost se dotýká řady nových požadavků, které budeme zabezpečovat již v letošním roce. V nich **přední místo zaujímá výcvik, který musí efektivně zajišťovat celkovou činnost a úkoly PS.**

Jak se odrazila změna podřízenosti PS ve vzájemných vztazích a v součinnosti?

Vzájemné vztahy a součinnost mezi PS a ostatními druhy vojsk byly dobré již v minulosti. Týká se to jak vztahů a spolupráce prvosledových útvarů a svazků, vojsk PVOS, tak součinnosti na vyšší úrovni. PS vždy dostala, pokud toho bylo třeba, od ČSLA požadovanou podporu a pomoc při plnění úkolů, při přípravě lidí ve školách, při účasti na cvičeních atd. Není pochyb, že **po začlenění PS do jednotných ozbrojených síl se vzájemné vztahy a součinnost podstatně rozšířily a prohloubily**. V uplynulém roce se jí dostávalo potřebného pochopení a pomoci při zabezpečování reorganizace a maximálně byly respektovány potřeby, vyplývající ze specifiky postavení, poslání a úkolů PS. To je dobrá bilance prvního roku činnosti PS v rámci MNO.

VOJENSKÁ MYSL: Jaká je podstata součinnosti PS s ostatními druhy vojsk a jaké jsou požadavky na přípravu velitelů a štábů?

S. PEPRNÝ: Součinnost jako pojem má široký význam a vzájemně se týká všech druhů vojsk. Bez součinnosti, tedy izolovaně, by bezpochyby velmi těžko plnil některý druh vojska své úkoly. Týká se to proto i PS jak v mírové čin-

nosti, tak v době branné pohotovosti. Z hlediska přípravy a plnění bojových úkolů v počátečním období války má PS příznivé podmínky pro dobrou součinnost s ostatními druhy vojsk, vytvořené začleněním PS do jednotných ozbrojených sil. To však neznamená, že součinnost lze řešit jen organizačními změnami. Jde nyní o to, **v těchto příznivých podmínkách na základě společných cílů vytvářet na všech velitelských stupních a na všech styčných bodech naší činnosti podmínky pro správné pochopení úkolů, jejich všestranné zabezpečení a respektování vzájemných potřeb.** Dosavadní zkušenosti potvrzují, že úroveň součinnosti — od vzájemné znalosti, výměny zkušeností a praktické pomoci až po detailně promyšlené a sladěné plány — bude i napříště ovlivňovat výsledky naší práce.

V přípravě velitelů a štábů lze požadavky zatím do určité míry diferencovat. Nejsou náročnější požadavky na znalosti činnosti k ochraně státních hranic, kde **mnohaleté zkušenosti velitelů a stmelených štábů jsou příznivé.** Přitom však budeme respektovat vývoj a nemůžeme do nekonečna spoléhat jen na dosaženou úroveň v minulých letech.

Intenzivnější bude příprava velitelů a štábů z hlediska bojové činnosti. Zdůrazňuji, že v této přípravě nelze hovořit o velkých „mezerách“. O tom svědčí vystoupení velitelů a štábů PS při loňském spojeneckém cvičení VLTAVA. Teoretická připravenost našich velitelů a štábů má jistou úroveň. Vzhledem k výrazně bezpečnostnímu charakteru PS však **velitelský sbor neziskal praktické návyky** v samostatném a rychlém rozhodování a velení v polních podmínkách. **Přijatá opatření o kvantitativním i kvalitativním zaměření přípravy velitelů a štábů, jakož i výstavba výcvikových praporů, vytvářejí předpoklad k urychlenému osvojení si požadavků vedení moderní bojové činnosti ve složitých situacích.**

Při tom budeme plně čerpat ze zkušeností a metodiky velitelů a štábů, svazků, útvarů a jednotek všech druhů vojsk. Konkrétní opatření jsou zakotvena v příslušných plánech a dokumentech PS na výcvikový rok 1967.

VOJENSKÁ MYSL: S výcvikem vojsk PS souvisejí problémy využívání záložníků PS u útvaru armádý. Pohraničníci mají dosud odlišný výcvik a nelze jich dosud plně využít při zařazení do funkcí u bojových útvarů. Jak zlepšit situaci v tomto směru?

S. PEPRNÝ: Výcvik příslušníků PS je v podstatě srovnatelný v jednotlivých přípravách s minimem, předepsaným pro motostřelecké jednotky armády. **Nižší je ve střelecké přípravě.** Střelby jednotlivce jsou sice shodné, avšak jednotky, kromě poddůstojnických škol, neprováděly bojové střelby družstva a čety.

Problémy jsou zejména v taktické přípravě, kde rozsah výcviku je podstatně nižší. Výcvik dosud končil na stupni četa a rota byla sladována pouze v opěrných bodech v rámci bojové pohotovosti. Do letošního roku necvičily jednotky v poli s použitím bojových vozidel a za podpory jednotek druhů vojsk.

Výcvik v PS je však náročný a přispívá k vypěstování základních vlastností a návyků, potřebných v soudobém boji. **Celková vycvičenost se systematicky upevňuje při výkonu služby k ochraně státní hranice, který svým charakterem převyšuje rozsah výcviku.** Ve službě se upevňují vlastnosti jako je odvaha, iniciativita, schopnost samostatného rozhodování jednotlivců, návyky v provádění

skrytého průzkumu, použití zbraně, maskování, pozorování a naslouchání. To vše v průběhu dvouleté služby zvyšuje celkový stupeň připravenosti příslušníků PS.

U PS jsou však i kategorie vojáků, jejichž stupeň připravenosti je rovnocenný a shodný s odbornou připraveností druhů vojska. To se v řadě případů ukázalo na společných soustředěních u ČSLA, např. chemických jednotek. Obdobná situace je ve zvládnutí techniky, která je ve výzbroji PS.

V příštím roce se již zvyšuje rozsah polního výcviku i střeleb, což dále sníží rozdíly vycvičenosti mezi PS a ČSLA.

Realizace výcvikových praporů a jejich vybavení technikou, zlepšení součinnosti s útvary pohraničních svazků a účast na plukovních cvičeních v podstatě rozdíly vyrovná.

Tento problém je oprávněný jen zčásti a patří minulosti. Mám za to, že v rámci jednotlivých cvičení záloh lze zvládnout zásady bojové činnosti motostřeleckých jednotek. Pohraničníci - záložníci mohou plnit úkoly u průzkumných jednotek, u teritoriálních jednotek, u brigád ochrany týlu v pořádkových jednotkách a po absolvování cvičení i u motostřeleckých jednotek, což potvrzují i zkušenosti cvičení VLTAVA.

VOJENSKÁ MYSL: Nedávno jste se zmínil v rozhovoru pro LIDOVOU ARMÁDU, že vzhledem k dnešní situaci, možností a využívání moderních technických prostředků ze strany nepřátelských rozvědek mění se názor na původně stanovený úkol útvary PS — střežit státní hranici a zabránit pronikání špiónů a diverzantů na území ČSSR. Jak správně chápat náplň tohoto úkolu?

S. PEPRNÝ: Na základě rozboru a zhodnocení dnešních podmínek a situace přijalo předsednictvo ÚV KSČ 26. 10. 65 rozhodnutí, které svým způsobem novelizuje původní poslání a z něho vyplývající stanovený úkol PS.

Poslání PS se upravuje jednak **v omezení délky střežené hranice** (na hranici s kapitalistickými státy a tok řeky Dunaje) a na druhé straně **ve zdůraznění úlohy PS při plnění bojových úkolů v počátečním období války.**

Náplň úkolu střežit státní hranici se nemění a její hlavní podstatou zůstává ochrana proti nelegálním přechodům hranic a proti pronikání agentů kapitalistických rozvědek přes státní hranice. Skutečnost, že nepřátelské agentury značně omezily vysílání svých agentů přes tak zvanou „zelenou hranici“, střeženou PS, je ve značné míře i výsledkem spolehlivé ochrany hranic. Jinými slovy i **úroveň zabezpečení ochrany státních hranic přinutila nepřátelské rozvědky měnit metody nepřátelské činnosti proti nám.** Z toho lze vyvozovat i důsledky pro případ, kdybychom přinutili oslabení ochrany státních hranic s kapitalistickými státy.

Na základě těchto závěrů, podložených fakty i zkušenostmi, je tudíž nutné chápat význam uvedeného usnesení předsednictva ÚV KSČ, které PS ukládá spolehlivě chránit státní hranice s kapitalistickými státy.

Zájem naší společnosti na spolehlivé ochraně státních hranic s kapitalistickými státy je dán jejich třídním charakterem. Tím, že je to hranice mezi dvěma rozdílnými světovými systémy — hranice mezi socialismem a kapitalismem. **Spolehlivá ochrana tohoto úseku je také naší internacionální povinností vůči ostatním socialistickým zemím.**

Význam a efekt ochrany státních hranic nelze dnes měřit pouze podle počtu špiónů a diverzantů, kteří se snaží o pronikání na území ČSSR úsekem střeženým PS. Formy a metody boje světového imperialismu proti socialistickým státům se oproti letům studené války a širokého hospodářského embarga změnily, avšak jejich intenzita trvá. Spolehlivou ochranu státních hranic s kapitalistickými státy chápeme v širších souvislostech než dříve: jako nezbytnou, nedílnou součást komplexu opatření, která zajišťují bezpečnost našeho socialistického státu a jeho dalšího rozvoje. Ochrana státních hranic je příznačným rysem samostatnosti a svrchovanosti každého státu. Rozsah a hodnota této ochrany je různá a závisí na konkrétních podmínkách, situaci a významu. **Těmto zásadám odpovídá i současný stav ochrany státních hranic ČSSR, vyjádřený diferenciací ochrany hranic s kapitalistickými státy, která je stále nezbytná.** Podle našich zkušeností, ale i podle zkušeností ostatních socialistických zemí, zejména SSSR, nelze v současných podmínkách spolehlivě hranice jinak zabezpečit, než vojskovým způsobem — tedy vojskovými silami.

Faktem zůstává i to, že přítomnost PS má vliv na klid a bezpečnost obyvatel našeho pohraničí.

VOJENSKÁ MYSL: *Vedle úkolů ochrany státních hranic má PS i úkoly bojové. Jaká bude úloha PS?*

S. PEPRNÝ: PS je víceúčelový druh vojska. V míru plní úkoly ochrany státní hranice a v počátečním období války vymezené bojové úkoly v úsecích, ve kterých bude vedena bojová činnost.

Jaké k tomu má PS předpoklady? Má dobré kádrové složení, výhodnou dislokaci, vypěstované schopnosti vojáků k vedení soudobé bojové činnosti a dobré, neustále doplňované znalosti situace i terénu na obou stranách státní hranice.

Úkoly PS a způsob jejich plnění budou různé — v závislosti na konkrétních podmínkách zahájení války, na důležitosti jednotlivých směrů a charakteru terénu. Bojová činnost PS **vyžaduje vzájemnou, těsnou součinnost a bojovou podporu ozbrojených sil.** Tomuto požadavku odpovídají i nové zásady velení jednotkám a útvarům PS za války.

VOJENSKÁ MYSL: *Naše armáda musí být připravena kdykoli odrazit útok nepřítele bojovou činností. Do jaké míry tomuto požadavku odpovídá bojová činnost vojsk PS?*

S. PEPRNÝ: Použití PS je řešeno v přímém souladu s doktrinárními zásadami použití ČSLA. Jednotky a útvary PS jsou schopny, z hlediska bojové připravenosti, **plnit bojové úkoly stejného charakteru a ve stejném rozsahu** jako ostatní motostřelecké jednotky ČSLA.

VOJENSKÁ MYSL: *Není podceňováno aktivní použití PS při nenadlém zahájení války?*

S. PEPRNÝ: **Aktivnost je charakteristickým rysem činnosti PS.** Projevuje se i v mírové ochraně státní hranice aktivním vyhledáváním narušitelů. Tento rys

bude uplatněn a rozvíjen i v bojové činnosti PS. Přitom aktivnost vidím **ve způsobu plnění všech bojových úkolů.**

VOJENSKÁ MYSL: *Odpovídá organizace, výzbroj a výcvik PS jejich bojovým úkolům ve válce?*

S. PEPRNÝ: Bojovému použití PS bude postupně přizpůsobena organizační struktura, vybavení i obsahová náplň bojové přípravy. **Při výstavbě PS jsou respektovány požadavky bojového použití v jednotě s potřebami mírové ochrany státních hranic.**

VOJENSKÁ MYSL: *Vyskytovaly se různé názory některých pracovníků vyšších štábů na místo a úlohu PS. Jak se na tyto názory díváte z hlediska mírových i bojových úkolů PS?*

S. PEPRNÝ: Na řešení kteréhokoliv problému mohou být různé názory, podle toho **s jakými znalostmi a z jakých hledisek se k jeho řešení přistupuje.** Tak tomu je i v tomto případě. Tyto názory obyčejně vyplývají z jednostranného a zjednodušeného pohledu na činnost PS. Jsou motivovány **pouze pohledem na bojovou činnost za války a pomíjejí potřeby a specifiku mírové ochrany státních hranic, pro níž byla PS zřízena.**

Vedoucí funkcionáři ministerstva národní obrany a zejména GŠ, kteří zpracovávají koncepci použití jednotlivých druhů vojsk v případě válečného konfliktu, plně chápou a respektují nezbytné zvláštnosti PS. Při projednávání bezesporu složitých otázek místa a úlohy PS jsou proto přijímány správné závěry.

Na celkovou činnost PS, na její organizaci, dislokaci, vybavení a způsob velení je nutné se dívat **komplexně z hlediska obou úkolů:**

— zabezpečovat optimální podmínky k plnění úkolů spolehlivé ochrany státní hranice v míru,

— jednoduchý, rychlý přechod k plnění bojových úkolů.

Těmto požadavkům plně odpovídá systém centrálního řízení v míru a nové, upřesněné zásady velení PS ve válce podle konkrétních úkolů, které budou její jednotky a útvary plnit.

Rozhovor připravil a vedl podplukovník Vladimír GRUBNER

ROZHOVOR

s generálmajorem gšt.

Janem VOŠTEROU

PERSPEKTIVY POHRANIČNÍ STRÁŽE

VOJENSKÁ MYSL: *Jak se díváte na perspektivu výstavby Pohraniční stráže?*

S. VOŠTERA: Celý problém, tak jak je dnes chápán, vyvstal ve své konkretizaci současně s včleněním Pohraniční stráže do Československé lidové armády.*) V této souvislosti se vyskytla celá řada různých úvah a názorů.

Výstavbu PS z hlediska předpokládaného použití, řešil Generální štáb v součinnosti s velitelstvím PS na základě řady rozborů, na základě vědeckého přístupu k celé problematice a v souladu s příslušnými usneseními ÚV naší strany. Zdůrazňuji, že nic nebylo ponecháno náhodě. Pro celkové řešení dané problematiky není rozhodující, jestliže došlo i k některým dílčím nedostatkům. Celá problematika mírového i válečného použití PS je tedy pečlivě a do detailů teoreticky rozpracována a je postupně v rámci našich konkrétních možností realizována v praxi.

Existence a potřeba PS v budoucnosti je v tomto smyslu plně opodstatněna, zdůvodněna a tedy nutná. Různé názory na snížení úlohy PS, které vycházejí z nevědeckého přístupu k řešení celé problematiky a nejsou podloženy solidními rozborů, jsou tudíž nesprávné. Naopak — jsou to názory subjektivní, osob-

*) Poznámka redakce: dále PS, ČSLA

ní názory jednotlivců. Mám na mysli povrchní závěry některých soudruhů, které vyplývají **nejen z vyložené jednostranného pohledu na řešení otázky, ale i z neznalosti celkové problematiky**. Přitom se však tito soudruzi odvažují danou problematiku řešit.

Perspektiva PS je mimo jiné dána samou podstatou existence rozporů dvou společenských zřízení, zejména v naší konkrétní situaci. A podmínky existence PS v rámci ČSLA dávají maximální možnosti jejího dalšího rozvoje.

VOJENSKÁ MYSL: *Z Vaší odpovědi vyplývá, že existence PS v rámci ČSLA je opodstatněná. Můžete nám říci něco bližšího o perspektivě PS?*

S. VOŠTERA: V prvé řadě zdůrazňuji, že při jejím rozpracování a konkretizaci Generální štáb měl a má tu nejtěsnější součinnost s velitelstvím PS, které má nesmírné zkušenosti z činnosti PS v míru a zpracovalo potřebné teoretické závěry. Zkušenosti a teoretické závěry koordinoval Generální štáb s potřebami komplexního použití vojsk ČSLA. Je obecně známé, a to již z dřívější doby, kdy PS podléhalo ministerstvu vnitra, jak úzce udržovala PS součinnost s pohraničními útvary a svazky ČSLA.

Tento **charakter součinnosti se v současných podmínkách kvalitativně změnil**. Jistě budete souhlasit s tím, že dnešní situaci na státní hranici nelze srovnávat se situací v první polovině padesátých let. Rovněž ani dnešní vojensko-politickou situaci nelze dobře srovnávat se stejnou situací v první polovině padesátých let. A z tohoto pohledu je dnes nutné hodnotit situaci a tedy i použít a výstavbu PS. Jde proto o kvalitativní změny, které mají objektivní charakter. Tyto změny je nutné respektovat a v důsledku toho i řešit.

V současné situaci je typické, že **charakter činnosti PS je daleko více bojový, než kdykoliv jindy**. Tento teoretický závěr ovšem sám o sobě nestačí. Především je nutné PS modernizovat jak co do výzbroje, tak i co do celkového vybavení, aby mohla odpovědně nové úkoly se ctí plnit v rámci ČSLA při aktivní obraně státu za války. Vždyť úspěšná bojová činnost PS při aktivní obraně státu bude velmi prospěšná a užitečná pro činnost hlavních sil ČSLA.

Proto výstavba PS bude v potřebném rozsahu i nadále pokračovat. **Podstatou této výstavby jsou kvalitativní změny ve výzbroji, v organizaci a výcviku, koordinované s potřebou současné mírové ochrany státní hranice i s potřebou úspěšné aktivní obrany státu při případné agresi nepřitele**. V souvislosti s novým pojetím úlohy PS — ve smyslu jejího bojového použití — budou realizována i konkrétní organizační opatření.

VOJENSKÁ MYSL: *Ve VM byly v loňském roce zveřejněny některé názory na problémy PS. Jaké je Vaše stanovisko k těmto názorům?*

S. VOŠTERA: Máte zřejmě na mysli článek podplukovníka Nedvěda. Článek obsahuje v podstatě myšlenky a domněnky autora, které jsou podle mého soudu zásadně nesprávné. Základní nedostatek je v tom, že autor řešenou problematiku PS nezná a vzhledem k svému služebnímu zařazení ani v potřebném rozsahu a ve všech souvislostech znát nemůže. Z toho vyplývají i jeho nesprávné, subjektivní názory a závěry, které uvádí na konci článku, např. „... dosa-

vadní úkol PS při zahájení války je především obranný a podle tohoto úkolu je přizpůsobena organizace i výzbroj jednotek PS....", „... je třeba zvážit vhodnost nynější organizace a určení jednotek a útvarů PS, zda nebude účelnější, buď podřídit brigády PS již v míru jednotlivým pohraničním svazkům ČSLA, nebo PS zrušit...“.

Tyto závěry, jak jsem již řekl, vyplývají jednoznačně ze subjektivních názorů autora a hlavně z neznalosti celé problematiky. Uvádějí ve zmatek čtenáře a nejenže nepřispívají k řešení daného problému, ale naopak škodí jeho řešení v praxi.

V této souvislosti vidím chybu i v redakčním kolektivu vašeho časopisu. VOJENSKÁ MYSL jako teoreticky vojenský časopis se má zabývat vědeckou činností v oblasti vojenství a **neuveřejňovat soukromé názory na konkrétní řešení problémů obrany státu**. Nepřísluší to autorovi uvedeného článku, ani časopisu VOJENSKÁ MYSL, nehledě na to, že jde o názory celou svou podstatou nesprávné a tedy škodlivé.

VOJENSKÁ MYSL: Ve své odpovědi jste, soudruhu generále, kritizoval jak autora článku, tak i náš časopis. Znamená to snad, že bychom se v budoucnu neměli zabývat problematikou PS?

S. VOŠTERA: Především zdůrazňuji, že jsem v žádném případě neměl na mysli to, aby se soudruzi nevěnovali dalšímu vědeckému rozpracování teorie použití PS. Naopak. Všichni pracovníci Generálního štábu jen uvítají, jestliže **různá pracoviště naší armády přispějí k rozpracování teorie možného použití PS**. Rozpracování teoretických vědeckých závěrů není však možné slučovat s nesprávnými názory na konkrétní řešení těch problémů, které jsou charakteru většinou přísně tajného — zvláštní důležitosti a které časopisu VOJENSKÁ MYSL, byť i přísně tajnému, rozhodně nepřísluší. Teoretické práce, které souvisejí s bezprostředním řešením závažných úkolů armády a v daném případě i PS, je přece možné uplatnit jiným způsobem, než na stránkách časopisu VOJENSKÁ MYSL.

Vrátím se ještě k dříve rozváděným otázkám PS.

Předpokladem úspěšného řešení praktické stránky všech konkrétních problémů PS je společná práce a těsná součinnost Generálního štábu a velitelství PS. Je na nás, abychom **přijátá řešení správně chápali, abychom stoprocentně zabezpečili jejich realizaci a nadále je rozvíjeli a zkvalitňovali**.

Půjde o pochopení problémů, které souvisejí s novým výcvikem vojsk PS, s doplněním a zvládnutím nové techniky, s vyřešením obtížné dislokační situace PS, dále o sladění bojové pohotovosti vojsk PS s bojovou pohotovostí ČSLA a konečně o upevnění výkonu služby Pohraniční stráž na státní hranici a její další zkvalitnění s plným využitím moderních prostředků.

K tomu, co jsem řekl v závěru své odpovědi, je třeba využít velké aktivity a iniciativy všech příslušníků ČSLA.

Rozhovor připravil a vedl podplukovník Vladimír Grubner

PŘEKONÁVÁNÍ PROSTORŮ jaderných minových zátarasů

V minulém ročníku našeho časopisu jsme uveřejnili některé údaje o možnostech jaderných min a o hodnocení jejich účinků. Vracíme se opět k tomuto problému vzhledem k tomu, že překonávání prostorů jaderných minových zátarasů a ničení zátarasů do doby jejich výbuchu je jedním z hlavních úkolů operační a bojové přípravy ve výcvikovém roce 1967.

Jde v podstatě o ujasnění nových zásad vedení bojové činnosti vojsk ve složitých podmínkách a teoretické vyřešení je nezbytným předpokladem jejich úspěšného zvládnutí veliteli, štáby a vojsky.

Na toto aktuální téma hovoří:

- plukovník gšt. Jaromír Jašek
- plukovník gšt. Ladislav Soukal
- podplukovník Josef Hylský

VOJENSKÁ MYSL: *Jaké jsou názory vojenských odborníků NATO na operační a taktické využití jaderných minových zátarasů v POV?*

S. SOUKAL: Zásady použití jaderných min vycházejí z doktrinálních názorů na vedení války, z operačních plánů a plánů použití jaderných zbraní ozbrojenými silami NATO. **Nedílnou součástí těchto plánů je operační systém předem připravených zátarasů a překážek bojové zóny středoevropského válčiště.**

V souladu s těmito zásadami lze jaderné miny použít ke zřizování zátarasů buď samostatně, nebo společně s jinými prostředky. S jejich využitím se počítá jak při vedení operací v podmínkách omezeného, tak i neomezeného použití jaderných zbraní.

Podle poznatků ze cvičení ozbrojených sil NATO použití jaderných min na středoevropském válčišti v POV by vycházelo z realizace plánu operačního systému zátarasů v zájmových prostorech polních armád, armádních sborů a prvních divizí, a to především v průběhu příhraničního střetného sražení i obranných operací a bojů.

Jaderné miny mohou být používány v **útočných operacích POV** v součinnosti s jinými rychlými zatarasovacími prostředky s cílem

- krýt vedlejší operační a taktické směry,
- zabezpečit boky a styky,
- zastavit možné protizteče a protiúder,
- ničit důležité obranné objekty protivníka;

v obranných operacích

— k zesílení účinnosti terénních překážek a k vytvoření záplavových území, jakož i k zadržení postupu protivníka především v pásmu boje na zdrženou;

— k rozsáhlému ničení protivníka v zabezpečovacím pásmu nebo před předním okrajem obrany, k usměrnění činnosti jeho svazků na určité směry a k donucení nahromadit větší síly na omezeném prostoru, jakož i k jejich ničení v prostoru rozvíjení;

— k přehrazení nedostatečně obsazených úseků před nebo na bocích operační sestavy a na směrech, kde se protivníkovi podařilo prolomit obranu, a to především zřizováním souvislých pásem radioaktivního zamoření;

— k zajištění ústupu a budování obrany na nových čarách (zejména s využitím vodních toků), s cílem zdržet nebo zastavit protivníka, který přešel do pronásledování.

Předpokládá se použít jaderné miny i v **týlu protivníka**, a to k přerušení komunikací, k ničení důležitých zařízení, objektů a vojsk. Tyto úkoly mohou plnit i diverzní jednotky typu „Rangers“ nebo jiné speciální skupiny.

Použití jaderných min ke zřizování zátarasů vyžaduje podle názorů NATO **důslednou koordinaci plánování použití jaderných prostředků s výstavbou překážek a zátarasů**. Proto plány použití jaderných min v rámci celkového systému zátarasů jsou sestavovány na úrovni válčiště; armádní sbory a divize prvního sledu je realizují přesně v intencích celkového plánu.

Dílčí plány použití jaderných min k zabezpečení operace a boje se zpracovávají na úrovni štábů polních armád a armádních sborů a schvaluje je velitel skupiny armád.

Předpokládanému použití musí odpovídat druh výbuchu. Jaderné miny lze aktivovat jednotlivě nebo v rámci jaderného minového pásma.

K prvnímu použití jaderných min na válčišti se zahájením všeobecné jaderné války a rovněž i při přechodu od konvenčních zbraní k jaderným v omezeném rozsahu musí být vydáno zvláštní nařízení. V období omezeného použití jaderných zbraní má každé jednotlivé použití jaderné miny potvrdit velitel skupiny armád.

Nejnižší velitelé, kteří mohou používat jaderné miny, jsou velitelé divizí a brigád; na stupni divize jaderné miny do 10 kt, na stupni brigády do 1 kt.

Jaký význam přikládá použití jaderných min na střeoevropském válčišti velení NATO, svědčí **stupeň všeobecných příprav operačního systému zátarasů na území NSR**. V průběhu uplynulého roku skončila převážná část prací, související s přípravami k uložení jaderných min. Zbývající část prací zabezpečí ženijní jednotky teritoriální obrany v období narůstání mezinárodního napětí nebo na přímý rozkaz. Jde o práce menšího rozsahu, které lze splnit v maximálně krátkých lhůtách.

VOJENSKÁ MYSL: V čem tyto názory ovlivňují plánování operace a boje vlastních vojsk a jaké jsou hlavní úkoly velitelů a štábů?

S. JAŠEK: Všechny tyto zásady a možnosti použití jaderných min budou mít výrazný vliv na práci velitelů a štábů i na bojovou činnost vojsk, a to nejen na taktickém, ale zejména na operačním stupni.

Zavedením jaderných min do výzbroje armád NATO dostal nepřítel nový prostředek, kterým je schopen do značné míry ovlivňovat charakter operací všeho druhu. Použití jaderných min na operačním stupni umožňuje nepříteli podstatně zvýšit účinnost dosavadních prostředků ničení, dává předpoklad k častějšímu vnucení prostoru bojové činnosti protivníku a tím zvyšuje účinnost ostatních zbraní hromadného ničení a výrazně šetří vlastní síly.

Zdůrazňujeme-li, že jedině soustředěné použití jaderných úderů může výrazně ovlivnit charakter operace, platí to v plném rozsahu i o jaderných minách. Jejich koncentrace v prostorech nebo na směrech a cílevědomé použití v plném souhlase s operačním zámyslem tvoří základ jejich operačního použití. Je přirozené, že tyto skutečnosti se proto plně promítnou do práce velitelů a štábů nejen v přípravě operací, ale i v jejich průběhu.

Základem této činnosti je trvalé **předvídaní možnosti použít jaderné miny nepřítelem a přijetí včasných opatření k zabezpečení splnění úkolů i při jejich rozsáhlém použití**. Toho lze v práci štábů dosáhnout souhrnem těchto opatření:

— nepřetržitě organizovaným **průzkumem** vedeným s dostatečným předstihem v čase a prostoru; úkoly průzkumu co do objektů výrazně narůstají;

— trvalým **ničením (zneškodňováním) všech zjištěných jaderných min** (skladů, speciálních ženijních jednotek, prostředků manipulace a jadernými minami, ničením nebo rušením spojovacích prostředků k velení a rozřetu, ničením vševojskových jednotek ochrany jaderných min);

— **volbou vhodných směrů bojové činnosti (a tím i hlavního úderu)** na základě důkladného zhodnocení hustoty a hloubky rozmístění jaderných min na jednotlivých směrech;

— správně učeněnou **bojovou sestavou**, která umožní rychlé překonání prostoru jaderných min nebo změnu směru bojové činnosti;

— s cílem **zabránit vyšší, nepřijatelné koncentraci vojsk** jak v prostorech možného použití jaderných min, tak i při manévru z prostoru aktivovaných jaderných zátarasů;

— včasnou organizací **odřadů zneškodňování jaderných min**, jejich technickým vybavením, vysokou úrovní odborné přípravy a správným jejich řízením v průběhu boje;

— zabezpečením **rychlého pohybu vojsk po komunikacích i v terénu**, vhodným začleněním a organizací OZP, schopných rychle uvolnit rozrušené prostory a zabezpečit manévr vojsk;

- trvalou **pohotovostí vojsk** k vedení boje v rozsáhlých rozrušených a zamořených prostorech a zvýšenými nároky na pohotovost a akceschopnost všech speciálních jednotek, určených k likvidaci následků po jaderných úderech;
- vysokou **pohotovostí druhých sledů a záloh** k převzetí plnění bojových úkolů za vyřazené nebo dočasně zastavené prvosledové jednotky a útvary;
- pevným **velením vojskům**, zejména ve složité situaci po výbuchu jaderných min.

Je přirozené, že **rozsáhlé používání jaderných min ovlivní nejen základy manévru** (směr hlavního úderu, směry zasazení druhých sledů, přenášení úsilí v průběhu operace, manévr podél fronty), **ale ovlivní výrazně i tempa útoku**, která se mohou na různých směrech rozvíjet s diametrálními rozdíly. To zvýrazní, zejména na operačním stupni, různorodý charakter činnosti na směrech, prohloubí linii fronty i hloubky sestav a zvýrazní manévrovost na bojišti.

Zvyšují se podstatně nároky na průzkum a ženijní zabezpečení, kde je potřeba řešit i řadu nových organizačních a technických problémů.

VOJENSKÁ MYSL: Nejdůležitějším úkolem vojsk v počátečním období války je ničit jaderné minové zátarasý do doby jejich výbuchu. Jaká opatření je třeba řešit?

S. SOUKAL: Základním předpokladem zneškodnění nebo zničení jaderných minových zátarasů je především **zjištění přesných míst jejich rozmístění a uložení**. Zjištění některých základních skutečností již v míru umožňuje, aby se zahájením války bylo hlavní úsilí průzkumu zaměřeno na konkrétní směry a prostory rozmístění jaderných minových polí. Přitom nelze vyloučit, že jaderné miny mohou být i v jiných prostorech. Vysoká výkonnost ženijních jednotek pravděpodobného nepřítele umožňuje zřizovat jaderná minová pole ve velmi krátkých časových lhůtách na základě vývoje situace. Proto je nutné, aby vlastní vojska vedla **průzkum k zjištění jaderných minových polí na široké frontě s plným využitím všech druhů průzkumu**.

Vzhledem k omezeným technickým možnostem průzkumu je prozatím nejúčelnější, aby úkoly přímého zjišťování jaderných minových polí v hloubce sestavy nepřítele plnily především **zvlášť připravené a vyčleněné průzkumné skupiny prvosledových divízi a skupiny hloubkového průzkumu armádního a divízního určení**. Včasné zjištění jaderných minových zátarasů v hloubce obrany nepřítele umožňuje s časovým předstihem řešit konkrétní opatření k jejich zničení nebo zneškodnění.

S. JAŠEK: Předpoklady k včasnému a účinnému ničení jaderných min do doby jejich výbuchu je nutné vytvářet již při plánování.

Na základě výsledků průzkumu je nutné **zaměřit úsilí velitelů a štábů na vyřazení jaderných min a prvků jejich obsluhy**. Tyto úkoly mohou zpravidla plnit:

- stíhací bombardovací letectvo,
- dělostřelectvo (na důležité objekty i raketové vojsko),
- průzkumné skupiny,
- výsadky (zejména vrtulníkové, schopné v krátkých lhůtách zahájit boj),
- předsunuté odřady,
- odřady zneškodňování jaderných min,
- soustředěné použití prostředků rušení.

Přitom je nutné jaderné miny zneškodnit nebo zabránit jejich použití do doby, kdy čelní sledy vstoupí do ohroženého prostoru.

V jaderných zátarasech, na rozdíl od klasických minových polí, nebudou se zřizovat průchody, ale průzkumová a ženijní opatření na zvoleném směru umožní, aby na hloubku několika desítek kilometrů v šířce asi 3 — 4 km bylo vytvořeno **pásmo sníženého nebezpečí použití jaderných min**. V těchto určených pásmech sníženého nebezpečí budou v mnoha případech procházet jednotky druhých sledů svazků a svazů, aniž se podaří všechny jaderné miny zničit nebo dezadjustovat a odstranit.

S. HYLSKÝ: Velký význam mají odřady k zneškodnění jaderných min. Jsou **nestálým prvkem bojové sestavy pluku nebo svazku** a velitelé je vytvářejí na základě situace na bojišti, zpráv hloubkového a agenturního průzkumu a úkolu útvarů nebo divize. **Odřad má několik skupin**: průzkumnou, vyhledávací, destrukční a zabezpečovací. Hlavní tíha úkolu spočívá na ženijních jednotkách; motostřelecké a tankové jednotky zabezpečují činnost odřadu.

Odřad musí být dobře vybaven mechanizačními prostředky k překonání překážek, které budou ztěžovat přístup k jaderné mině (návěsná zařízení na tankách, odminovací prostředky) a dále prostředky k poškození nebo zničení jaderné miny.

VOJENSKÁ MYSL: Jaké jsou možnosti ničení nebo zneškodnění jaderných min?

S. SOUKAL: Současné poznatky o systémech konstrukce a dálkové aktivace jaderných min dosud neumožňují vypracovat účinné způsoby jejich ničení. Umožňují pouze **doporučit některá opatření, kterými lze jaderné miny zničit nebo znemožnit jejich dálkové odpálení**.

Ke zničení jaderných min typů M 50, XM 129, XM 55 a XM 125 lze použít standardní kumulativní nebo táhlé nálože, které vzhledem ke konstrukčnímu systému těchto typů nemohou vyvolat jaderný výbuch. Vyžaduje to však správné uložení náloží k povrchu těla jednotlivých jaderných min. Jadernou minu typu M 59 lze zničit pouze tehdy, jestliže jaderná náplň miny není zapuštěna do kontejneru s kumulativní náloží s dostředným účinkem. Zjištění této skutečnosti na základě příznaků uložené jaderné miny je velmi obtížné.

K znemožnění odpálení jaderné miny mohou být použity rušiče s vertikální anténou a stínící kovové sítě. Důležité opatření je i poškození, popřípadě zničení zařízení k zabezpečení dálkové aktivace, např. anténní systém, povelové iniciační a roznětové zařízení.

K plnění všech těchto úkolů musí být připraveni a použiti zvláště školení specialisté.

S. HYLSKÝ: **Zneškodnění jaderných min má několik fází**: poškození, zničení, dezadjustaci a úplné odstranění miny.

Při **poškození** se odpojí přírodní kabely u min, které se odpalují vodiči, dále se odpojuje anténní systém, poškozují se nebo ničí rádiové a dešifrovací prostředky, které uvádějí miny v činnost apod.

Ke **zničení** se používá speciální náloživo, které po odpálení probije tělo miny a rozmetá nebo poškodí jadernou náplň.

Tyto dva způsoby zneškodnění — poškození a zničení — zabezpečí odřady k zneškodňování jaderných min. Přitom nadále trvá nebezpečí výbuchu některých již zničených min, i když by nedosáhly optimálních účinků ničení. Proto

to zdůvodnění průchodů jednotek v pásmech sníženého nebezpečí, o kterém hovoří s. Jašek.

Úkoly **dezadjustice a úplného odstranění** jaderných min budou plnit speciálně připravené frontové jednotky.

VOJENSKÁ MYSL: Podaří-li se nepříteli odpálit jaderný minový zátaras, ovlivní bezesporu průběh plánované operace (boje) vlastních vojsk. Kterým hlavním problémům musí velitelé a štáby věnovat pozornost při překonávání jaderného minového zátarasu?

S. JASEK: Podaří-li se nepříteli včas aktivovat jaderný minový zátaras, je velitel i štáb povinen přijmout nejúčinnější opatření a způsoby jejich překonávání.

K zabezpečení překonávání rozrušeného a zamořeného prostoru musí velitelé a štáby v krátkých časových lhůtách organizovat:

— průzkum k zjištění stupně rozrušení a zamoření i možnosti vyjití z tohoto prostoru;

— vyhodnocení situace vojsk a vliv rozrušení a zamoření na další vývoj bojové činnosti;

— opatření k obnovení bojeschopnosti vojsk a pokračování v plnění úkolu;

— zabezpečení proniknutí nařízením k podřízeným vojskům;

— vhodné použití všech prostředků a sil, zejména OZP, ženijních, chemických, zdravotnických jednotek a technických prostředků k odstranění následků a snížení účinků jaderného minového zátarasu;

— manévr zálohami a druhými sledy;

— pořádkovou službu v prostoru rozrušení a zamoření;

— likvidaci následků;

— obnovení narušeného velení;

— opatření k zabránění odpálení dalších jaderných min.

V závislosti na úkolu vojsk, taktické situaci obou stran, charakteru jaderného zátarasu a způsobu přivedení min k výbuchu, povětrnostních podmínkách a rázu terénu, je možné:

— překonávat rozrušený a zamořený prostor v nejkratší lhůtě;

— vyčkat do poklesu úrovně radiace a překonávat jej po stanovené časové lhůtě;

— vymanévrovat rozrušený a zamořený prostor a přenést bojovou činnost na jiný směr.

Bezprostřední překonávání rozrušeného a zamořeného prostoru bude nutné tenkrát, jestliže plnění úkolů je přísně časově omezené, vyčkání do poklesu úrovně radiace nebo manévr na jiný směr by umožnilo nepříteli včas přisunout nové síly; kromě toho dávky ozáření při překonávání prostoru nesmějí podstatně snížit bojeschopnost vojsk.

Při umísťování jaderných min a zátarasů bude typické maximální využívání výhodné konfigurace terénu (soutěsky, komunikační uzly, vhodné přístupy k řekám apod.). Odpálením min se ztíží manévr v daném prostoru. Proto velitelé a štáby musí počítat i s hromadným využitím vrtulníků pro přepravu vojsk a některé techniky.

V případě, že nepřítel použije jaderné miny větší ráže, ve velkém prostoru a s velkou hustotou při nevýhodných možnostech vyvedení vojsk na jiný směr,

k zachování bojeschopnosti vojsk bude někdy účelné **vyčkat poklesu úrovně radiace na přípustné normy**, popř. i vyvést část vojsk mimo nebezpečně ohrožený prostor a překonávání rozrušeného a zamořeného prostoru organizovat později.

Vymanévrování z rozrušeného a zamořeného prostoru přenesením bojové činnosti vojsk na jiný směr je nejvýhodnější způsob překonávání jaderného minového záatarasu.

V průběhu boje, zejména v hloubce nepřátelské obrany, bude někdy nutné při obcházení rozsáhlejších rozrušených a zamořených prostorů využít i pásem sousedů.

Při vyvádění vojsk na jiné směry je nutné vždy zabezpečit, aby manévrem na nový směr nedošlo k nepřipustnému hromadění vojsk a tím i k jejich vystavení jaderným úderům raketového vojska a dělostřelectva nepřítel.

Způsob překonání pásem je náročný. Vyžaduje rychlou a organizovanou práci velitelů a štábů, a schopnost rychlého a skrytého manévru vojsk. Při bojové činnosti svazů a svazků lze tyto způsoby různě kombinovat.

Po překonání rozrušeného a zamořeného prostoru je nutné obnovit bojeschopnost zasažených vojsk a zabezpečit komunikace pro manévr druhých sledů, záloh a týlu.

VOJENSKÁ MYSL: Jaderný minový záataras i jednotlivé miny může nepřítel odpálit s překvapením, v nejméně vhodné situaci pro naše vojska, např. až v průběhu vedení boje v prostoru záatarasu. Jaká opatření řešit v této složité situaci?

S. SOUKAL: Systém velení umožňuje hromadné odpálení celého jaderného minového záatarasu nebo i jednotlivých min v souladu s konkrétním zámyslem vedení operace. Některé jaderné miny mohou být odpáleny až v průběhu překračování jaderného minového záatarasu vlastními vojsky. Důležitou úlohu budou mít v takových případech diverzní skupiny. Jaderné miny mohou používat velitelé do brigády vto. Velmi často je budou používat zejména při vedení boje na samostatných, oddělených směrech.

Zvláštní význam má použití jaderných min k vytvoření záplavových území. Každá řeka může v této souvislosti znamenat velkou překážku. Obtíže budou v tom, že vojska budou překonávat řeku v podmínkách nejen záplavového území, ale i radioaktivního zamoření.

S. HYLKÝ: Nepřítel může odpálit jaderné miny zejména v prostorech, které lze jen těžko obejít.

Jakou překážku jaderná mina vytvoří, vyplývá z těchto příkladů. Ve studni 20 m hluboké 1 kt jaderná mina vytvoří nálevku v průměru 90 m a hlubokou 28 m. 10 kt jaderná mina v průměru 145 m a hlubokou 35 m. 47 kt jaderná mina v hloubce 9 m vytvoří nálevku v průměru 160 m a hlubokou 30 m.

Proto vlastní vojska budou často přecházet v blízkosti nálevky nebo přes nálevku po opadnutí největší radioaktivity.

Důležitý úkol bude plnit odřad zabezpečení pohybu, který musí být kvalitativně daleko lépe vybaven, zejména účinnou ženijní technikou, aby byl schopen splnit všechny úkoly. Likvidace nebude úkolem jen ženijního vojska, ale budou se na ní bezpodmínečně podílet všechny druhy vojsk.

S. JAŠEK: Svoji úlohu sehraje především pevnost a operativnost velení, rychlé rozhodování a zabezpečení včasného proniknutí rozkazů a nařízení vojskům.

Půjde o rychlou organizaci manévru hlavních sil k včasnému obejití, popř. překonání rozrušených a zamořených prostorů i k vyvedení zasažených jednotek. Organizace překonávání rozrušených a zamořených prostorů bude vcelku to- tožná se známými otázkami přechodu zamořených prostorů, které jsou ve voj- scích vžitý.

VOJENSKÁ MYSL: Na které další otázky, spojené s překoná- váním jaderných minových zátarasů je nutné zaměřit pozor- nost v teoretické práci.

S. JAŠEK: Především na **průzkum jaderných min**, zejména na podstatné zvý- šení jeho kapacity v rychlém a bezpečném propátrání zájmového prostoru. To přirozeně závisí jak na technických prostředcích průzkumu, tak i na způsobu jeho organizace. V těchto oblastech jsou malé zkušenosti.

Závažnou otázkou zůstává **rozpracování způsobů zneškodňování jaderných min** a zásad jak zabránit jejich aktivování bojovou činností i technickými způ- soby.

Pozornost je nutné zaměřit i na to, jak **zabezpečit průchod v rozsáhlých roz- rušených a zamořených prostorech, zejména v blízkosti center výbuchu jader- ných min**. Tato činnost klade vysoké požadavky nejen na organizaci práce velitele a štábů, ale i na technické rozpracování činnosti. Půjde o ekonomické způsoby nasazení techniky při současném řešení potřebné ochrany živé síly.

Zvláštnosti vyplývají z **vedení dlouhodobé bojové činnosti v rozsáhlých za- mořených prostorech**. Zatímco dříve takové prostory vznikaly především na úrovni druhých sledů a záloh, kde byl dostatek prostoru k manévru a vojska nebyla zpravidla v palebném dotyku s nepřítelem, dnes se rozsáhlé zamořené prostory přesunuly vlivem použití jaderných min **do prostoru rozvinutých prvňích bojových sledů. Bojovat s nepřítelem a organizovat bezpečnou ochranu vojsk je vysoce náročný, dosud málo rozpracovaný úkol.**

S. SOUKAL: Je naprosto nezbytné s daleko větší intenzitou **zkoumat systémy konstrukce a dálkové aktivace a vypracovat účinná opatření k zneškodnění ja- derných min**. Kromě toho teoreticky rozpracovat a technicky realizovat **nové prostředky technického průzkumu**, které by umožňovaly přesně zjišťovat jader- né miny na základě jejich radioaktivního záření.

Je důležité, aby se studium konstrukcí aktivačních systémů jaderných min, způsobů překonávání jaderných minových polí nebo i zneškodňování nestaly módní, sezónní záležitostí. V minulosti se mnohé nové problémy staly nárazo- vou akcí. Jaderné miny a boj proti nim je proto nutné **zkoumat a cvičit v sou- ladu s celkovým použitím jaderných zbraní nepřítele**. Na všech stupních velení lze řešit účinné metody průzkumu a zneškodňování jaderných min i překoná- vání jejich účinků jedině v celém komplexu a především z operačního hlediska.

S. HYLSKÝ: V souvislosti s existencí jaderných min i v souvislosti s jejich neustálým poznáváním bude třeba, aby v plné míře a plnou intenzitou pracoval i náš **vývoj prostředků pro průzkum a zneškodňování**. Např. hlubinné sondovací prostředky mohou na základě počítačů zjistit minu na určitou vzdálenost. I u nás jsou k dispozici prostředky, které jsou schopny zjistit zda zemina je narušena nebo ne. Podobné prostředky musí náš vývoj bezpodmínečně zabezpe- čit ve vojenské aplikaci. Dále musí vývoj **zkoumat otázku generátorů místního rušení**.

Besedu připravil a vedl podplukovník Vladimír GRUBNER

Odolnost velení

Popsali jsme již v mnoha teoretických statích jaký bude charakter příštího možného celosvětového střetnutí, jaký ráz bude mít bojová činnost, jak se budou rozvíjet soudobé operace na válčišti. Závěry z těchto našich představ přirozeně neděláme jenom proto, že je dovedeme udělat a že tyto závěry dovedeme také správně zargumentovat, děláme je v první řadě proto, abychom z nich vycházeli při veškeré naší praktické činnosti. Závěry z charakteru soudobé války, závěry z charakteru soudobých operací a charakteru bojové činnosti vůbec stávají se přijatými doktrinárními závěry a stávají se pro nás závaznými zákony. My jsme pak povinni se těmito zvláštními zákony řídit v naší praxi, jsme povinni tyto zákony respektovat ve všem co souvisí s přípravou na válku. To je nezbytná závaznost závěrů z naší teoretické práce. Připomínám tuto skutečnost hlavně proto, abychom si uvědomili velmi jasně, že zůstat na půl cesty by nebylo správné. Připomínám to také proto, že jsme tak nějak zůstali na půl cesty v otázce odolnosti velení.

Nejdříve si řekněme *v čem spočívá odolnost velení*. Spočívá v několika faktorech jako jsou mobilnost velitelských stanovišť, jejich technické vybavení, jejich vhodné členění, malá početnost jednotlivých štábů, bezporuchovost techniky velení (zde mám na mysli přirozeně v první řadě spojovací techniku, ale i techniku velení budoucnosti — výpočetní techniku), správné využívání přirozených úkrytů v terénu a s tím související správné maskování velitelských stanovišť, ženíjná úprava terénu a další faktory dílčího významu.

Samozřejmě nejde vůbec o nějakou samoučelnost. Jde o velice vážnou problematiku, kterou v žádném případě nesmíme zanedbat. Mohli bychom na to jednou velice doplatit. Odolnost míst velení a tím samozřejmě i velení samotného spočívá *ve schopnosti neustále řídit vojska v průběhu bojové činnosti*, řídit je za všech okolností a hlavně v nejsložitějších podmínkách, tzn. při hromadném použití jaderných, chemických či bakteriologických zbraní.

Takováto situace bude vznikat v prvé řadě v začátku války, kdy se bude řešit boj o strategickou iniciativu v procese prvního hromadného jaderného úderu. Ztratit v této situaci velení znamená myslím právě tolik jako nemít v této situaci dostatek jaderných zbraní a nebo dostatek prostředků protivzdušné a protiraketové obrany.

Chci připomenout, že jedním z nejdůležitějších cílů, na které se používá jaderných zbraní jsou právě velitelská stanoviště. Tento cíl patří vůbec k nejdůležitějším. Proč, to je nabílední. Nechci generalizovat, ale dovedeme si představit situaci, kdy v počátečním období války se nám podaří zničit nepříteli jeho místa velení vyššího operačního svazu, operačních svazů a svazků. Konec konců by na to ani nebylo potřeba velkého množství jaderných úderů. Ani ne tolik, jako ke zničení dvou nepřátelských divizí a srovnajme. Myslím si, že bez těch dvou divizí by se protivník mohl obejít a mohl by manévrem ztrátu vyrovnat, ovšem co by dělal bez zničených míst velení, to si také myslím, dokážeme dobře představit. A teď jsme uprostřed celého problému. Co jsme udělali pro to, abychom takovou situaci nedopustili. Myslím, že ne mnoho.

Malé srovnání. Dnes již nikoho ani nenapadne, aby vedl bojovou činnost (operaci) a v každé době neměl k dispozici dostatek záloh k tomu, aby mohl reagovat na vzniklou situaci na frontě. Postupně se vyvinuly zálohy různého typu a charakteru: vševojskové, protitankové, protichemické, ženijní a další. Jejich funkce není jenom v tom, že se jich používá na docílení zvratu v bojové či operační situaci, ale i proto, abychom nahradili zničené či jinak ztracené či nebojeschopné uskupení, jednotku apod. Je to jistě správné a nikdo o tom nepochybuje. Dokonce celá metodika vytváření záloh všeho druhu se již tak vžila, že se dělá řekli bych už „podvědomě“. No a co jsme udělali až dosud pro to, abychom zabezpečili odolnost a životnost velení. Velice málo. Přirozeně nebylo by to objektivní, abych chtěl tvrdit, že vůbec nic, ale chci polemizovat s každým, kdo tvrdí, že jsme udělali dost. To také pravda není. Vytváříme si sice na každém cvičení i takovou situaci — když se na to nezapomene — abychom zjistili co se bude dít, když ten a ten štáb divize, to a to velitelské stanoviště bylo zničeno atomovou bombou. Co na to bude dělat vyšší štáb, jak vzniklou situaci bude řešit, jak přenesé velení, na koho atd. Vyšší štáb tuto nahranou situaci vyřeší tím, že vyšle operační skupinu ze svého štábu, která velí do té doby, než se zformuje nový štáb divize a ten pak převezme velení. Tak a nebo podobně procvičujeme, jak je zabezpečena životnost a odolnost velení. Já si myslím, že to je nedostatečné a myslím si, že nemáme právo se k celé problematice chovat tímto způsobem, že nemáme právo řešit celou otázku důsledněji, než to děláme dosud. Já vím, na tomto místě mi mnozí namítnou, že životnost velení je v tom, že se člení na VS, PVS a TVS a že tím je všechno docela dobře zajištěno. Kéž by tomu tak bylo. Jestliže ovšem platí to, co jsem uvedl výše a platí-li to, že honba na velitelská stanoviště bude stejně krutá jako honba na zbraně hromadného ničení, pak samozřejmě to zdaleka nestačí. Co tedy dělat?

Pokusme se nastínit cesty řešení tohoto nesmírně důležitého problému, pokusme se ukázat na to, jak bychom měli postupovat, aby odolnost míst velení byla zajištěna po celou dobu vedení bojové činnosti a docílit toho, co nakonec je napsáno již velice dávno v řádech, totiž že velení vojskům musí být nepřetržitě.

Samozřejmě touto otázkou se nezabývám jako první. Je to známá problematika. Snaha o zabezpečení nepřetržitého velení vyústila kromě jiného i v tom, že se velení rozděluje na několik velitelských stanovišť a ta se ještě dále člení. A tak ve 2. světové válce zpravidla místa velení se dělila na velitelské stanoviště, týlové velitelské stanoviště a na pozorovatelnu. Toto členění se v druhé světové válce plně odůvodnilo a nebylo třeba po celou dobu války dělat jakoukoliv změnu. Proč tomu tak bylo? Hlavně proto, že bylo třeba místa velení přizpůsobit objektům, které byly řízeny a přizpůsobit podmínkám vedení bojové činnosti. Velitel, který chtěl dobře řídit boj či operaci, byl zpravidla ve dne na své pozorovatelně, odkud mohl dobře přímo pozorovat bojiště a mohl ovlivňovat vývoj bojové činnosti. Pozorovatelna umístovaná na kopcích, ze kterých mohl velitel obsáhnout dostatečně veliký prostor, v každém případě prostor či směr, kde se odehrávala hlavní činnost, plně této potřebě vyhovovala. Proto velitel útvaru či svazku a často i velitel svazu probyli celý světlý den na pozorovatelně. Náčelník štábu pak na velitelském stanovišti, odkud měl spojení ke všem prvkům bojové či operativní sestavy, řídil ostatní vojska a udržoval spojení s nadřízeným štábem po všech směrech odborného řízení. Večer se velitel vracel na velitelské stanoviště, náčelník štábu ho informoval o celkové situaci a předložil mu návrh na rozhodnutí pro další den a tak to šlo (samozřejmě, že mohly být i výjimky) každý den. K řízení problematiky týlu rozmisťovalo se týlové velitelské stanoviště v prostoru zásobovací základny, či v prostoru skladů, aby co nejnázne mohlo zabezpečit zásobování bojujících vojsk vším potřebným.

Je pochopitelné, že takovýto způsob členění míst velení byl přijat jako základ pro systém rozmisťování velitelských stanovišť i po válce. Ovšem ne na dlouho.

Zbraně hromadného ničení přinesly zvrát do strategie, operačního umění i taktiky, vytvořily zcela nové podmínky boje a pokud hovořím nové tak je třeba podotknout kvalitativně nové a bylo třeba, aby se těmito podmínkám přizpůsobila strategie, operační umění i taktika. Dochází k vědeckému rozpracování otázek vedení války v nových podmínkách, dochází k zásadním změnám i v oblasti operačního umění a stojíme před problémem co s velením.

Je zajímavé, že s otázkou vedení bojové činnosti jsme se vypořádali celkem dost rychle. Fronta se značně rozšířila, operace i boj se odehrávají na větší hloubce a s mezerami v sestavách vojsk, fronty nejsou tedy souvislé atd. Nechtěl bych zde vypočítávat všechno to, co se změnilo, bylo již napsáno o tom dost. Ovšem chtěl bych ukázat co se nezměnilo ve velení.

Přesto, že došlo k poměrně značným změnám ve vedení bojové činnosti projevuje se ještě dnes snaha zachovat systém členění míst velení jako tomu bylo v druhé světové válce. Na místo pozorovatelny vzniká předsunuté velitelské stanoviště a ostatní dělení zásadních změn nedoznalo. Co představuje předsunuté velitelské stanoviště? Samozřejmě s pozorovatelnou to nemá již vůbec nic společného. O pozorovatelně je možné hovořit ještě na stupni praporu a pluku, méně již na stupni divize a vůbec ne na stupni armády či frontu. Samozřejmě, že to nijak nevyklučuje, aby se velitel kteréhokoliv stupně na nějakou pozorovatelnu přemístil, aby mohl nějakou epizodu v boji či operaci pozorovat. Ale sami posuďte co velitel divize, armády či dokonce frontu uvidí. V nejlepším případě prapor, či část pluku. Co mu to dá k řízení boje divize. A co dá veliteli armády, či dokonce veliteli frontu. A přesto zřizujeme i na operačních stupních předsunutá velitelská stanoviště. Já vím, můžete mi na-

mítnout, že to přece není pozorovatelná. Oficiálně dnes říkáme, že předsunutá velitelská stanoviště se zřizují proto, aby byla zachována životnost velení, je zřizováno proto, aby při vyřazení velitelského stanoviště mohlo toto místo velení po určité době velet, než bude organizováno velení z nového velitelského stanoviště. Jistě je to jedno z možných řešení. Podívejme se na to, zda je to řešení nejlepší. Nesmíme zapomenout rovněž na to, že i na týlové velitelské stanoviště je položen úkol převzít na sebe povinnost velet v případě vyřazení velitelského stanoviště. I to je správná zásada. Ale můžeme se ubránit pocitu, že to je jen jakási improvizace?

Vycházíme-li z toho, že velitelská stanoviště budou jedním z hlavních objektů jaderného úderu nebo úderů letectva, pak dojdeme k závěru, že nemáme vůbec žádná práva improvizovat v této oblasti.

První a základní povinností je nedopustit přerušování velení, zachovat jeho nepřetržitost. Tato povinnost je zvlášť důležitá v době, kdy po jaderných úderech situace na frontě se může tak rychle měnit, že stav jednotek, svazků nebo speciálních jednotek je třeba kontrolovat daleko častěji, než tomu bylo za druhé světové války. Tehdy stačilo, když se účtovalo denně večer.

Velitelé všech stupňů, operační stupně nevyjímaje, se budou muset rozhodovat daleko častěji i v průběhu dne a to všechno vyžaduje nepřetržitý tok informací o situaci. Řešení tohoto problému se hledalo různými cestami. Ovšem nakonec se ukazuje na všech poválečných cvičeních, a hlavně na cvičeních v poslední době, že i dnes nespolehlivější velení je z velitelského stanoviště. Proto také velitelé operačních stupňů jen velice neradi velitelské stanoviště opouštějí a dokonce jejich štáb je tomu rád. Platí tedy i dnes zásada, že velitelské stanoviště je hlavním místem velení. Platí-li to, pak samozřejmě je toto místo velení i dotováno nejvyšším spojením, je vybaveno nejvyšší technikou velení a jsou mu vytvořeny pro práci také nejlepší podmínky. Velitelské stanoviště se ale v dynamice boje či operace musí přemisťovat. Velet za pohybu je otázka nesporně složitá, hlavně na operačních stupních a já dokonce bych chtěl tvrdit, že požadavek na velení za pohybu na těchto stupních je nereálný a je to myslím zbytečné přání. Prosím, abyste mně pochopili, že zde vůbec nejde o to, že to není možné technicky. Dřív nebo později technika to dovolí. Ale operační štáb je taková organizace, že má-li připravit veliteli návrh na rozhodnutí, nemůže to dělat v jakýchkoliv podmínkách.

Kromě toho je třeba vidět i tu skutečnost, že v soudobých podmínkách štáb se bude přemisťovat nejenom proto, že vojska se od něho vzdalují, ale bude se přemisťovat i proto, že musí periodicky měnit své místo v rámci protijaderného manévru. Protijaderný manévry je jednou z efektivních forem zabezpečení odolnosti míst velení. V každém případě v době kdy se štáb přemisťuje (a samozřejmě to platí především pro operační štáby) bude velení značně oslabeno.

Mám za to, že pro tuto situaci je třeba mít druhý prvek velení a to druhou sestavu (garnituru) velitelského stanoviště, která velení na sebe převezme a velí do té doby, než je organizováno velení z nového místa. Mám zde na mysli naprosto shodnou sestavu, plně rovnocennou, takovou, aby rozdíl v řízení vojsk nebyl vůbec patrný. Příliš velký luxus? Vůbec ne. Ztráta velení je daleko dražší ve svých důsledcích než ztráta jedné divize. To platí samozřejmě v plné míře i o týlovém velitelském stanovišti. Aby mně bylo rozuměno, nejde o žádná záložní velitelské stanoviště, jde o dva shodné prvky. Na těchto velitelských stanovištích budou organizováni velitelé představování zástupci nejvyšších funkčních orgánů jako je velitel armády či frontu, náčelník štábu, náčelník

operační správy, zpravodajské správy, či zástupci náčelníků jednotlivých pod-systémů (operačního, průzkumu, palby, technického či týlového zabezpečení). Hlavní funkcionáři budou v jedné garnituře a budou se pohybovat z jednoho položení k druhému pomocí vrtulníků. I tím bude do určité míry zachována jejich životnost. Přesun takovéto soustavy je pak značně jednoduchý a velení je skutečně nepřetržitě. I dnes jak je známo jsme určitý krok k řešení tohoto problému udělali tím, že máme dvě položení spojovacího uzlu. Je to správné, protože kdyby tomu tak nebylo, nebylo by možné zabezpečit přijetí velitelského stanoviště na novém místě a přesunu vůbec. Myslím, že však je třeba říci i b) a vytvořit dvě položení celého velitelského stanoviště z důvodů, které jsem popsal.

To však není všechno. I v této situaci bude docházet k ničení míst velení. Některé z jednotlivých položení může být zničeno. Pro tento případ a proto, aby skutečně bylo velení nepřetržitě, je třeba, aby celá jedna kompletní sestava velitelského stanoviště se pohybovala poblíž míst velení, ovšem může být již bez potřebné komplexní spojovací a ostatní techniky velení (bude-li to ekonomicky možné, bylo by dobře i se záložní spojovací a ostatní technikou velení). Tato záloha může kdykoliv nastoupit na místo vyřazené.

Má-li velení být na jedné straně nepřetržitě, ale na druhé straně nemá-li se do velení plést několik velitelských stanovišť současně, bude třeba velmi přesně stanovit metodiku práce celého systému. Samozřejmě může být velení jen z jednoho místa. To znamená na tomto místě se stéká proud informací a z tohoto místa vycházejí řídicí informace k vykonavatelům. Informace se zpracovávají na technice velení tohoto velitelského stanoviště. Jestliže však musí být druhé položení vždy připraveno převzít velení [v době přemisťování druhého, v době kdy je toto zničeno a nebo dokonce v době stanovené grafikonem odpočinku] musí i na tomto místě velení být paralelně zafixováno všechno to, co se odehrává na tom velitelském stanovišti, které v té době v činnosti. Jenom tak může v každé situaci být velení nepřetržitě.

Je samozřejmě, že při vyřazení kteréhokoliv v prvku uvedené soustavy, musí být tento prvek manévrem z hloubky nahrazen v nejkratší době prvkem novým. Jak je z uvedeného vidět, neuvažuje se v tomto systému předsunuté velitelské stanoviště. To není nedopatření. Skutečně se neuvažuje. Myslím si, že je to prvek skutečně zbytečný. Vůbec nic nebrání veliteli armády nebo frontu, aby vyjžděl nebo vyletěl na ty úseky fronty, kde se děje něco v čem by měl zasáhnout. Pak ovšem je podle mého názoru daleko lepší když si vyjede přímo na některé velitelské stanoviště podřízené armády nebo dokonce divize, protože v takovém případě může mluvit osobně s velitelem armády či divize a není nutné organizovat za tímto účelem speciální spojení na předsunuté velitelské stanoviště. Důvod, který se často uvádí pro zřizování PVS, aby velitel neztrácel kontakt s vojsky je v dnešních podmínkách důvodem pomyslným. Myslím, že je důležité, aby velitel (A či Fr) měl s bojujícími vojsky stále spojení a mohl velet. Tomu v první řadě by mělo být podřízeno přemisťování míst velení. Takovýto způsob pohybu velitele frontu či armády, nebo pohyb jeho skupiny předpokládá velmi pohyblivé prostředky jako je vrtulník, či skupina vrtulníků vybavených výkonnými spojovacími prostředky, aby pomocí nich mohl se velitel v každé situaci orientovat o rozmístění jednotlivých míst velení a podle toho se pohybovat. V každém případě bude správné, když i pro velitele bude platit jedna zásada: Všechna rozhodnutí dělat pokud možno na tom velitelském stanovišti, ze kterého se právě v té době velí.

To je jedna stránka problému. Nyní se podívejme na druhou a myslím stejně důležitou. Jde totiž o *rozmístění velitelských stanovišť v terénu*. Ani to není záležitost nová. Víme dobře jak na cvičeních jsme byli nuceni rozmísťovat jednotlivé složky velitelského stanoviště na velké vzdálenosti od sebe (např. velitelské stanoviště frontu se rozmísťovalo jednou na ploše nejméně 100—150 km², jindy 50—60 km², velitelské stanoviště armád na ploše 20—30 km² atd.) Je nesporné, že takovéto rozložení velitelského stanoviště značně zvyšuje životnost a odolnost místa velení, ale na druhé straně vytváří obrovské potíže v práci. A co je nejhorší, že totiž dosavadní organizační struktura štábů (klasické dělení štábů) vůbec takovýmto podmínkám plošného členění nevyhovuje. Nevyhovuje proto, že dnešní organizační struktura štábů vyžaduje v procese velení takové složité součinnosti, že prostě náčelníci jednotlivých složek štábu, druhů vojsk jsou v nepřetržitém pohybu mezi daleko od sebe oddělenými skupinami štábu, že nemají dost času na svoji vlastní práci. Ukazuje se, že jiné členění, členění na podsystémy přísně účelové vytvoří podmínky daleko příznivější. Mám na mysli např. podsystém průzkumu, palby, technického zabezpečení, PVO, materiálního zabezpečení atd. Jde totiž o určité uzavřené problematiky, které v sobě zahrnují všechny orgány potřebné ke komplexnímu řešení jednotlivé problematiky řízení boje a tudíž součinnost je omezena na minimum. V takovéto situaci je možné dělení uvnitř velitelského stanoviště do určité míry dodržet, aniž nutíme náčelníky všech stupňů k nepřetržitému pohybu uvnitř štábu.

Touto problematikou, to znamená v podstatě i otázkou ženiního vybudování velitelského stanoviště se zabírá genpor. žen. vojsk G. Smamojlovič v jedné své teoretické stati. Ukazuje na to, že velitelské stanoviště je možné rozmísťovat účelněji než to děláme dosud, že je možné místo na 6—8 skupin je dělit na 4 základní skupiny a tím usnadnit jednak ženiní vybudování a jednak zjednodušit styk mezi příslušníky štábu. Nebudu diskutovat o ostatních teoretických závěrech, které autor dělá, ale chtěl bych upozornit právě na okolnost, ke které dochází v otázce členění velitelského stanoviště. V rámci jednotlivých relativně samostatných podsystémů bude totiž možné provést daleko snadněji opatření k ukrytí techniky a živé síly a tím mnohonásobně zvýšit odolnost celé soustavy. Jednotlivá pracoviště v rámci podsystémů bude možné rozmísťovat blíže k sobě a naopak, jednotlivé podsystémy pak rozmístit na takovou vzdálenost, aby úderem jedné atomové bomby nebylo vyřazeno více než jedno z takových míst. Je samozřejmé, že to si zase vyžádá určité specifické řešení v rozdělení práce uvnitř celého štábu, aby při vyřazení jednoho podsystému mohl celý orgán velení pracovat dál (o tom až v některém příštím pojednání).

Ještě jedna důležitá okolnost souvisí velmi úzce s problematikou odolnosti velitelského stanoviště. Je to otázka maskování.

Nikomu není dnes přece tajemstvím, že soudobé prostředky průzkumu jsou tak výkonné a mají takovou rozlišovací schopnost, že je velice těžké něco na bojišti vůbec ukryt, pokud to není možné zakopat do země [a na to zpravidla bude málo času]. To platí v plné míře i o velitelských stanovištích. Sama velitelská stanoviště, jejichž složení, vybavení, technika jsou takovými typickými objekty, že nedá průzkumu mnoho práce zjistit, kde se nacházejí a dokonce ještě snadněji zjistit je na přesunu. Nehovořím o tom do jaké míry rádiový provoz, antény a ostatní prostředky spojení demaskují přítomnost velitelského stanoviště. Nehovořím o tom proto, že je možné rozmísťovat tyto prostředky mimo vlastní velitelské stanoviště a tak tento demaskující faktor zmírnit. Jde

mi v této úvaze výhradně o otázku demaskování velitelského stanoviště tou technikou a těmi prostředky, bez nichž si neumíme představit soudobé velitelské stanoviště. Jde o štábní autobusy, osobní automobily, různé elektrocentrály a ostatní atypickou techniku. Nemůžeme přece žádného průzkumníka (zde mám na mysli v první řadě průzkumného letce) klamat o tom, že na silnici se nepřemísťuje velitelské stanoviště. Dokonce si myslím, že to pozná na první pohled. A pak již není nic složitějšího než si počkat do kterého lesa zajede a provést odpovídající atomový úder. Dokonce si myslím, že by bylo velice vhodné za tím účelem si vyhradit speciální průzkumné stíhače velitelských stanovišť a mít pohotovostní palebné prostředky k ničení zjištěných velitelských stanovišť.

Jaké tedy řešení této problematiky?

Já si myslím, že v první řadě si musíme přiznat, že samotné velitelské stanoviště těžko skryjeme (nemůžeme přece jeho přemístění provádět výhradně v noci, i když to bude nejvýhodnější).

Musíme tedy jít jinou cestou. Musíme vnější vzhled velitelského stanoviště přizpůsobit podmínkám, ve kterých se pohybuje, aby nevzbuzovalo pozornost průzkumu. Na bojišti bude neustálý pohyb bojových jednotek, útvarů, zásobovacích proudů. Je třeba, aby i proud přesunujícího se velitelského stanoviště byl podobný ostatním proudům. Na první pohled se to zdá složité, ale myslím že je to řešitelné. V žádném případě však není možné, alespoň na stupni operačním jít cestou, kterou někteří doporučují, tj. dát štáby do obrněných transportérů. To je řešení, které je možné tolerovat na cvičeních, která trvají pár dní, ale sám nemám představu, že by operační štáby měly pracovat nepřetržitě v transportérech. Proto je třeba hledat řešení jiná. Například na štábní autobusy je přece možné dát shora automobilní plachty a na pohled z nich udělat nákladní automobily, které jedou s plachtou. Pokud se týká ženijních strojů, pak je třeba i z nich vytvářet proudy podobné bojovým, které již nebudou nepříteli tolik „dráždit“. Je jisté, že ani zde není možné zůstat na půl cesty a proudy je třeba i početně vytvářet takové, jaké jsou běžné v bojových podmínkách naší organizace. Znamená to tedy, že VS bude třeba přesunout bez předchozího zformování do jednoho proudu, ale bude asi dobré přesunout je po jednotlivých podsystémech. To ve svém důsledku může zkrát nepříteli o tom, co k čemu patří. Nechci tvrdit, že to je jediný návod jak tento problém řešit a myslím si, že v každém případě je to cesta.

Nebudu hodnotit další faktory zvyšující životnost a odolnost velitelských stanovišť, jako jsou mobilnost, bezporuchovost techniky, technické vybavení atd., chci se ale ještě zmínit o početnosti štábů. To je problematika, kterou se zabýváme rovněž již hodně dlouho. Každý výcvikový rok, nebo každé větší cvičení se v rozboru touto otázkou zabývá a obvykle konstatuje, že štáby jsou velice početné a tudíž nepohyblivé a zranitelné. Z toho pak je i vyvozen úkol, zkrátit podstatně počty štábů. V podstatě snaha logická a zdůvodněná. Ovšem její realizace je již problematičtější. Nechci ukazovat cestu k řešení. Samozřejmě je jen jedna, tj. automatizace a mechanizace celého systému velení, využívání moderní techniky. Vzhledem k tomu, že nemáme dosud moderní malorozměrovou a odolnou mobilní výpočetní techniku a potřebná přenosová zařízení, je tento problém ještě před námi. Ovšem je to cesta jediná a správná. Já chci

ale hovořit o jiném. Podle mého názoru je třeba počty štábů maximálně zkracovat i v dnešních podmínkách. Snažit se odstranit všechny duplicity, organizovat práci ve štábech týmovým způsobem, nenamáhat štáby do úplného vyčerpání, ale řešit problém tak, jak jsem uvedl vpředu. Totiž jednotlivá položení (garnitura) velitelských stanovišť dělat malá, ale za to mít každé z nich ve dvou sestavách, účelně je střídat při velení vojskům a mít stále k dispozici jednu záložní garnituru pro případ potřeby. Myslím že to je reálná cesta, jak snížit počty štábů. Samozřejmě nepůjde o absolutní snížení štábních pracovníků, naopak zde se zřejmě počty zvýší, jde o snížení jednotlivých elementů soustavy. Tímto způsobem řešené velení pomůže upevnit jeho odolnost a tím i zajistit po této stránce úspěch v každé situaci.

Nehovořil jsem o týlovém velitelském stanovišti, protože problematika, o které jsem se zmiňoval, v plné míře platí i v tomto případě. Vůbec není možné hovořit dnes tak, že otázka řízení týlu je na druhém místě. To by myslím bylo nesprávné a přinejmenším nerozumné.

Závěrem chci upozornit na to, že přirozené řešení celého problému není samo o sobě otázkou několika organizačních opatření. Toto je podmíněno v celém komplexu řešením nového systému práce, rozdělením štábu na jednotlivé podsystémy, vybavením štábů odpovídající technikou velení a jistě i některými nároky na postoj k počtům lidí potřebným pro velení vůbec a ekonomickým nárokům na vybavení štábů odpovídajícími prostředky. Zde je možné hledat optimální varianty. Ovšem v jednom není možné hledat jinou variantu. To je v naší odpovědnosti za odolnost systému velení, za to, abychom v co nejkratší době všichni pochopili, že jsme pro tuto záležitost udělali ještě velice málo a že to není správné. Kdo bude velet a bude dobře velet, ten má v příštím střetnutí na půl vyhráno, kdo velet nebude, ten má jistě ne na půl, ale zcela prohráno.

PLÁNOVÁNÍ u teritoriálních štábů

V současné době je nutné zajistit trvalou, těsnou a komplexní návaznost přípravy stranických a státních orgánů a ozbrojených složek na všech stupních řídicího stranického, státního i vojenského aparátu; přitom maximálně přihlídnout k vytvoření takových podmínek, které by v nejširším rozsahu umožňovaly centralizované řízení příprav i vlastní plnění úkolů a zabezpečovaly **jednoduchý přechod z mírového na válečný stav**.

Objevila se celá řada hypotéz k řešení tohoto úkolu. Potvrzení jejich odpovědnosti může být v mírových podmínkách cvičeno pouze experimentální formou cvičení. Jednu z takovýchto rozsáhlých možností vytvořilo cvičení VLTA-VA. Zejména pro činnost polních i teritoriálních štábů, stranických i státních orgánů, dávalo široké možnosti **poznání a uplatnění nových pracovních metod** při řešení úkolů počátečního období války, včetně období přípravného.

V článku věnuji pozornost některým závažnějším problémům spojeným s metodikou plánování u teritoriálních štábů.

Nedávno vyšel návrh nové směrnice „Zásady vedení soudobých operací“ [front-armáda]. Zahrnuje poznatky a zkušenosti získané hlubokým vědeckým rozbořením charakteru soudobé války a způsobu jejího vedení. Směrnice vycházejí i ze zkušeností, získaných z řady cvičení, prověrek a zaměstnání ve štábech a vojenských států Varšavské smlouvy, především sovětských ozbrojených sil (1).

Nově připravená operační směrnice dá polním štábům (vycházím z návrhu)

dobré podklady pro plánování a řízení operací. Ve spojení s připravovaným „Předpisem pro polní službu štábů“ vytvoří i předpoklady k jednotnému chápání obsahu a formy jednotlivých dokumentů i k jejich jednotnému zpracování. A přitom jmenovaná směrnice i předpis už **jenom navazují na dříve vydané**; tzn., že polní štáby mají už dnes vytvořen solidní základ systému práce i ujednocené názory na zpracování základních dokumentů.

*

Naprostě odlišný je stav u teritoriálních štábů, kde předpis chybí (2). Tato skutečnost má vliv na celkovou činnost a usměrnění prací teritoriálních štábů. Cvičení VLTAVA ukázalo v tomto směru řadu nových problémů a to jak v oblasti vlastního plánování, tak v činnosti těchto štábů. Potvrdilo v zásadě potřebu vojenských teritoriálních orgánů, nutnost jejich těsného sepětí se stranickými i státními orgány a vyzdvihlo důležitost součinnosti těchto vztahů směrem k polním štábům.

Od vytvoření vojenských okruhů v jejich nové organizaci byla vyřešena řada závažných úkolů a získány zkušenosti při nácvičích, ale jejich hlubší praktické ověření, zejména v návaznosti na činnost polních svazů, svazků, útvarů a zařízení a na činnost stranických a státních orgánů v plánovacím procesu, bylo možné teprve na cvičení VLTAVA.

Bude jistě vhodné cvičení většího rozsahu plánovat jako společná se stranic-

kými, státními orgány a orgány LM, VB i CO. A přípravu teritoriálních orgánů v nejbližších dvou letech řešit jako samostatnou problematiku.

Příprava teritoriálních orgánů k plnění úkolů za války musí totiž nutně vycházet z hledisek spojených nejen s přípravou ozbrojených sil, ale i z problémů spojených s přípravou státního území, ekonomického a vědeckotechnického potenciálu a problematiky spojení s přípravou institucí státních, ekonomických, školských, společenských i zájmových organizací při řešení obrany. Nesmíme zapomínat ani na problematiku civilní obrany (3). To představuje kromě specifiky odborných vojenských otázek i celou řadu nových věcí, s nimiž se musí seznámit teritoriální orgány v daleko širším a hlubším měřítku než doposud.

Nás zajímá ze všech těchto otázek jen první — příprava ozbrojených sil — a to ještě jen z dílčího problému spojeného s plánováním a použitím ozbrojených sil umístěných na území okruhu v počátečním období války, s přihlédnutím ke cvičné situaci.

Pokud uvedu některé základní dokumenty, je nutné na ně dohlížet jako na možné vzory cvičných dokumentů, jejichž forma i obsah byl přizpůsoben potřebám cvičení. V zásadě jsem toho názoru, že je nutné odbourat dosavadní, převážně administrativní formy v oblasti řízení u teritoriálních orgánů, které byly zakořeněny hlavně u KVS a OVS a najít v novém systému pružnější formy práce, odpovídající vojenskému systému řízení a velení. Uváděný systém práce, formu i obsah dokumentů, můžeme plně aplikovat i pro stupeň KVV.

Štáb okruhu pracoval na počátku cvičení v mírové organizaci, cvičící KVS a OVS v organizaci KVV a OVV. Ostatní štáby svazů a svazků, v rozsahu stanoveném Organizační směrnicí pro cvičení. Vydaný námět dal první podklady pro činnost na všech stupních velení a uvedl cvičící do „situace“.

Plánování zahájil štáb okruhu převzetím dvou dokumentů:

- „Směrnice velitele JZF“ určené pro plánování činnosti polní armády (14A) a
- „Směrnice MNO“ určená pro plánování činnosti válečného okruhu.

Štáb od tohoto okamžiku plánoval souběžně ve dvou oblastech:

- a) příprava a plánování úkolů armádní operace,
- b) příprava a splánování úkolů okruhu za války.

V této době chyběla štábu jedna centrální směrnice, která by určovala společné úkoly všem svazkům, svazům, útvarům, ústavům a zařízením na území okruhu, z nichž vychází delší plánovaná činnost.

Domnívám se proto, že na příštím cvičení by měl MNO/GŠ předem vydat jeden dokument (směrnicí) a to jako dokument základní před doručení obou dříve jmenovaných směrnic. V něm by měly být v zásadě stanoveny vojenskému okruhu úkoly základní a úkoly přesahující mobilizační rámec vzhledem k jeho vztahům ke svazům, svazkům, útvarům, ústavům a zařízením dislokovaným na jeho teritoriu.

Na základě této základní „Směrnice“ pak přijme velitel okruhu „Rozhodnutí pro plnění úkolů vojenského okruhu na období přípravy a zahájení operace“. Toto rozhodnutí řeší základní vztahy ozbrojených složek na teritoriu okruhu, jako například otázky podřízenosti, vyčleňování, velení, součinnosti, řízení přesunů na území okruhu, zásobování, materiálně technické a zdravotnické zabezpečení apod.

Hlavním podkladovým materiálem k tomuto rozhodnutí může být:

- Vyhodnocení prostorů a objektů možného jaderného napadení;
- Směrnice MNO;
- Plán (cvičného) mobilizačního rozvinutí vojsk;
- Výpis z plánu přesunů MNO/HT SVD;
- Výpisy ze směrnice velitelů a náčelníků druhů vojsk a služeb.

Cvičící okruh měl podobný dokument zpracován. Ukázal se jako opodstatněný a stal se podkladem pro další práci štábu (4). Na základě tohoto rozhodnutí je výhodné teprve potom přistoupit k rozpracování další dokumentace už diferencovaně pro oblast přípravy a vedení armádní operace a oblast přípravy a plnění úkolů válečného okruhu.

U příslušníků polního štábu to představuje operační orientaci na základě obdržené „Směrnice velitele frontu“, která s hrubým zámyslem velitele dává podklady k přípravě rozhodnutí (písemné a grafické). Následuje přijetí rozhodnutí, které schválí velitel frontu. A tím se prakticky rozbíhá další plánovací proces.

U příslušníků teritoriálního štábu to znamená též zajistit přípravu a provedení operační orientace na základě „Směrnice MNO“ s vydáním hrubého zámyslu k plnění úkolu. V dalším to představuje přípravu rozhodnutí (5) a jeho plnění ke schválení MNO.

Po schválení rozhodnutí začíná vlastní plánování štábu teritoriálního velení. Nej-

prve je nutné zpracovat souběžné dva dokumenty:

a) grafický — „Operační plán vojenského okruhu pro činnost za války“ s příslušnými tabulkami a

b) písemný — „Rozkaz velitele okruhu“ s přílohami (6).

Na cvičení byl zpracován „Rozkaz velitele okruhu“ s přílohami a vydán v nutném rozsahu i podřízeným Krajským vojenským velitelstvím. Podle zkušeností by měl obsahovat:

a) **Uskupení vojsk protivníka** proti teritoriu okruhu s předpokládaným zámyslem jeho činnosti, zejména v použití jaderných prostředků.

b) **Úkol vojenského okruhu** pro zabezpečování polních vojsk, pro součinnost se stranickými a státními orgány a pro činnost teritoriálních útvarů, ústavů a zařízení za války. V dalších bodech uvádí způsob vyčlenění štábů i svazků (včetně způsobů předání do jiné podřízenosti), úkoly jednotlivým KVV, úkoly podřízeným útvarům, úkoly pro boj s výsadkem, OPZHN (hlavní úsilí OPZHN včetně základních úkolů součinnosti s orgány Komisí obrany a CO), základní úkoly PVO, ženijní opatření, mobilizační opatření, technické a dělostřelecko-technické zabezpečení, materiální a zdravotnické zabezpečení, spojení, velitelská stanoviště, úkoly pro zpracování dokumentace (termíny) a hlášení.

Grafický plán můžeme chápat jako operační plán okruhu (7), který se stane hlavním dokumentem štábu okruhu (8) pro řešení základních úkolů, spojených s obranou a ochranou teritoria a se zabezpečením vojsk (ať už vlastních a nebo dočasně rozmístěných na území okruhu).

Díváme-li se na dokument z tohoto hlediska, měl by hlavně obsahovat:

— zámysl splnění úkolů (vyjádřený stručným textem na mapě),

— uskupení nepřítele, jeho možný zámysl činnosti s důrazem na použití ZHN, možné prostory vysazení výsadku a náletové směry,

— dislokaci svazků, útvarů, ústavů a zařízení na území okruhu,

— dislokaci chráněných objektů se systémem střežení a vyznačením potřebných sil ku střežení,

— dislokaci sil vyčleněných k boji s výsadky (včetně LM, VB a popřípadě CO),

dislokaci PS a sestavu při zaujetí krytu těchto jednotek,

— TRHS,

— manévr prostředky PVO,

— HAS a KPS,

— systém velení a spojení.

V tabulkách na mapě (nebo v přílohách) by mělo být vyznačeno všechno, co je nutné k rychlému přehledu a řešení situací na okruhu. Nám se osvědčilo v podobném dokumentu mít uvedeny tyto údaje:

— prostředky jaderného napadení (nepřítele),

— organizace výsadkových jednotek nepřítele (síly, prostředky) s vyhodnocením doby možného vysazení,

— přehled sil a prostředků k zjišťování nepřátelských výsadků,

— přehled sil a prostředků k zabezpečení úkolů okruhu,

— přehled dob pohotovosti a zmobilizování u hlavních útvarů a zařízení,

— hlavní údaje materiálního, zdravotnického a technického zabezpečení.

Jedním z velmi důležitých dokumentů, zpracovaných teritoriálním štábem (operačním oddělením), byl grafický „**Plán OPZHN okruhu**“ (9).

Při jeho zpracování jsme vycházeli z předpokladů rozsáhlého použití jaderných zbraní, které nutně a zásadně ovlivní řadu jednotlivých plánovaných úkolů, ať už je plní štáby nebo vojska. Na teritoriu okruhu musíme kromě toho počítat i s úkoly, které plní stranické a státní orgány, i s řadou vztahů vůči civilnímu obyvatelstvu, jejichž činnost bude rovněž rozsáhle ovlivněna použitím jaderných prostředků.

Je proto nutné **předem připravit a splánovat opatření**, která by pomáhala snižovat na minimum možné ztráty na území okruhu po jaderných úderech a zabezpečovala zároveň rychlé obnovení bojeschopnosti svazků, útvarů a zařízení na území okruhu.

Základem uvedeného plánu bylo grafické vyjádření dislokace všech svazků, útvarů a zařízení na území okruhu. Zpracován byl — a to se jeví jako nejvýhodnější — pro variantu nejsložitější, tedy pro nenadálé napadení, kdy vojska polního sledu jsou vyváděny do operační sestavy. Je proto nutné mít v plánu i plánované prostory a vyhrazené prostory svazků a útvarů, vyčleněné komunikace se sítí kontrolně pořádkových stanovišť (prostředek pro zjišťování úderů, síť TRHS i VRS, dislokaci letek vzdušného radiačního průzkumu a plánované osy jejich průzkumné činnosti).

Pro rychlé řešení likvidace následků a přehled možností je výhodné mít na plánu vyznačeny prostory plánovaných MSO zřizovaných péčí KVV i svazků, stávající zdravotnická zařízení s udáním kapacity a plánovaná opatření se strany CO, jež mohou být využita ve prospěch

vojsk. Je dobré mít na mapě i přehled o rozmístění a kapacitě obnovovacích a udržovacích jednotek, ženíjní opatření, místa zdravotnických odsunů a odsunů poškozené techniky.

V tabulkách je výhodné mít přehled o silách a prostředcích, jichž je možné na území okruhu využít k rychlé likvidaci následků. Kromě toho je nutné mít

na mapě systém velení, spojení a přehled signálů, včetně tabulky pro povětrnostní údaje.

Plán musí být sladěn se štábem polní armády, s orgány Komise obrany i orgány CO, aby bylo dosaženo plné návaznosti na komplexní řešení likvidace následků. Jedině tak může být zabezpečena účinnost a rychlost těchto opatření.

*

Dalším velmi závažným úkolem teritoriálního štábu okruhu polního štábu armády bylo řízení a zabezpečení přesunů na teritorium okruhu.

Vcelku jasné jsou úkoly po zaujetí operační sestavy v průběhu boje, kdy teritoriální štáb prvořadě zabezpečuje přesuny hlubokých operačních záloh teritoriem okruhu.

Tuto problematiku řešil pplk. V. Lidický v článku „Řízení a zabezpečení přesunů na teritorium“ (10). Cvičení potvrdilo v zásadních otázkách řešení úkolů spojených s přesunem ve smyslu uvedeného článku a nepovažují proto za nutné znovu se k této problematice vracet. Chtěl bych však podtrhnout jednu důležitou okolnost a to je **zabezpečení řídicí funkce operačního oddělení při plánování a řízení přesunů**, zejména z hlediska orgánů dopravy. Jejich podřízenost týlu má podle mého názoru řadu kladných, ale na druhé straně i záporných jevů.

Faktem zůstává, s ohledem na zvláštnosti vojenských přesunů a přeprav, že velení vojenským přesunům a přepravám přísluší výhradně velitelům všech stupňů, až po nejmenší přesunující se jednotky. To tedy znamená, že velitelské orgány se rozhodující měrou podílejí na přípravě podkladů, vlastním zpracování plánů přesunů i vydávání příslušných nařízení.

Na cvičení byl základní „**Plán přesunů**“ zpracován na stupni okruhu podle rozhodnutí velitele okruhu a vypsů z „Dopravního plánu MNO/HT - SVD“. Vzhledem k dislokaci vojsk i směrech přesunů do operační sestavy, kdy řada přesunujících se jednotek jen z části mohla využívat určených automobilních silnic, zpracovávalo operační oddělení „Plán přesunů“ (11) za značně ztížených podmínek personálního obsazení, jako samostatný plán. Spolupracovali na něm kromě ostatních složek štábu i vyčlenění příslušníci dopravy vojsk (jako orgán výkonný),

Vypisy a potřebná nařízení podřízeným svazkům a útvarům vydávalo rovněž operační oddělení. Zatím celé oddělení dopravy vojsk mohlo pracovat pouze na

omezených úkolech (pokud jde o silniční přepravu) a bylo nuceno čekat na dokončení plánu přesunu. Teprve pak mohlo dopracovat do vlastního plánu (12) další přesuny tak, aby nebylo narušené zaujetí operační sestavy přesuny druhých sledů a záloh.

K vlastnímu řízení a zabezpečení přesunů bylo nutné vytvářet samostatné orgány pořádkové a regulační služby, protože určené orgány pořádkové a regulační služby (silniční pořádkové prapory) obsazují jen určené automobilní silnice a kromě toho jejich funkce není řídicí funkcí.

Dále bylo nutné k zabezpečení velení a řízení přesunujících se svazků a útvarů vytvářet z operačního oddělení centrum velení a řízení a sem přibírat orgány dopravy vojsk.

Stojí zde tedy vedle sebe dva systémy, v nichž rozhodující úkol mají velitelské orgány s právem velet a řídit a druhý závislý, ale rozsáhlý systém, schopný zatím pouze registrovat. Z hlediska efektivnosti bude naprosto odpovídající požadavek, část orgánů dopravy vojsk organicky včlenit do skupiny pro plánování a řízení přesunů. Tím vytvořit podmínky jednotného a ekonomického plánování i řídicího centra, schopného zabezpečovat velení, součinnost i kontrolu k jednomu úkolu s možností využít v budoucnu efektivně i nové strojové techniky.

Mezi další důležité pomocné dokumenty patřila „**Mapa koordinace prostorů**“ složená z několika samostatných map, zpracovaných k jednotlivým stupňům pohotovosti, k situaci po vyhlášení bojového poplachu a k zaujetí operační sestavy. Tyto dokumenty jsou nutné, poněvadž zabezpečují koordinovaně rozmístování sil a prostředků na území okruhu a dávají základní podklady pro rozhodování velitele při vyvádění vojsk do operační sestavy a prostorů bojové činnosti. Dosaďovací praxe — mít jednu mapu pro narůstání nebezpečí a postupně přijímání opatření ke zvýšení pohotovosti — nevyhovuje.

Poznámky k textu

(1) — Podrobnosti v článku generál-majora J. Voštery „Operace armády a frontu“ (VM 1/65).

(2) — Kromě vydané „Působnosti“ a řádů i předpisů obecně platných pro činnost všech štábů.

(3) — Srovnej pplk. M. Žďimal „Všeobecná obrana socialismu“ (VM 2/65).

(4) — Možný obsah „Rozhodnutí velitele okruhu“: Základní údaje o uskupení vojsk protivníka proti teritoriu okruhu, úkoly okruhu, rozhodnutí v hlavních oblastech činnosti (k zabezpečení a uvedení vojsk okruhu do bojové pohotovosti, příprava i provedení mobilizace na území okruhu, předcházení možným ztrátám na zálohách, součinnostní vztahy, zabezpečení obrany teritoria a součinnost LM, VB, CO, vyčlenění sil, vyčlenění štáb armády, svazků, útvarů i zařízení do podřízenosti F, MNO apod., stanovení základních úkolů jednotlivých svazů, svazků, KVV, útvarů a zařízení, stanovení základních opatření OPZHN, PVO, materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení.

(5) — Rozhodnutí jen písemné (rozšiřuje a konkretizuje původní „Rozhodnutí velitele okruhu“ časově i prostorově, se

zaměřením na síly a prostředky válečného okruhu.

(6) — Přehled vyčleňování svazů, svazků, útvarů do jiné podřízenosti, Rozkaz velitele okruhu pro uvedení do bojové pohotovosti a zmobilizování, Plán spojení, Směrnice velitele okruhu pro týlové zabezpečení. Samostatně vydat nařízení pro zabezpečení bojové činnosti (podřízeným vydávat přílohy jen v nutném rozsahu).

(7) — Na stupni KVV (OVV) grafické rozhodnutí velitele KVV (OVV) pro činnost za války.

(8) — Obdobně u štábu KVV a OVV jako grafické rozhodnutí.

(9) „Plán OPZHN kraje“ s podobným obsahem.

(10) — VM 2/65, str. 29—37.

(11) — Obdobně tomu bylo při všech předchozích cvičeních.

(12) OVD zpracovává „Dopravní plán okruhu“, tvořený ze dvou částí (část silniční a část železniční dopravy). V silniční části plánu dopravy tvoří jednu část „Plán obsazení silničních tahů“ (forma grafikonu) a druhou část tvoří písemné výpisy sledovaných proudů. Obojí pouze pro určené automobilní silnice. O přesunech mimo tyto silnice není přehled.

JAK DÁL

V ŘÍDÍCÍ PRÁCI

V letech 1964—1966, souběžně s prací na novém modelu řízení ministerstva národní obrany, byly u vybraných svazků a útvarů ČSLA, spolu s dalšími otázkami, experimentálně uvěřovány některé organizační změny ve velitelství a štábu svazku a útvaru.

Současně byla přezkoušena i nová funkční působnost pro stupeň svazek-útvár, vycházející z nové organizační struktury obou orgánů velení.

Obecným cílem přezkoušovaných změn v oblasti velení bylo zjednodušení vztahů v mechanismu řízení na stupni svazek — útvár v míru a v poli a vytvoření optimálních podmínek pro tvůrčí osobní úlohu velitele v procesu rozhodování a velení.

Konkrétně šlo o tyto dílčí cíle:

— posílit nedílnou velitelskou pravomoc velitele svazku (útváru). Snížením počtu přímo řízených funkcionářů uvolnit velitele a vytvořit mu výhodnější podmínky pro tvůrčí osobní řízení podřízených v míru, v poli pak pro vlastní přípravu a přijetí rozhodnutí;

— zvýraznit úlohu náčelníka štábu jako bezprostředního ústředního organizátora v procesu shromažďování a zpracování informací, při přípravě podkladů k rozhodnutí velitele, v pronikání rozka-

zů a nařízení k podřízeným a kontrole jeho plnění;

— pracovní podmínky náčelníka štábu při zvýšení jeho odpovědnosti zlepšit snížením počtu samostatných přímo řízených funkcionářů;

— zvýšit efektivnost a komplexnost v plánování a provádění oprav techniky v míru a v poli, zvýšit efektivnost a kvalitu řízení technické služby svazku (útváru). Sloučením péče o techniku všeho druhu (včetně speciálních opravárenských fondů) do technického úseku odstranit dosavadní roztržičnost ve vybavení a využití opravárenských prostředků a v přísunu náhradních dílů;

— vyjmutím speciálního materiálu a techniky z péče odborných náčelníků vytvořit náčelníkům (důstojníkům) druhů vojsk výhodnější podmínky pro bezprostřední osobní vliv na kvalitu výcvikového procesu v odborných družích příprav;

— ujednotit systém evidence, skladování a přísunu materiálu a zásob příbuzného charakteru v týlovém a technickém úseku. V evidenci stavu zásob a náhradních dílů vytvářet předpoklady pro přechod k mechanizaci a automatizaci účetních prací;

— omezit okruh funkcionářů a součin-

nostní vztahy ve vyžadování a plánování přísunu zásob.

Ke splnění zkušebního úkolu došlo u štábu svazku a útvaru ke strukturálním změnám v povinnosti a odpovědnosti mezi funkcionáři, řídicími hlavními úseky činnosti a to (uvádím jen zásadní):

— ženijní a chemický náčelník byli převedeni do osobní podřízenosti náčelníka štábu;

— byl vytvořen jednotný technický úsek, řešící komplexně otázky provozu a oprav techniky všeho druhu;

— důstojníci — materialisté všech odborností byli včleněni do rámce technického oddělení,

— do technického oddělení byla včleněna skupina dělostřeleckého vyzbrojování včetně problematiky zásobování municí;

— náčelníci (důstojníci) druhů vojsk byli osvobozeni od materiální péče (účtování, přidělování, evidence provozu a speciální techniky a materiálu, mobilizačního plánování apod.);

— materiál byl rozdělen mezi týlový a technický úsek podle druhů a povahy materiálu.

Smyslem těchto změn spolu s dílčí úpravou tabulek bylo odstranění duplicity a složitost v součinnostních vztazích na štábech sjednocení řídicí činnosti do ucelených oblastí, řízených hlavními funkcionáři, kteří za stav plnění úkolů na svém úseku odpovídají přímo velitelům.

Především, že zkušený experiment většinu postavených úkolů splnil a řada z nich už je v současné době zavedena v systému plánování, řízení a hodnocení bojové a politické přípravy. Některé problémy z oblasti řídicí práce a uspořádání řídicího aparátu však zůstaly otevřeny vzhledem k nedostatku koncepce v začátcích experimentu a jisté míry a hodnocení. Dokonce i poněkud zaostaly za řešením, ke kterému v téže době došlo pro stupeň ministerstva národní obrany a vojenského okruhu komise pracující na novém modelu řízení MNO.

Přesto mají závěry experimentu i v této oblasti svůj nesporný význam pro další výzkum a řešení úkolu. Už samo vykročení po nové cestě v oboru řízení přineslo řadu poznatků a zkušeností, potvrzujících správnost linie přijaté modelem, ukázalo však i na první problémy a předpoklady, se kterými bude jeho dořešení na stupni svazek — útvar spojeno.

K vlastním výsledkům experimentu v oblasti velení

Půrběh potvrdil, že je výhodné v míru i v poli omezit okruh funkcionářů velitelství svazku (útvary), řízených přímo velitelem.

Při řešení tohoto úkolu brali jsme v úvahu dvě základní hlediska:

1. Aby velitel **přímo řídil rozhodující funkcionáře, odpovědné za ucelený úsek činnosti,**

2. mimo zástupce ponechat veliteli k přímému řízení jen ty funkcionáře, kteří **jsou jeho odbornými orgány pro velení palebným prostředkům a přímo se účastní vedení boje.**

Při obecně známém zatížení velitelů na taktických stupních do velitele svazku vto, je zaváděná změna podřízenosti ženijního a chemického náčelníka účelná. Zbavuje velitele řady operativních řešení a zákroků a uvolňuje mu čas pro vlastní činnost a řízení.

Z hlediska ujednocení toku informací k veliteli se v polních i mírových podmínkách osvědčilo vytvoření jednotného technického a týlového úseku. V dřívější organizaci informovali velitele o stavu techniky, opravárenské kapacity a zabezpečení municí a materiálem zástupce pro technické věci, zástupce pro týl, náčelník

raketového vojska a dělostřelectva, ženijní a chemický náčelník.

V nových podmínkách zástupce velitele pro technické věci byl schopen informovat velitele uceleně o stavu techniky, opravárenských prostředků, municie a náhradních dílů všeho druhu. Velitel tím získával komplexní přehled o stavu materiálního a technického zabezpečení a zejména při práci v poli i další čas k řízení vlastní bojové činnosti.

Přes tyto pozitivní výsledky považují závěry k náplni a objemu práce velitelů jen za dílčí úspěch. V budoucnu bude nutné jít i na taktickém stupni cestou dalšího sjednocení řídicí činnosti do ucelených úseků a oblastí — tak např. řízení procesu bojové a politické přípravy ve svazku (útvary) včetně odborných útvarů a speciálních druhů příprav.

K podstatně změně došlo novým uspořádáním funkčních vztahů a organizace v činnosti náčelníka štábu.

Náčelník štábu i v dosavadní organizaci měl výsadní postavení mezi zástupci velitele. Toto postavení vyplývalo nejen z ustanovení čl. 50 Vševojsk-1-1, který mu jako jedinému ze zástupců velitele **dává právo vydávat rozkazy jménem velitele.**

Je i logickým důsledkem dalšího ustanovení stejného článku Polního řádu, které **náčelníkův štábu ukládá povinnost sladovat práci štábu, náčelníkův druhů vojsk a služeb a zástupců velitele pro technické věci a pro týl.**

Formulačně méně výrazně, obsahově však stejně jednoznačně, stanoví povinnosti náčelníka štábu při uskutečňování rozhodnutí velitele v mírové službě Řád vnitřní služby ČSLA.

Z ustanovení obou řádů tedy vyplývá, že mimo jiné povinnosti je **náčelník štábu při realizaci rozhodnutí velitele ústředním koordinátorem plánování, práce a kontroly činnosti celého štábu, včetně odborných zástupců velitele a náčelníkův druhů vojsk a služeb.**

Toto postavení náčelníka štábu bylo v nové organizaci zvýrazněno tím, že do jeho přímé podřízenosti byli převedeni ženijní a chemický náčelník, čímž se podstatně rozšířila oblast jeho působnosti a odpovědnosti.

Kladem této změny je, že v přímé podřízenosti náčelníka štábu **byli soustředěni všichni odborní náčelníci, kteří se osobně podílejí na přípravě, organizaci a kontrole úkolů zabezpečení bojové činnosti vojsk.**

S tím souvisí i některé nové povinnosti náčelníka štábu. Odborný náčelník, mimo řízení a kontrolu speciálního druhu přípravy ve svazku (útvary), v systému řídicího aparátu nutně zaujímá místo odborného orgánu velitele (náčelníka štábu) pro bezprostřední trvalé řízení a kontrolu činnosti a stavu přímo podřízených speciálních útvarů a jednotek. Je proto výhodné — a funkční působnost platná v době experimentu u zkušebních svazků a útvarů tuto povinnost zahrnovala — aby odborný náčelník osobně odpovídal veliteli (náčelníkovi štábu) za trvalou kontrolu, hlášení a včasné odstranění nedostatků ve všech oblastech činnosti a stavu těchto jednotek.

Je-li tomu tak, potom si bez dotčení přímé velitelské podřízenosti a pravomoci, **náčelník štábu v nové organizaci přejímá před velitelem odpovědnost za plnění úkolů a stav samostatných ženijních a chemických útvarů a jednotek svazku (útvary), stejně jako tomu je u spojovacích a průzkumných útvarů (jednotek).**

Tím se rozšiřuje i okruh osobních pracovních vztahů náčelníka štábu k těmto útvarům a jednotkám, včetně povinnosti jejich častější osobní kontroly v procesu bojové, politické a velitelské přípravy, osobního řízení nejdůležitějších zaměstnání, cvičení apod.

Při práci v poli pak k dosavadním povinnostem náčelníka štábu přistupuje **přímá odpovědnost za stav plnění úkolů jednotkami zabezpečení.** To od náčelníka štábu vyžaduje přijetí informací ženijního a chemického náčelníka, jejich návrhů na řešení úkolů zabezpečení bojové činnosti vojsk a přednesení vlastních závěrů a návrhů veliteli; po jeho schválení nebo upřesnění organizací a kontrolu zabezpečení bojové činnosti podřízených.

Náčelník štábu ani v minulosti nepatřil v míru a tím spíše v poli k funkcionářům, oplývajícím nadmírou časem. V nových podmínkách, při rozšíření jeho funkčních povinností a odpovědnosti, je třeba hledat cesty k racionalizaci jeho řídicí činnosti s cílem ponechat mu část pracovního dne pro vlastní tvůrčí práci, promyšlení a přípravu úkolů.

Na základě zkušeností — kladných i záporných — dvouletého experimentu mohou učinit závěr, že takové metody práce je možné najít. Univerzální řešení není. Metoda řízení je v každém jednotlivém případě závislá na řadě podmínek — ať už na vlastní osobě náčelníka štábu — jeho zkušenostech, vlastnostech, pracovní kapacitě, nebo na schopnostech, připravenosti, výkonnosti a stupni odpovědnosti jeho podřízených. Ovlivní ji i období výcvikového roku, hlavní úkoly štábu v dané etapě a jiné okolnosti.

Za všech okolností je úspěch řídicí práce náčelníka štábu v nové organizaci závislý na řadě i dosud platných obecných podmínek, k nimž patří:

- reálné a pružné plánování práce celého štábu a vlastní řídicí práce;
- přísný režim pracovního dne a týdne na štábu, vytvářející nezbytnou časovou zálohu pro hlavní funkcionáře a oddělení štábu,
- kvalita, přesnost a důslednost v plnění součinnostních úkolů a povinností uvnitř štábu.

Má však i svoje zvláštní podmínky, dané novým uspořádáním funkčních vztahů. Z nich jako rozhodující uvádím:

- rozumnou decentralizaci úkolů a odstupňování odpovědnosti při zachování systému důsledného osobního řízení, sledování a kontroly výsledků práce podřízených zejména ve vztahu k přímo řízeným speciálním útvarům a jednotkám a odborným druhům příprav,
- prohloubení autority náčelníka oddělení operační a bojové přípravy jako zástupce náčelníka štábu v prosazování a plnění součinnostních úkolů daných měsíčním plánem štábu, v poli metodikou práce nebo rozkazem velitele.

Ani tyto principy nejsou v systému štábní práce nové. Jestliže však v minulosti bylo možné pracovat s lepšími nebo horšími výsledky i bez nich, vyvolalo by jejich nerespektování v nových podmínkách chronické přetížení náčelníka štábu, které by se nutně projevilo na kvalitě práce, případně nesplnění úkolu celého štábu.

Při konečném řešení postavení a úkolů náčelníka štábu i na taktickém stupni bude nutné, aby veškerou pozornost a úsilí zaměřil na rozhodující otázky funkční náplně — tj. zejména na bojovou a mobilizační pohotovost, plánování, velení průzkum a zabezpečení bojové činnosti vojsk. S ohledem na postavení a odpovědnost zástupce velitele, je vhodné posoudit osob-

Určité potíže v průběhu experimentu vyvolávalo sloučení materiálu a převedení speciální techniky k týlovému a technickému úseku. Zdrojem těchto potíží byla jednak mimořádná složitost vztahů v oblasti materiální a technické péče, dále neznalost materiálu, která se projevovala u řídicích orgánů technického a týlového zabezpečení a v jednotlivých případech i nesprávné pochopení tohoto opatření a nezdravý konzervatismus u náčelníků druhů vojsk.

Uvedu některé zajímavé otázky a náměty, které vystoupily do popředí při zkušebním zavedení dvou materiálních hospodářů, a které bude zřejmě třeba brát v úvahu při konečném řešení úkolu.

Sloučením technické služby a materiální odpovědnosti vznikly nové vztahy mezi dosavadními materiálními hospodáři — náčelníky druhů vojsk a zástupcem pro technické věci a pro týl.

Náčelníci druhů vojsk se novým řešením plně uvolnili od evidence a hospodaření materiálem a technikou. Zvýraznila se tím jejich řídicí úloha v plánování, provádění a kontrole odborné přípravy u podřízených útvarů a jednotek a byly jim pro ni vytvořeny výhodnější podmínky.

Na druhé straně však toto opatření nelze chápat tak, že odborní náčelníci se jím ztrácejí odpovědnosti za sledování provozu a bojeschopnosti speciální techniky a materiálu.

Odborný náčelník v plné míře zůstává — a nová funkční působnost s tím musí počítat — odborným orgánem velitele (náčelníka štábu) pro přímé řízení samostatných speciálních útvarů a jednotek. Pojem „přímé řízení“ přitom chápeme jako osobní odpovědnost odborného náčel-

ní podíl a úkoly náčelníka štábu k oblasti bojové a politické přípravy jako celku. Obtížnost řešení spočívá v tom, že zatímco na stupni ministerstva národní obrany a vojenského okruhu je možné poměrně snadno vést dělicí čáru mezi úkoly operačními na jedné, bojové a velitelské přípravy na druhé straně, na svazku už není toto dělení tak jednoznačné a na nižších stupních nepřichází v úvahu vůbec.

Nechci předbíhat seriózní studii, která bude nutná před konečným řešením. Jistě však není věci na škodu, vyslovili svoje stanovisko k tomuto problému více soudruhů, kteří mají několikaletou zkušenost z řídicí práce na vedoucích funkcích svazku a útvaru.

níka za trvalé sledování a podrobnou znalost všech stránek bojové pohotovosti, plnění úkolů bojové a politické přípravy a stavu materiálního a technického zabezpečení útvaru, za včasné zjištění nedostatků ve všech uvedených oblastech a poskytnutí účinné pomoci veliteli útvaru v jejich řešení. Je-li to nutné i osobním zásahem velitele nebo náčelníka štábu. Stav techniky a materiálu — a nejen speciální techniky a materiálu — má na bojovou pohotovost rozhodující vliv. Nelze se mu tedy v řídicí funkci náčelníka druhu vojska vyhnout ani tehdy, když hlavní pozornost a péče o techniku půjde po linii odborných orgánů technické služby.

Stejně by mělo být samozřejmé, že i když odborný náčelník v nové organizaci nemá přímý vztah k evidenci materiálu, bude se běžně v míru i v poli starat o stav zásob rozhodujících druhů speciálního materiálu a munice, potřebných k zabezpečení bojové přípravy, v poli bojové činnosti speciálních jednotek.

Běžné zabezpečení vojsk speciálním materiálem a municí podle normy se v nové organizaci plně stalo záležitostí orgánů týlu a technické služby. Odborný náčelník, na základě znalosti situace a bojového úkolu jednotek svého druhu vojska, by měl v návrhu velitelů (náčelníků štábu) na použití těchto jednotek uvést i opatření k zvýšení nebo snížení normovaných zásob, případně manévry s nimi podle konkrétních podmínek bojové situace, úkolů jednotek a stavu jejich zabezpečení.

Zavedení systému dvou materiálních hospodářů vedlo k podstatnému zjednodušení vztahů při vyžadování, plánování a

zabezpečení přísunu materiálu a zásob všeho druhu k útvarům a jednotkám.

Prakticky došlo ve zkušebním uspořádání proti dřívějším šesti k omezení součinnosti na dva rozhodující partnery — zástupce pro týl a zástupce pro technické věci — přičemž přísun náhradních dílů k technice zabezpečuje zástupce pro technické věci vlastními prostředky.

Zkušenosti z mírové praxe i z řady cvičení potvrdily, že takové řešení je výhodné a že zástupce pro týl v součinnosti se zástupcem pro technické věci jsou schopni plnit rozkazy velitele k zabezpečení vojsk v potřebném objemu a včas.

Rozhodující oblastí součinnosti mezi týlovým a technickým úsekem v zabezpečení vojsk zůstalo zásobování municí,

kteřá z celkového objemu přísunu tvoří přibližně 40 %. V závěrečné etapě experimentu jsme se pokusili o odstranění i tohoto součinnostního vztahu mezi týlem a technickým úsekem převedení skupiny pro zásobování municí k zástupci pro týl. Toto řešení však narazilo v dosavadní struktuře orgánů týlu a služby dělostřeleckého vyzbrojování, zejména na stupni pluk — samostatný prapor, na řadu potíží, které jsme už nemohli úspěšně dořešit. Přesto se domnívám, vzhledem k vysokému podílu munice v celkovém objemu přísunu, že jde o zajímavý námět. Jeho vyřešení by znamenalo další podstatné zúžení součinnostních vztahů mezi složkami velení a tedy i zjednodušení v řízení materiálního zabezpečení vojsk vůbec.

V článku jsem se pokusil vyložit některé zásadní změny ve funkční působnosti a vztazích, ovlivněné u štábu svazku a útvaru zkušebními organizačními úpravami. Jak jsem už předeslal, nebudou realizovány v rámci ČSLA všechny přezkoušené otázky najednou už v roce 1967. Některé z nich bude třeba znovu přehodnotit a uvést do souladu s modelem velení, zaváděným na stupni MNO a vojenského okruhu, některé — zvláště v technické a materiální oblasti, budou mimo dořešení celkové struktury týlové a technické služby v ČSLA, vyžadovat i řádnou předběžnou přípravu organizační a kádrovou.

Z toho vyplývá, že pro stupeň svazek — útvar, experiment znamenal ne konec, ale začátek vážného úsilí o zjednodušení systému a metod řídicí práce.

Smyslem tohoto článku, shrnujícího zkušenosti jednoho ze zkušebních svazků z oblasti řízení, je jednak předat zkušenosti a osobní poznatky k těmto otázkám, hlavně však podnítit zájem vedoucích funkcionářů svazků a útvarů o otázky velení a řízení a získat je pro aktivní spolupráci a účast při konečném výzkumu a řešení otevřených problémů.

MOŽNOSTI PŮSOBNÍ NEPŘÍTELE PROTI TERITORIU ČSSR

Při zahájení války bez jaderných prostředků nebo za omezeného použití taktických jaderných zbraní může působit nepřítel proti teritoriu především letectvem, výsadky všeho druhu a popřípadě i pozemními silami.

Tento způsob zahájení války je z hlediska plnění úkolů teritoria méně náročný. Umožňuje postupně plnit všechna plánovaná opatření, zejména vyvedení vojsk, mobilizaci, evakuaci, zásobování apod. bez vážnějšího narušení a ztrát.

Všechna plánovaná opatření musí být řešena na teritoriu urychleně, poněvadž nepřítel může v každém okamžiku použít jaderné zbraně.

Při této variantě zahájení války bojové prostředky teritoria budou zaměřeny především k boji s letectvem nepřítele a k likvidaci výsadků všeho druhu.

Všeobecnou raketovou jadernou válku se bude snažit nepřítel zahájit s maximálním překvapením. To ovšem znamená, že zároveň s odpálením strategických raket je vyhlášen všeobecný poplach. Nejvýhodnější je uvést vojska do bojové

pohotovosti několik hodin (zhruba 2—3 i více) před zahájením napadení a získat čas k vyvedení vojsk a letectva, námořních sil, skladů apod.

Nepřítel může použít proti teritoriu především:

- jaderné zbraně,
- letectvo,
- výsadky všeho druhu,
- různé prostředky psychologického působení,
- a konečně v případě úspěchu v pohraničním sražení — pozemní vojska.

JADERNÉ ZBRANĚ

ve všeobecné jaderné válce použije nepřítel proti teritoriu nejintenzivněji v prvním hromadném úderu.

Při rozpoutání války s překvapením (bez krátkodobých příprav) použije nepřítel v první vlně asi 20 — 25 úderů, ve druhé vlně (tj. Č + 2 do Č + 3) asi do 45 — 50 úderů. To znamená, že v prvním hromadném úderu v trvání 3 — 4 hodiny může nepřítel použít na území našeho teritoria asi do 65 — 75 jaderných úderů.

Podle současného stavu prostředků — nosičů jaderných zbraní — mohou se na tomto úderu podílet 70—80 % letouny - nosiči a 20 — 30 % řízené stěly (v první vlně hlavně RS typu PERSHING, ve druhé vlně RS PERSHING a SERGEANT). Za předpokladu, že proti území teritoria může nepřítel použít do 170 — 200 letounů - nosičů, 2 — 3 skupiny RS PERSHING a 1 — 2 oddíly RS SERGEANT to znamená, že zabezpečí uvedené počty úderů v rámci prvního hromadného úderu salvou asi 40 % těch prostředků, které má k dispozici. Přitom do kalkulace nejsou zahrnuty bezpilotní letouny typu MA-CE, které byly odsunuty z Evropy — až na jednu letku.

Po určitých, třeba i krátkodobých přípravách může nepřítel použít v první vlně 35 — 40 úderů, ve druhé vlně 20 — 25 úderů, tj. celkem 55 — 65 jaderných úderů prostředky v podobném poměru jako v předešlém případě — ovšem s tím rozdílem, že již při zahájení prvního hromadného úderu (v 1. vlně) může použít i RS typu SERGEANT.

Z toho vyplývá, že zahájení války bez příprav, které je z hlediska překvapení pro nepřítele velmi výhodné, má na druhé straně velkou nevýhodu: první hromadný úder je podstatně slabší a odvetným úderem může být vyražena značná část prostředků a vojsk v posádkách ještě před zahájením druhé vlny.

Naproti tomu při druhé variantě, po určitých přípravách, má nepřítel možnost zahájit svými prostředky silný úder již v první vlně. Má ovšem značnou nevýhodu, úměrnou délkou příprav, neboť druhá strana má čas k vyvedení a rozptýlení vojsk a materiálu.

Náročnější varianta zahájení války je tedy po krátké (maximálně 2 — 3, někdy i více hodinové) době, potřebné k uvedení vojsk do bojové pohotovosti. Nepřítel má možnost vyvést i takticko-operační prostředky jaderného napadení, rozptýlit letectvo, vyvést pozemní síly z posádek a tím snížit výsledky odvetného úderu.

Hlavním cílem prvního hromadného úderu nepřítel zpravidla bude zlomit jadernou sílu a letectvo, napadnout pozemní vojska, sklady a zařízení a dezorganizovat celkovou činnost na teritoriu.

Předpokládám, že asi 40 — 45 úderů v prvním hromadném úderu bude použito na jaderné prostředky, štáby a pozemní vojska, asi 30 — 35 % úderů na letectvo a objekty PVOS, do 10 — 15 % úderů na tylové objekty (sklady a jiná zařízení) a asi 10 % na politická a ekonomická centra, komunikační uzly a jiné teritoriální objekty. Procentuální rozdělení úderů může být podle situace jiné.

Po jaderných úderech nepřítel zasadí síly do útoku s cílem rychle proniknout na naše území. Do čáry Labe, Vltava bude používat vzdušné jaderné výbuchy, v hloubce našeho území ve větší míře výbuchy pozemní. Velení NATO připravuje v hloubce přibližně 200 km a popřípadě v další hloubce od čáry dotyku pásmo vysokého radioaktivního zamoření. Těchto pásem může být několik, vždy po 150—200 i více kilometrech a to v případech, kdy se nevytváří radioaktivní zamoření celých prostorů. Vycházejí z těchto zásad může být průběh prvního pásma radioaktivního zamoření např. na čáře Krkonoše, Jeseníky, Drahanská vysočina a Malé Karpaty, průběh druhého pásma na čáře Vysoké Tatry, východní oblasti Slovenského Rudohorí. Pásmo je široké minimálně 40 km a zpravidla nepřesahuje 70 — 80 km. Průběh bývá volen podle síly a směru větru. Pásmo zasahuje i na teritoria sousedních států.

K vytváření pásma radioaktivního zamoření použije nepřítel v prvním hromadném úderu asi 10 % celkového množství jaderných úderů vyšší kilotonáže (zhruba od 100 — 300 kt až do megatonového charakteru).

Množství jaderných úderů nepřítel po prvním hromadném úderu a v dalších dnech bude záviset na úspěchu odvetného

úderu. Podle denní doby zahájení války může nepřítel použít do konce D 1 po prvním hromadném úderu dalších 20 až 30 i více úderů, v průběhu D 2 do 15 až 20 úderů a v dalších dnech možnosti zásahu jadernými zbraněmi budou neustále klesat. Počty jsou jednou z možných variant.

Zásahy jaderných zbraní ve všeobecné jaderné válce budou hlavním projevem nepřátelské činnosti na teritoriu, způsobí teritoriu nepředstavitelné škody a ztráty a podstatně naruší organizovaný život, mobilizaci, zásobování, dopravu atd.

LETECTVO

pravděpodobného nepřítel v současné situaci může působit proti teritoriu celkovou hodnotu do 550 — 600 bojových letounů (do 90 — 100 stíhačů, 130 — 150 průzkumných letounů a 330 — 350 stíhacích bombardovacích letounů).

Při kalkulaci dvou vzletů v průběhu D 1 znamená to zásah asi 660 — 700 stíhacích bombardovacích letounů. Za předpokladu, že nepřítel po vyřazení bezpilotních letounů typu MACE použije pro první hromadný úder a další údery v průběhu D 1 asi 65 — 75 vzletů letounů - nosičů, zůstává pro bombardování klasickou leteckou municí asi 595 — 625 vzletů stíhacích bombardovacích letounů. To při průměrné únosnosti stíhacích bombardovacích letounů představuje přibližnou hodnotu 900 — 1200 i více tun klasické letecké munice, kterou může nepřítel zasazovat určené cíle.

Podle známých zásad velení NATO použije nepřítel vzlety stíhacích bombardovacích letectva takto:

— 10 — 15 % (asi 80 — 90 vzletů) k přímé podpoře pozemních vojsk, tj. do hloubky až 100 km,

— 50 % (asi 300 vzletů) k boji se ZHN a letectvem, tj. do hloubky rozmístění operačně taktických raket a letectva,

— 35 — 40 % (asi 220 vzletů) k izolaci bojiště s hlavním zaměřením na komunikační objekty, zásobovací základny, politická a hospodářská centra, mobilizační střediska apod.

Podle možností a doktrinárních zásad o použití letectva je možné v jedné z variant vyjádřit i úsilí nepřátelského letectva podle prostorů:

— 10 — 15 % na západní pohraniční kraje;

— 60 — 700 % na oblasti středních a východních Čech, území Moravy a západní oblasti Slovenska;

— 15 — 30 % na území středního a východního Slovenska.

Z této hrubé kalkulace je možné přibližně vyjádřit úsilí letectva i proti území jednotlivých krajů.

Zdůrazňují však, že jde o vyjádření jedné z možných variant; podle vzniklé situace mohou být procentuálně vyjádřené údaje značně rozdílné.

Při zvyšování leteckého úsilí nepřítel z jihu, z letišť umístěných v severní Itálii, je nutné počítat se zvýšenou činností zejména na území Moravy a Slovenska.

V průběhu D 2 a D 3 bojové úsilí letectva v důsledku ztrát bude klesat. V průběhu D 2 se může snížit o 30 až 40 %, v průběhu D 3 až o 50 % proti intenzitě bojové činnosti letectva, uvedené pro D 1. Avšak ani tuto situaci nelze přesně předvídat, neboť intenzita bojové činnosti letectva v průběhu dalších dnů vedení války bude záviset na tom, jak se nepříteli podaří nahrazovat ztráty (především přisunem dalších leteckých jednotek ze zámoří) a na celkových výsledcích odvetného úderu a akceschopnosti PVO.

Letadla svou rychlostí, únosností i zaměřovacími a naváděcími prostředky jsou velmi účinným bojovým prostředkem, který umožňuje napadnout a vyřadit přesně stanovené objekty ve dne i v noci, zejména v případech, kdy po prvním hromadném úderu bude narušena souvislost PVO teritoria.

VÝSADKY

a jejich boj nabývají na významu.

Snaha, zejména amerického velení, po zvýšení taktické a operační pohyblivosti je v posledním desetiletí charakterizována orientací na hromadnou vzdušnou přepravu vojsk.

Tato orientace na vzdušnou přepravu vojsk i materiálu na válčišti vychází z reálného hodnocení předpokládaného charakteru bojové činnosti v příští možné válce, kdy možností použití pozemních dopravních prostředků, zejména kolových vozidel, budou v důsledku účinků jaderných zbraní velmi omezeny a v některých případech zcela vyloučeny.

Praktickým projevem vzrůstajícího významu leteckých dopravních prostředků je nejen nepřetržitá modernizace dopravního letectva, ale i nebyvalé zvýšení počtů organických letounů a vrtulníků u západoněmeckých, francouzských a zejména u amerických svazků.

Nová koncepte bojového použití vojenských letounů a vrtulníků, která vychází ze zkušeností různých intervenčních válek našla své vyjádření i v novém ame-

rickém Polním řádu FM-100-5, v němž je bojové činnosti pozemních vojsk za použití vrtulníků a vojenských letounů věnována značná pozornost pod termínem „air-mobile operations“.

K získání hlubších poznatků o nových způsobech použití vojenských letounů a vrtulníků byla vytvořena v r. 1962 v armádě USA vzdušná útočná divize v brigádní organizaci, jejíž počty dosahovaly asi 16 tisíc osob, 26 obrněných transportérů, 66 děl, 6 odpalovacích zařízení LITTLE JOHN a asi 1150 kolových vozidel. Divize měla asi 460 letounů a vrtulníků, z toho asi 320 vrtulníků k dopravě vojsk a materiálu (ostatní letouny a vrtulníky byly určeny k průzkumným, kurýrním a jiným účelům). Vzdušnými prostředky je možné přepravit jedním koloběhem asi jednu třetinu divize na vzdálenost 300 i více km. Proto byla tato divize přepravována a zasažována do boje po brigádách.

Organizační struktura divize, jakož i způsoby bojové činnosti, byly zkušeny několik let, celková koncepce byla v podstatě přijata americkým velením. V současné době je divize prověřována v bojové činnosti ve Vietnamu jako 1. vzdušná výsadková divize (1 Cavalry division air mobile).

V bojích ve Vietnamu jsou zkoušeny a studovány optimální způsoby vzdušné přepravy vojsk vrtulníky, seskupení vrtulníků ve vzduchu a jejich zajištění, způsoby manévru k přistání a řada způsobů vedení boje za bezprostředního používání vrtulníků.

Podle výsledků a uplatnění tohoto typu divize zahájí USA pravděpodobně výstavbu dalších podobných svazků.

Význam vzdušné přepravy vojsk, zejména do týlu nepřítelů, uznávají plně i ostatní armády NATO a přijímají příslušná opatření. Např. před dvěma roky měl štáb a svazky 2. armády Bundeswehru asi 90 až 100 vrtulníků, dnes má asi 160 — 170 vrtulníků. Během dvou let se zvýšila přepravní kapacita, rychlost i dolet vrtulníků. Před dvěma lety mohly přepravit vrtulníky jedním koloběhem 700 — 800 osob, nyní 1200 — 1500 osob.

Zdokonalováno je i dopravní letectvo. Zvyšuje se jeho rychlost, únosnost a jeho činnost se zaměřuje na přepravu vojsk a materiálu na velké vzdálenosti. Např. v r. 1965 bylo přepraveno vzdušným transportem do Vietnamu celkem 275 130 osob a 96 540 tun materiálu. Největší kapacity bylo dosaženo v prosinci 1965 (94 000 osob a 18 000 tun materiálu).

Na středoevropském válčišti je v národních silách a 4. STLV asi 230 dopravních letounů.

Podle Zprav-51-51 dělí se vzdušné výsadky americké armády a podobně i dalších armád NATO na

- takticko-operační,
- operačně strategické,
- přepadové,
- zvláštního určení.

Předpis charakterizuje a podrobně rozzebírá použití a úkoly těchto druhů vzdušných výsadků. Zaměřím se proto na jednu z možných variant použití výsadků proti území teritoria.

Do zahájení války nebude pravděpodobně nepřítel používat vzdušné výsadky na území teritoria. Se zahájením války a po prvním hromadném úderu a v průběhu operace má nepřítel možnost vysadit od každé divize prvního sledu **vrtulníkový výsadek** v síle roty až praporu do hloubky až 50 km od čáry dotyku k zabezpečení rychlého postupu pozemních vojsk. Do konce D 1 může vysadit další vrtulníkové výsadky.

Podle kapacity dopravního letectva má možnost vysadit nejméně dva **takticko-operační výsadky** v síle do výsadkové brigády zpravidla v noci z D 1 na D 2 na řeku Labe a Vltava s cílem zachvátit přechody přes obě řeky nebo k vedení aktivní činnosti na teritoriu. V dalším průběhu války, podle situace mohou být vysazovány další takticko-operační výsadky.

Přepadové vzdušné výsadky může nepřítel vysadit v síle roty až praporu a to jak do taktické a operační hloubky, tak i hluboko na území teritoria. Jejich úkolem je ovládnout nebo zničit prostředky atomového napadení, sklady speciálních zbraní, spojovací uzly, velké štáby, letiště, zmocnit se vysokých státních nebo vojenských činitelů, osvobodit válečné zajatce, ukořistit novou válečnou techniku apod.

Podle amerických řádů nemá přepad trvat déle než 6 hodin.

Proti území našeho teritoria může nepřítel použít několik přepadových vzdušných výsadků [nejméně 2—3]. Úkoly budou plnit zpravidla v noci a po splnění úkolu se vracejí ihned zpět vzdušnou cestou nebo po zemi. V případě nemožnosti návratu dělí se na malé skupiny a pokračují v boji společně s jinými záškodnickými skupinami.

Průzkumné a diverzní výsadky bude nepřítel vysazovat postupně na celé území teritoria. **Skupiny hloubkového průzkumu** od roty dalekého průzkumu armádního sboru a armády bude nepřítel vysazovat do hloubky až 120 km, armádní skupiny až do hloubky 450 km s důrazem na zjišťování ZHN, soustředování a přesuny

vojsk, velitelských stanovišť, skladů apod. Průzkumné skupiny mohou v určitých případech plnit i úkoly diverze (na komunikacích, energetických objektech apod.). Podle současné situace a prostředků má nepřítel možnost vysadit na území teritoria 20 — 30 skupin hloubkového průzkumu.

Průzkumné diverzní odřady (síla asi 12 mužů) pod velením důstojníka jsou jednotky speciálně připravované ve speciálních skupinách (special forces) pro činnost v týlu nepřítel. Skupiny zpravidla dostávají náročnější průzkumné úkoly a úkoly přímé diverze, např. rušení dopravy, zamoření pitné vody a jiných zdrojů, ničení energetických zdrojů a rozvodné sítě, terorizování obyvatelstva, přepady a ničení radiotechnických zařízení, přepady úřadů, telefonních centrál apod. Průzkumné úkoly mohou být zaměřeny zejména na zjišťování jaderných prostředků, průběhu mobilizace, rozmístění a přesuny vojsk apod.

Průzkumné diverzní odřady A mívají za úkol podle poznatků z bojů ve Vietnamu organizovat na území protivníka záškodnické skupiny, složené z různých deklasovaných živelů, dezertérů apod. Skupin je využíváno buď pro zpravodajskou, nebo i pro diverzní činnost.

Podle současné situace může nepřítel zasadit proti našemu území až jednu rotu zvláštního určení z počtů 10. speciální vzdušné výsadkové skupiny, tj. asi 12 průzkumné diverzních odřadů A s možností jejich postupného vysazení do celé hloubky našeho území.

PROSTŘEDKY VEDENÍ PSYCHOLOGICKÉ VÁLKY

proti teritoriu bude nepřítel používat různé.

Základními formami budou především rádiové vysílání, letákové akce, rozšiřování nepravdivých zpráv diverzními skupinami, rozhazování různých dokumentů (potravinových lístků, poukazů apod.).

ČINNOST POZEMNÍCH VOJSK NEPŘÍTELE

na teritoriu se může projevit zejména v západních oblastech státního území v případě, že nepřítel dosáhne úspěchu v pohraničním střetném sražení. V takovém případě bude jeho činnost charakterizována rychlým pronikáním tankových a mechanizovaných jednotek a útvarů na směrech ze širokého používání taktických výsadků.

PLÁNOVÁNÍ operačních vzdušných VÝSADKŮ

Využívání vzdušných výsadků jako způsobu zvyšování pohybových možností vojsk nemá dlouhou tradici. Uplatňování tohoto způsobu bojové činnosti a růst jeho významu umožnily teprve letouny jako prostředek přepravy s odpovídajícími vlastnostmi, zejména z hlediska únosnosti, doletu a dále možností jejich hromadného nasazení. Období výroby vhodného dopravního letounu jako podmínky k reálnému plánování vzdušných výsadků spadá do období příprav na 2. světovou válku.

Vlivem soudobých názorů na charakter příští možné války, značně vzrostou požadavky na dopravní a vrtulníkové letectvo. Půjde především o vysazování taktických a operačních výsadků s cílem zabezpečit vysoké tempo a rozmach frontových operací. Vyzbrojení operačních výsadků soudobou technikou umožňuje ukládat jim aktivní bojové úkoly při bojové činnosti výsadku v týlu nepřítele. Do popředí vystupují zejména vzdušné výsadky využívající bezprostředně výsledků 1. hromadného jaderného úderu a především výsledků jeho 1. raketové salvy.

V tomto případě bude operační výsadek vysazen maximálně do hloubky 100 km od státních hranic s hlavním úkolem umožnit překonání důležité překážky v blízkosti státních hranic, zvýšit tempo operace a v krátké době přenést bojovou činnost na území nepřítele. Předpo-

kládaná doba bojové činnosti operačního výsadku do spojení s prvosledovými svazky vlastních vojsk může být v tomto případě 24 — 32 hodin.

Kratší doba bojové činnosti operačního výsadku v týlu nepřítele u takto vysazeného výsadku snižuje oproti výsadku v průběhu operace (kdy délka bojové činnosti je až několik dní) požadavky nejen na bojové vypětí samotného výsadku, ale i na dobu bojové činnosti letectva, raketových vojsk a ostatních druhů vojsk, plnění úkoly v jeho prospěch. Tato činnost bude vyžadovat zejména od letectva vyčlenění značného úsilí, má-li být úspěšně splněn úkol operačního výsadku.

Uvedená doba vysazení má také výhodu z hlediska snížení možných protiopatření nepřítele, který nebude pravděpodobně měnit svůj původní zámysl zahájení války na směru vysazení operačního výsadku tím, že by vyjmul některé svazky z útočné sestavy k zasazení proti operačnímu výsadku. To umožní operačnímu výsadku alespoň v prvním období po vysazení výhodněji plnit úkol bez úhrady soustředěného zasazení nepřátelských vojsk.

Další výhodou této doby vysazení operačního výsadku je také předpokládané snížení ztrát výsadku oproti vysazování v průběhu operace. Je tomu tak zejména proto, že dopravní letectvo startuje z odletových letišť ještě před hromadným jaderným úderem vlastním i nepřítele a

také proto, že let a vlastní vysazení probíhá při narušené PVO nepřítele.

Doba vzletu dopravního letectva k vysazení ještě před zahájením 1. hromadného úderu je vynucena především potřebnou dobou k přepravě výsadku do prostoru vysazení.

Uvedu příklad:

Vycházím z předpokladu, že podle plánu použití operačního výsadku je dopravní letectvo soustředěno na odletových letišťích východního prostoru k vysazení, vzdálených v průměru 250 — 300 km od státních hranic. Tuto vzdálenost umožňují vlastnosti současného typického představitele dopravního letectva, letouny AN-12 překonat za 35 — 40 minut. Vzlet a shromáždění jednotlivých letových sledů do východního bodu trati letu si vyžádá 70 až 80 minut. Spolu s překonáním vzdálenosti od státních hranic do prostoru vysazení si přeprava vyžádá 120 — 130 minut. Operační výsadek, aby mohl využít výsledků jaderných úderů 1. raketové salvy, musí být vysazen do 90 minut po jejím odpálení. Dopravní letectvo musí tedy vzletnout 30 — 40 minut před odpálením 1. raketové salvy.

Předpokládáme-li, že nepřítel skutečně 1. hromadný jaderný úder v krátkém časovém rozpětí s naším hromadným úderem, bude mít operační výsadek značnou výhodu v tom, že nejkritičtější období z hlediska jeho zranitelnosti, tj. právě doba příprav na odletových letišťích, bude probíhat ještě mimo aktivní činnost nepřítele. Této výhody nemůžeme ovšem využít v případě, kdy operační výsadek není možné vysadit pro nedostatek letounů nebo z jiných důvodů jedním koloběhem.

Letové sledy operačního výsadku budou prolétávat prostory radiačního zamoření po vlastních jaderných úderech. Z hlediska nutnosti letu skupin dopravního letectva nad územím nepřítele v malých výškách k snížení účinnosti nepřátelské PVO a vzhledem k potřebě usměrnit jaderné úderu k ničení a umlčování prostředků PVO na směru průlomu nepřátelské PVO, kterého využívá dopravní letectvo při volbě trati letu, vystupuje tento nedostatek zvláště do popředí. Na druhé straně při správné volbě doby vysazení do 90 minut po zahájení 1. raketové salvy (tedy mezi 1. a 2. raketovou salvou), je průlet letových sledů reálný.

Jaké jsou výhody a nevýhody vysazování operačního výsadku v dalším průběhu operace?

V dalším průběhu frontové operace bude operační výsadek zpravidla vysazo-

ván D 2 — D 4 do hloubky 150 — 300 km od čáry dotyku s předpokládanou délkou bojové činnosti operačního výsadku až několik dní.

Výhodou této varianty vysazení je, že situace nepřítele a vlastních vojsk bude upřesněna natolik, že velitel frontu může použít operační výsadek na základě zhodnocení současné situace, popř. pozměnit původní rozhodnutí o vysazení zejména z hlediska času a prostoru. Z hlediska složité součinnosti přináší s sebou tyto změny zejména časové obtíže při přeplánování vysazení. Na druhé straně ale skutečnost, že operační výsadek může být vysazován na základě znalosti nové situace umožňuje lepší orientaci při plnění úkolu jednak samotnému výsadku, ale také ostatním druhům vojsk plnicím úkoly v jeho prospěch.

Nevýhodou této doby vysazení oproti vysazení v rámci 1. hromadného jaderného úderu je především větší zranitelnost operačního výsadku, vyplývající z nutnosti soustředit výsadek a dopravní letectvo v průběhu bojové činnosti a tím i větší možnost odhalit přípravu výsadku nepřátelským průzkumem, což by s největší pravděpodobností znamenalo úderu do prostoru odletových letišť.

Další nevýhodou je, že plánovaná doba vysazení je jen předpokladem a skutečné vysazení závisí na mnoha okolnostech, především jak plní zámysl velitele frontu pozemního vojska. Proto doba plánovaná k vysazení může být měněna. To vyžaduje především od letectva a raketového vojska udržovat plánované síly na potřebném stupni pohotovosti ve prospěch operačního výsadku a případná změna doby vysazení, např. na další den, klade značné nároky na pohotovost štábu LA při přeplánování nevyčerpaného úsilí.

Délka bojové činnosti operačního výsadku v týlu nepřítele (až několik dní) daleko více vyčerpává jednotlivé druhy vojsk plnicí úkoly v jeho prospěch. To ovlivňuje jejich možnosti v ostatních prostorech bojové činnosti frontu. Např. výsadek v hloubce 150 — 300 km značně zkomplikuje úkoly stíhacího letectva, plnicího úkol obrany operačního výsadku střežem ve vzduchu. Stíhací letectvo může vzhledem ke zvětšené vzdálenosti prostorů střežů ve vzduchu oproti 1. variantě, plnit úkol střežem ve vzduchu po kratší dobu. Po tom střež ve vzduchu v požadované době si vyžádá vyšší bojové úsilí stíhacího letectva.

Rozebírajíc kladu a nedostatku obou případů, tj. časově rozdílného období vysazení operačního výsadku, ukazuje výhodu prvního případu vysazení. Předpokládám

charakter frontových operací si však vyžadá i přes výhody vysazení operačního výsadku v rámci 1. hromadného úderu, plánovat a použít výsadek v různém časovém období.

Operační výsadek můžeme plánovat podle 3 možných variant jeho použití:

a) Operační výsadek vysadit do prostoru na rozhraní mezi dvěma fronty. V tomto případě plánuje jeho použití Hlavní velení (HV). Velitelé obou frontů, do jejichž pásma bude výsadek použit, obdrží jen informaci o uskutečnění výsadku s nařízením úkolů k zabezpečení jeho bojové činnosti;

b) Operační výsadek vysadit v pásmu frontu ke splnění úkolů frontové operace. V tomto případě plánuje jeho použití front podle zámyslu HV;

c) Operační výsadek předat do podřízenosti velitele frontu k 1 — 2 vysazením. V tomto případě plánuje jeho použití štáb frontu podle svého zámyslu. Je-li plánováno použít výsadek na rozhraní dvou vševojskových armád, mohou být k plánování přizváni i velitelé obou armád.

Z těchto variant použití operačního výsadku přicházejí v úvahu varianty b) a c), ve kterých plánuje operační výsadek front. S variantami použití operačního výsadku souvisí i otázka vojenského dopravního letectva. Vojenské dopravní letectvo (VDL) je prostředek hlavního velení a k přepravě operačního výsadku přiděluje HV část dopravního letectva velitele frontu.

K použití operačního výsadku zpracovává štáb frontu na základě směrnic HV plán použití operačního výsadku nejméně ve 2. možných variantách.

Plánování uvnitř frontu předchází zhodnocení situace jako k rozhodnutí velitele frontu. Po rozhodnutí velitele frontu zpracuje štáb plán použití operačního výsadku a jeho jednotlivých variant. K tomu může přizvat velitele VDL-HV, LA, vd, popř. velitele vševojskové armády, v jejímž pásmu má být výsadek vysazen. Pak zpracuje štáb Směrnici velitele frontu k použití operačního výsadku, s jejímž návrhem seznámí velitele frontu hlavní velení (jen v tom případě, plánuje-li front operační výsadek podle zámyslu HV). Směrnici vydává front veliteli vd, LA, vševojskové A a veliteli skupiny VDL-HV.

Štáby jednotlivých svazů a výsadkové divize zpracovávají podklady k rozhodnutí svých velitelů, po jehož schválení velitelem frontu dochází k součinnosti na stupni frontu za účasti velitele vd, VDL-HV, LA a vševojskové A, v jehož pásmu

bojové činnosti bude operační výsadek vysazen.

Součinnost řídí zpravidla náčelník štábu frontu se zaměřením na rozbor jednotlivých variant vysazení, které mohou být rozvrženy do tří období:

1. OBDOBÍ: „ČINNOST VE VÝCHOZÍM FROSTORU K VYSAZENÍ“

K tomuto období informuje velitel výsadkové divize o

— zaujetí výchozího prostoru s určitým pohotovostí vd k naložení a nasednutí. Při používání běžné bojové techniky může být počítáno s průměrnou dobou 7 až 8 hodin;

— pohotovostí k vysazení; nejsou-li vyčkávací prostory ve větší vzdálenosti než 8 km od odletových letišť a výsadkové jednotky mohou použít v dostatečné míře vhodné přepravní prostředky, může být dosaženo za 3 — 4 hodiny;

— soustředění dopravního letectva na odletových letištích. Z důvodu utajení může být dopravní letectvo soustředěno na odletových letištích co nejkratší dobu, která závisí na:

● vzdálenosti vysazení. Uvažujeme-li vzdálenost rozmístění odletových letišť od státních hranic 250 — 300 km a hloubku vysazení 200 — 250 km od státních hranic, pak tuto vzdálenost 500 — 600 km překonají letouny AN-12 při rychlosti 560 km/h za **54 — 64 min.**

● době trvání vzletu a shromáždění do výchozího bodu tratě — **70 — 80 min.**

● době potřebné k motorovým zkouškám, kontrole a rolování letounů do prostor určených k urychlení vzletu — **30 min.**

● ustrojení a nasednutí osob — **30 min.**

● době potřebné k naložení a upevnění techniky a materiálu **120 — 180 min.**

● potřebě rolovat letouny po přistání do určených prostorů, zpřesnit plán nasednutí a naložení — **40 — 60 min.**

● záloha — **30 min.**

Dopravní letectvo musí tedy začít přistávat na odletových letištích výchozího prostoru k vysazení minimálně 6 — 8 hod. před časem vysazení (ČV).

Z hlediska potřeby letišť vycházíme z možnosti letounu AN-12 a přepravovaného výsadku.

Za předpokladu únosnosti jednoho dopravního pluku s letouny AN-12 260 t a dopravní divize 780 t, celkové váze výsadkového praporu 70 t, výsadkového pluku 450 — 480 t, výsadkové divize 2300 až 2500 t (s jedním palebným průměrem, jednou náplní, třemi denními dávkami a 60 % naplněností počtů automobilní techniky) je hrubá norma potřeby letounů

AN-12 k vysazení výsadkové divize jedním koloběhem — 9 plukovních vzletů (2400 : 260).

K vysazení motostřelecké divize jedním koloběhem (může být vysazována jen přistávacím způsobem) a za předpokladu, že váha praporu je 100 t, pluku 1500 — 1600 t, divize 7000 — 8000 t (bez tanků a se sníženým počtem transportérů), je potřeba 27 — 30 dopravních pluků letounů AN-12.

Při cvičení VLTAVA bylo prověřováno vysazení výsadkové divize, v její sestavě byl začleněn motostřelecký pluk, ve dvou variantách. Zajímavou variantou — i když z hlediska použití operačního výsadku méně pravděpodobnou — bylo vysazení jedné součásti výsadkové divize (msp) vrtulníky Mi-4 a Mi-6 a ostatních součástí letouny AN-12.

Celková potřeba vrtulníků a letounů AN-12 pro tuto variantu vysazení byla: 280 letounů AN-12, 154 vrtulníků Mi-4 a 18 vrtulníků Mi-6.

Z celkové potřeby letounů vyplývá i potřeba letišť. Za předpokladu, že na jedno letiště se zpravidla rozmísťuje jeden pluk dopravního letectva, bude potřeba při vysazování jedním koloběhem:

— k vysazení motostřelecké divize 27 — 30 letišť (vzhledem k velké potřebě letišť bude nutné ve většině případů rozmísťovat na jednom letišti dva dlp, čímž klesne potřeba letišť na 14 — 15) — odlehčené výsadkové divize 12 až 15 letišť

— při variantě výsadkové divize se začleněným msp a jeho přepravou vrtulníky 12 letišť pro AN-12 a 6 letišť počítáme asi s 2 letišti jako zálohou k uhrazení ztrát 10 — 15 % při vysazování dvěma koloběhy. Kromě těchto letišť je nutné zabezpečit ještě do dvou záložních letišť na každou dopravní divizi. To je důležité zejména při vysazování dvěma koloběhy, kdy může být některé odletové letiště zničeno. **K vysazení výsadkové divize dvěma koloběhy je celková potřeba 7 — 9 letišť a do 6 záložních (u vd se začleněným msp 9 — 11 letišť a do 6 záložních).**

Výsadková divize bude ve většině případů vysazována kombinovaným způsobem tj. padákovým a přistávacím. Padákový výsadek potřebuje k vysazení 6 — 9 ploch, výsadkový pluk 2 — 3 plochy, jejichž rozměry musí odpovídat počtu vysazených osob. Letoun AN-12 může vysadit 60 výsadkářů s časovým intervalem 0,3 až 0,4 vt. mezi jednotlivci. Při rychlosti letu AN-12 při vysazování 300 — 320 km/h a

při vysazování výsadkářů dvěma proudy z každého letounu, letí letoun při vysazování 3 — 4 km. Plocha musí být proto 4 km dlouhá o šířce do 3 km. Vzdálenost jednotlivých středů ploch musí být nejméně 7 km a do hloubky (ve směru letu) 7 — 15 km. Minimální rozměry prostoru vysazení výsadkové divize budou 30 X 40 km.

Vysazení přistávacího sledu si vyžádá minimálně 3 letiště v prostoru vysazení. Letiště přistání se zmocňují padákové sledy, jimž předchází zvláště na obsazená letiště vzdušné jaderné údery, nebo údery letectvem s klasickými prostředky ničení.

Při výšce letu do 1000 m, připadající na středoevropském válcíšti nejčastěji v úvahu, bude dolet (při zátěži letounu 12,5 t) 1200 km. Do doletu je započítán vzlet a přistání na mateřském letišti. Při variantě přistávacího výsadku snižuje se dolet o palivo, spotřebované pro vzlet z dobytého letiště; po tomto odečtení bude taktický dolet pro uvedenou variantu zátěže a výšku letu 550 km.

Vzdálenosti odletových letišť od letišť přistání na území protivníka jsou tedy na hranicích možnosti doletu AN-12 při této nejnepříznivější variantě. Při větší vzdálenosti bylo by nutné snížit zatížení letounu (např. na 9 t), zvětšit výšku letu nebo kombinovat oba způsoby.

Další otázky pro součinnost, spadající do 1. období jsou:

- PVO výchozího prostoru
- zpravodajské a ženíjní zabezpečení
- organizace spojení
- velení
- týlové zabezpečení a organizace klamně činnosti.

2. OBDOBÍ: „PŘELET A VYSAZENÍ vd“.

O zabezpečení vysazení výsadkové divize informuje velitel skupiny VDL — HV se zaměřením na

a) vzlet a shromáždění dopravního letectva

b) určení trati a profilu letů do prostorů vysazení, a zpět.

Do prostoru vysazení volíme zpravidla dvě tratě letu, vzdálené od sebe 15 až 25 km. Dostatečná vzdálenost mezi tratěmi je nutná zejména při letu za ztížených povětrnostních podmínkách. Výšku letu nad územím nepřítele volíme s cílem snížit účinnost nepřátelských prostředků PVO co nejnižší, tj. 100 — 300 m nad terénem. Jednotlivé sledy mohou letět po trati v sestavě za normálních povětrnostních podmínek v „proudu rojí“ se vzdálenostmi mezi roji 600 — 800 m, mezi letkami 1,5

minuty a mezi pluky 3 minuty. Za ztížených povětrnostních podmínek v „proudu jednotlivých letounů“ je vzdálenost mezi jednotlivými letouny 1 — 2 minuty;

c) výšku a způsob vysazení padákového sledu (zpravidla rychlost 300 — 320 km/h, výška vysazování 800 m nad terémem);

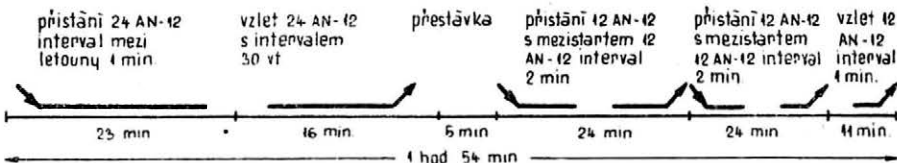
d) letiště přistávacího výsadku (alespoň tři vhodná letiště k přistání letounů AN-12 s plnou zátěží, minimální délkou 1500 a únosností 8 kg/cm²).

e) záložní prostor vysazení;

f) časový interval mezi 1. a 2. koloběhem. Je velmi důležité, aby byl co nejkratší. Za normálních povětrnostních podmínek vysadí jeden dopravní pluk výsadek padákovým způsobem za 5 — 6 minut a za ztížených povětrnostních podmínek za 26 — 52 minut. Přistávací výsadek vzhledem ke své složitosti trvá podstatně déle. Doba potřebná k přistání dvou dopravních pluků na dobytém letišti je podle uvedeného rozpočtu 1 hod. 54 min.

Výhodnější je doplňovat letouny tlakovými plnicí, které při obsahu 20 m³ a výkonu plnicího systému od 1500 do 2400 l za minutu mohou naplnit jeden letoun za 10 minut a dopravní pluk — při použití jen 50 % plnicí (15) — za 20 — 30 min. Doplňování a příprava letounů k opakovanému vzletu, probíhající při nakládání bojové techniky, nebudou mít rozhodující vliv na zkrácení doby k opakovanému vzletu. Nejvíce času si vyžádá naložení bojové techniky a potřebného materiálu (asi 2 hodiny, ustrojení a nasednutí 30 minut, příprava ke vzletu 30 minut). Celkem tedy **3 hodiny** za předpokladu, že nebude nutné uskutečnit náhradní variantu naložení pro některé součásti vd z důvodů vyřazení některého z letišť. (Časová norma platí pro padákový výsadek. Při vysazování přistávacím způsobem, je možné naložit bojovou techniku a materiál během doplňování letounů palivem).

g) bojovou činnost letectva LA ve spojení operačního výsadku.

Výsledný časový interval mezi 1. a 2. koloběhem, vezmeme-li v úvahu začátek vysazování padákového sledu 1. koloběhu, obsahuje

- dobu trvání padákového výsadku **5 — 6 minut**
- interval mezi padákovým a přistávacím sledem, zpravidla **40 minut**
- dobu přistání přistávacího výsadku **114 minut**
- dobu letu zpět **54 — 65 minut**
- opakované doplnění letounů, naložení a nasednutí bude zahrnovat:

Za předpokladu, že letištní prapor bude mít 60 cisteren a letouny v průběhu 1. koloběhu vyčerpají 80 % paliva, zbývá doplnit na opakovaný vzlet jednoho letounu 18 m³ paliva, dopravního pluku 540 m³. Při možnosti doplňovat každý letoun dvěma cisternami s rychlostí výdeje 350 l za 1 min. bude doplnění jednoho letounu vyžadovat 30 minut, dopravního pluku 40 minut. MTZ DVL nebude pravděpodobně možné pověřit LA a A PVOS, ale teritoriální orgány leteckého technického a týlového zabezpečení (letištní správy).

Činnost letectva LA závisí na činnosti VOL-HV, situaci nepřítel v dalším období bojové činnosti operačního výsadku a je zaměřena na

- vzdušný průzkum s důrazem na metodickou průzkumnou činnost nepřítel, který by mohl ovlivnit bojovou činnost operačního výsadku;
- umlčení a ničení prostředků PVO nepřítel na trati a v prostoru vysazení operačního výsadku;
- úder na nepřátelská letiště před průletem jednotlivých koloběhů;
- překrytí prostoru vysazení stíhacím letectvem a střeh ve vzduchu v určených prostorech předpokládaného přiletu nepřátelského letectva (při vysazování výsadku do hloubky přes 100 km plní stíhací letectvo obranu letových sledů VDL též stíhacím doprovodem);
- ochranu letových sledů a operačního výsadku po vysazení střehem stíhacího letectva na letištích;
- zabezpečení průletu letových sledů VDL-HV rušením nepřátelských radiolokačních stanic k navádění nepřátelského stíhacího letectva;

— podporu boje operačního výsadku lovem stíhacího bombardovacího letectva v prostoru vysazení, úderu na přísunovné zálohy, ničením raketových, jaderných prostředků a ostatních důležitých objektů nepříteli.

3. OBDOBÍ: „VEDENÍ BOJOVÉ ČINNOSTI“ obsahuje

— činnost úderných prostředků HV, frontu, LA a vševojskové armády ve prospěch operačního výsadku

— stanovení dalších součinností na nižších stupních vševojsková armáda — výsadková divize a výsadková divize — dopravní letecké pluky).

4. Po návratu velitelů doplňují štáby své plány bojového použití (v případě vševojskové A) nebo zpracovávají samostatné plány bojové činnosti ve prospěch operačního výsadku (LA, VDL-HV) a plán použití výsadkové divize.

Další součinnost probíhá na stupni vševojskové armády a výsadkové divize se zaměřením na PVO, průzkum, žen. zabezpečení, spojení, velení a týlové zabezpečení. Plní-li vd úkol samostatně, organizuje **součinnost s veliteli dopravních divizí** velitel vd. Na tomto stupni součinnosti řeší tyto otázky:

— z kterých letišť, do kterého prostoru (na kterou plochu) budou jednotlivé útvary (jednotky) vysazeny;

— vyčkávací prostory, dobu a způsob jejich zaujetí vojsky;

— které útvary (jednotky) budou vysazeny v prvním a v dalších koloběžích, a předpokládáme-li přistávací skupinu, jaké bude její složení;

— dobu na přípravu k vysazení a dobu pohotovosti k uložení techniky a nasednutí osob do letounů;

— způsob velení při přesunu do vyčkávacích prostorů a na letišti, jakož i v průběhu vysazování.

Způsob vysazení uvádí štáb vzdušného výsadku v plánové tabulce vysazení. Její obsah je uveden v předpise Výs-1-1 čl. 27.

Dalším stupněm součinnosti je **taktická součinnost**, kterou organizují velitelé výsadkových útvarů s přímo určenými útvary dopravního letectva. Jejím výsledkem je zpracování plánu naložení a nasednutí. Obsah dokumentu uvádí předpis Výs-1-1 čl. 29.

Rozbor otázek součinnosti ukazuje především na obtížnost řešení otázek plánování operačního výsadku, vyplývající z vícestupňových součinnostních vztahů. K úspěšné přípravě operačního výsadku musí proběhnout až pět stupňů součinnosti:

1. součinnost uvnitř frontu
2. součinnost na stupni frontu
3. součinnost na stupni vševojskové A a výsadkové divize
4. součinnost na stupni výsadkové divize a velitelů dopravních divizí
5. na stupni výsadkových útvarů a útvarů dopravního letectva.

Z á v ě r

Vysazování vzdušných výsadků různého určení je v soudobých operacích jednou z důležitých podmínek k zabezpečení manévru a vysokých temp útoku. Oproti vzdušným výsadkům v minulosti došlo k podstatnému zlepšení zejména přepravních prostředků a bojové techniky vzdušného výsadku. Únosnost a rychlost dopravních letounů umožňují přepravit výsadková i motostřelecká vojska na velké vzdálenosti v krátkém čase.

Poněvadž můžeme i perspektivně očekávat růst možností dopravního letectva, bude další rozvoj použití operačních vzdušných výsadků záviset na možnostech dopravní letecké techniky, její únosnosti a schopnosti plnit úkoly nad územím nepříteli.

Úspěch vysazování vzdušných výsadků předpokládá chápat tento důležitý úkol nikoli jako izolovanou akci výsadkových vojsk a dopravního letectva, ale jako úkol vyžadující zaměřit úsilí všech druhů vojsk k vytvoření vhodných podmínek k úspěšnému splnění úkolu vzdušného výsadku.

VELENÍ A ŘÍZENÍ

bojové činnosti VOJSK PVO

V článku rozeberu stručně některé problémy velení a součinnosti sil a prostředků PVO vojsk.

Bojové možnosti prostředků PVO jsou dány takticko-technickými charakteristikami bojové techniky a radiotechnického průzkumu a uvědomování. Systém velení vytváří prostor k jejich realizaci v praxi; buď jejich plné využití umožňuje nebo působí jako omezující faktor.

Jedním z rozhodujících předpokladů použití všech sil a prostředků PVO s vysokou efektivností při odražení prvního hromadného úderu a dalších úderů vzdušného protivníka je **centralizované velení a nepřetržitá součinnost**. Při posuzování tohoto problému je nutné mít na zřeteli základní faktory, které jej podstatnou měrou ovlivňují. Protivník s cílem dosáhnout maximálního překvapení, zahájí první úder balistickými raketami. V důsledku toho může nastat značně složitá pozemní situace, může být narušeno velení a celý systém PVO. Vzdušný protivník uskuteční nálet v celém pásmu bojové činnosti, od přízemních až k dostupným výškám. Možnosti radiolokačního průzkumu vzdušného nepřítele budou sníženy širokým použitím pasivního i aktivního rušení. Všechno toto vytváří poměrně nepřehlednou a velmi složitou vzdušnou situaci.

Velké rychlosti vzdušných cílů (20 až 30 km za minutu) a malé výšky při přiletu k bráněným vojskům (objektům), značně ztěžují velení a úspěšné splnění úkolu PVO při ničení vzdušného nepřítele. Nebude jistě výjimečná situace, že v průběhu 3—6 minut náčelník vojska PVO armády (frontu) musí vyhodnotit složitou vzdušnou situaci, rozhodnout se k odražení náletu, rozdělit cíle mezi pozemní prostředky a stíhací letectvo, uložit úkoly podřízeným, od štábu útvaru (PLR, SL, PLD) musí úkol proniknout k vykonavatelům v jednotkách. Při tom vzdušného protivníka musíme ničit na hranicích prostoru bojové činnosti protiletadlových raket a čarách zasazení SL. Sebelepší zdržení při velení, pomalost a nerozhodnost mohou znamenat nenapravitelné důsledky. Proto orgány velení na stupni armáda (front) musí rychle reagovat na složitou vzdušnou situaci a být náležitě sladěny již v miru. Potřebné návyky se nedají získat během jednoho až dvou nácviků v průběhu výcvikového roku a ve štábu, který není v mírových podmínkách systematicky připravovaný k plnění úkolů při velení a řízení prostředků PVO.

Při posuzování možností centralizovaného velení silám a prostředkům PVO je rozhodující faktor času. Limitující činitel

je včas objevit vzdušného protivníka, jeho analýza, rozhodnutí příslušného stupně velení a vydání rozkazu k jeho zničení. V soudobých podmínkách bude vzdušný protivník ze 60 % i víc působit na malých výškách, což značně ztěžuje a někdy i vylučuje možnost včas ho objevit. V takovýchto případech bude z hlediska armády (frontu) nutné přejít k decentralizovanému velení. S konečnou platností o ničení nepřítelů musí pak rozhodnout stupeň útvar a svazek. Za této situace hovoříme o centralizaci velení při ničení nízkoleticích cílů na stupni svazek (útvary).

Velení vojskům PVO musí tedy odpovídat soudobým požadavkům, tj. zabezpečovat spolehlivost, nepřetržitost a vysokou operativnost. **Organizace velení silám a prostředkům PVO musí především zabezpečit úspěšné odrazení prvního hromadného úderu vzdušného nepřítelů v počátečním období války a velení v průběhu další bojové činnosti.** Velení při odrazení hromadných náletů bude se opírat o radiolokační prostředky průzkumu vzdušného nepřítelů, spolehlivá technická pojítka, přenos zpráv a jejich rychlé vyhodnocování na stupni armáda (front). Uvedené úkoly vyžadují časové intervaly měřené minutami a vteřinami při rychlých a podstatných změnách vzdušné situace.

Od skončení druhé světové války nastaly kvalitativní změny v prostředcích vzdušného napadení. Projevují se hlavně v rychlosti vzdušných cílů, možnosti plnit bojový úkol ve dne i v noci, za složitých meteorologických podmínek, na všech výškách, v mohutnosti výzbroje (jaderné bomby, letecké protizemní rakety, palubní zbraně). Kvalitativními změnami prošla i PVO, zvláště za posledních 10—15 let. Prostředky ničení vzdušného nepřítelů nejsou prakticky závislé na meteorologických podmínkách, denní a noční době. Protiletadlové rakety mohou ničit nepřítel za všech podmínek a v rozsahu od malých až do dostupových výšek. SLs raketovou výzbrojí a soudobými prostředky navedení nezaostává za možnostmi letectva nepřítelů. Autonomní malorážové PL komplexy s radiolokátorem a počítacem na podvozku s vysokou průchodností mimo komunikaci spolu s malovýškovými PL raketami dávají možnost organizovat účinnou PVO proti nízkoleticím cílům.

Podstatně vzrostla délka a mohutnost palby protiletadlových raket ve srovnání s PLD. Zvětšený prostor jejich bojové činnosti podmiňuje možnost a nutnost organizovat prostorovou protiletadlovou obranu. Pro bojovou činnost PLR se stává typickým uskupení, vytvářející ucelený sy-

stém palby k obraně operačního uskupení armády a frontu. Stíhačí letectvo bojuje v celém pásmu armády (frontu), mimo prostor bojové činnosti PLRV i v jednom prostoru s nimi. Tyto možnosti hlavních prostředků PVO kladou na štáb PVO armády (frontu) kvalitativní nové požadavky z hlediska centralizace velení a řízení bojové činnosti. Štáby musí být schopny na základě získaných zpráv prostředky radiolokačního průzkumu rozbrat a zhodnotit vzdušnou situaci, navrhnout odpovídající rozhodnutí k rozdělení cílů mezi jednotlivé aktivní prostředky PVO (SL, PLR, PLD) a doručit příslušné rozkazy vykonavatelům. Celý proces přípravy a přijetí rozhodnutí k odrazení náletu musí být ukončený během několika minut. Centralizované velení v soudobých podmínkách musí splňovat především požadavek včasného rozdělení cílů a jejich nícení aktivními prostředky PVO v souladu s jejich bojovými možnostmi v konkrétní vzdušné situaci. Rozvoj techniky vyžaduje především stanovit optimální organizaci řízení. Neúčelná organizace zvyšuje požadavky na techniku velení a neúměrně zvyšuje požadavky na kapacitu organizační a výpočtové techniky.

Domnívám se, že kvalitativní změny v bojové technice PVO se mají plně odrazet i ve struktuře štábů PVO armád a frontu. Úmyslně nerozebírám technické vybavení, ale organizační práce, která sice musí vycházet z technických možností prostředků velení, ale na druhé straně podstatnou měrou ovlivňuje, zda jsou reálné požadavky na postupné řešení technického vybavení a odstraňování slabých míst při řízení bojové činnosti ve vzduchu. **Charakter soudobého boje a prostředky vzdušného napadení vyžadují oddělit proces řízení bojové činnosti ve vzduchu od běžných prací štábu** (součinnost s ostatními odděleními v rámci vševojskového štábu a bráněnými objekty, plánování, mat. tech. zabezpečení a jiné).

Je to objektivní požadavek, vyplývající z charakteru boje prostředků PVO s nepřátelským letectvem ve vzduchu. Náčelník vojska PVO frontu (armády) řeší všechna opatření k zabezpečení bojové pohotovosti vojsk, manévr, součinnost, materiálně technické zabezpečení a další otázky na základě rozhodnutí velitele frontu (armády) a schváleného plánu PVO.

Řízení bojové činnosti a přijatá rozhodnutí k odrazení náletu náčelníkem vojska PVO si vyžadují podstatně odlišnou metodu práce jeho i těch příslušníků štábu, kteří plní přesně a konkrétně vymezené funkce. Rozhodující a ovlivňující čí-

nitel je čas. Náčelník vojsk PVO vychází při rozhodnutí k odrazení náletu vzdušného protivníka z

— konkrétní vzdušné situace, která může během několika minut doznat podstatných změn,

— uskupení vojsk a připravenosti aktivních prostředků k okamžitému zahájení bojové činnosti,

— platných schválených zásad součinnosti a řízení palby.

Dynamika boje se vzdušným nepřítelem nedovoluje zdlouhavě ujasňovat situaci, součinnostní dohovory a schvalovat přijatá rozhodnutí nadřízenými. Náčelník vojsk PVO armády (frontu) musí jednat samostatně, iniciativně a rozhodně, velet stručně a jasně, krátkými povely a signály. V jakých časových hranicích musí přijmout rozhodnutí od ujasnění vzdušné situace až do odpálení rakety uvedeným stíhačem nebo jeho realizace protiletadlovým raketovým oddílem, nám dává tato jednoduchá úvaha. Při běžných rychlostech soubobého taktického letectva 20—30 km za minutu překoná vzdušný cíl za 5 minut vzdálenost 100 až 150 km. V takovýchto krátkých časových limitech může splnit úkoly štáb PVO frontu (armády) jedině při správné organizační struktuře, vysoké odborné kvalifikaci, dokonalé sladění práce, které je možno dosáhnout jedině soustavnými nácviky již v míru. K tomu je nutné vytvořit i potřebné organizační předpoklady a kádrové zabezpečení, sladovat skupiny řízení bojové činnosti, získávat potřebné návyky na taktických a operačně taktických cvičeních. Na základě takto získaných zkušeností je možné klást i požadavky na technické zabezpečení a vylepšení dílčí i komplexní. Opodstatněnost tohoto požadavku je zřejmá především při plnění úkolů v počátečním období války při odrazení prvního hromadného úderu. Řešení těchto otázek nemůžeme odkládat a spojovat jejich vyřešení se zaváděním prostředků automatizace velení.

Současná struktura štábů PVO nedává možnost z hlediska řízení bojové činnosti využít dostatečně efektivně bojových možností hlavních prostředků PVO. Základním posláním PVO je ničit vzdušného nepřítele ve vzduchu. Do řízení této bojové činnosti vojsk musí být položeno i těžiště práce štábu (oddělení) PVO frontu (armády). Setřít na těchto orgánech z hlediska vytvoření základních organizačních předpokladů a kádrového zabezpečení, znamená ve svém důsledku velmi nehospodárné počínání. Ušetříme-li zlepšeným řízením bojové činnosti se vzdušným nepřítelem a správným rozdělením cílů na

příklad mezi PL raketovými útvary navzájem, nebo mezi nimi a SL 1—2 rakety, kterými navíc můžeme zničit další cíl, získáme tím finanční prostředky k zabezpečení šesti i více důstojníků v průběhu jednoho roku.

K zabezpečení centralizovaného velení silám a prostředkům PVO se rozvíjí VS náčelníka vojska PVO armády (frontu), jako součást VS armády (frontu), vybavené potřebnými silami velení. Může mít tato pracoviště:

— **bojového velení**, určeného k řízení bojové činnosti s nepřítelem ve vzduchu. Podle konkrétní vzdušné situace zasazuje do boje aktivní prostředky PVO. Rozděljuje cíle mezi protiletadlové raketové útvary, určené k obraně hlavního uskupení vojsk a stíhací letectvo. Musí účelně využívat bojových možností aktivních prostředků, nedopustit např. palbu dvou plro na jeden cíl a současně nepropustit další, neplýtvat úsilím SL tam, kde úkol mohou splnit jiné prostředky atd. Nepřetržitost bojové činnosti vzdušného nepřítele vyžaduje stálou pohotovost tohoto pracoviště a možnost střídání bojovou směnu po 6 až 8 hodinách, tj. mít připraveny alespoň dvě směny;

— **pracoviště radiolokačního průzkumu a uvědomování** soustřeďuje zprávy o vzdušném nepříteli, vyhodnocuje je a předává pracovišti bojového velení, podřízeným a sousedům. Požadavky na nepřetržitou činnost a střídání směny jsou obdobné;

— **pracoviště představitele stíhacího letectva**, určené k přípravě podkladů k rozhodnutí a řízení bojové činnosti stíhacího letectva.

Tato pracoviště představují jádro velitelského stanoviště při přípravě podkladů, rozhodnutí k odrazení náletů vzdušného protivníka, zasazení do boje aktivních prostředků PVO a řízení bojové činnosti v konkrétní situaci ve vzduchu a na zemi (uskupení a bojová pohotovost sil a prostředků k odrazení náletu v daný moment).

Mimo ně je nedílnou součástí velitelského stanoviště **pracoviště operačně plánovací**, které plánuje bojovou činnost, manévr, součinnost s ostatními odděleními vševojskového štábu a bráněnými objekty a sousedy, řeší otázky materiálně technického zabezpečení apod. Řeší tedy všechny otázky mimo bezprostřední řízení bojové činnosti ve vzduchu se vzdušným nepřítelem.

Spojovacím uzlem s přijímacím a vysílacím střediskem zabezpečuje nepřetržitě velení a spojení.

Pokusil jsem se ukázat složitost procesu řízení bojové činnosti vojska PVO při ničení vzdušného nepřítele a odrážení jeho náletů. Jednolitivá pracoviště štábu PVO armády (frontu) mohou plnit svůj úkol jedině při účelné organizaci, kádrovém zabezpečení, při potřebných nácvičích a sladěné činnosti. To vyžaduje systematický výcvik v době míru na taktických cvičnicích a komplexních nácvičích. Štáby PVOS mají bohaté zkušenosti v řízení bojové činnosti PVO vojsk, které můžeme využít i u vojsk a aplikovat jejich poznatky na naše podmínky.

Přenášet těžiště činnosti štábu PVO armády a frontu do řízení bojové činnosti ve vzduchu je zákonité. Vzrůstající bojové možnosti průzkumné a bojové techniky a požadavek jejich ekonomického využití, vyžadují již v současné době vytvořit potřebné organizační předpoklady a kádrové zabezpečení. Technický rozvoj prostředků vzdušného napadení (zkrácení startovacích a přistávacích ploch, kolmý start) dávají velké možnosti k jejich rozptýlu na zemi a maskování. Bude to mít za následek složitost boje s nimi (na zemi) prostředky našeho letectva a raketo-

vého vojska, zvětší se počet cílů a tedy i potřeba úderů, sníží se ztráty letectva protivníka na zemi. Těžiště boje se vzdušným nepřítelem se přeneso do vzduchu, což nutně vyvolává potřebu zvýšení možností ničit nepřítele prostředky PVO.

Nedával jsem si za cíl rozebrat problémy velení v PVO v celém komplexu, včetně požadavků na technické vybavení. Chtěl jsem poukázat hlavně na ty nedostatky, které snižují možnosti ničit vzdušného nepřítele v současné době, jsou řešitelné bez nákladných investic a jejichž vyřešení situaci značně zlepší.

Efektivnost PVO vojsk musíme dále zvyšovat — kromě zavedení kvalitativně vyšší techniky — ces'ou využívání prostředků automatizace velení jak u zbraňových podsystémů, tak i v celém systému PVO a zdokonalovat systém spojení a rozpoznávání vzdušných cílů. Současně však musíme hodnotit úlohu a činnost štábů PVO armád a frontu při řízení bojové činnosti prostředků PVO při odrážení úderů vzdušného nepřítele, vytvořit potřebné organizační předpoklady, aby tyto štáby mohly plnit svoje hlavní poslání, tj. řídit bojovou činnost vojsk.

PLÁNOVÁNÍ

rozvoje ozbrojených sil METODOU KRITICKÉ CESTY

Základní dokument řídící a plánovací činnosti ozbrojených sil nebo druhů vojsk, je studie (plán) jejich dlouhodobého rozvoje (na 10—15 let). Zpracovat takový dokument vynucují jednak nezbytné vazby ozbrojených sil na národní hospodářství (průmyslová výroba, zabezpečení perspektivního růstu určitých průmyslových odvětví), dále potřeby výstavby školících základen (příprava kádrů), nutnost stanovit směry rozvoje vojenskovědecké práce, nutnost plánovat dlouhodobé investice (náročná výstavba systému velení, letišť a jiných zařízení) a snaha co nejúčelněji rozestavit a využívat pracovníky v současné době i perspektivně.

Analýza tohoto projektu složitě operace ve všech věcných a logických návaznostech a závislostech metodou kritické cesty vyžaduje

- promyšlenou organizaci celé operace,

- stabilitu vztahů v jednotlivých oblastech činnosti,

- závazné plnění úkolů.

Při plánování vlastního zpracování studie dlouhodobého rozvoje ozbrojených sil (druhu vojska) můžeme podstatu řešení shrnout do těchto postupně na sebe navazujících etap práce,

- analýza (rozbor) celé složité problematiky s vytyčením konečného cíle v dané etapě, s popisem jednotlivých částí, s úvahou, kdo je bude zpracovávat a jaké budou časové nároky na jejich plnění,

- sestavení grafického (agregovaného) modelu zpracování projektu ve formě síťového grafu (skloubení činností co do věcné a logické návaznosti),

- převedení grafického modelu na matematický model (ohodnocení jednotlivých činností dobou trvání),

- výpočet kritické cesty (tj. průběhu návazných činností, které trvají nejdéle — bude realizováno programem pro samočinný počítač, vzhledem k tomu, že jde o složitou operaci),

- výpočet časových rezerv u činností, které nejsou na kritické cestě,

- sestavení závěrů pro potřebu řídicích pracovníků.

Při analýze po obsahové stránce je nutně stanovit jednak základní cíl, kterého máme dosáhnout ve stanovené etapě dlouhodobého rozvoje a dále stanovit jednotlivé cíle a hlavní úkoly v rozhodujících oblastech činnosti.

Za rozhodující oblasti činnosti můžeme považovat

- oblast operačního umění,

- systém přípravy a výchovy u vojsk a na školách,

- oblast technického zabezpečení,

- oblast týlového zabezpečení.

V oblasti operačního umění bude především rozpracována teorie operační a bojové činnosti ozbrojených sil (druhů vojsk), stanovena jejich úloha, místo, složení, určení a zásady použití v rámci válečného systému ČSSR. Přitom bude nezbytné brát plně v úvahu vliv a dopady rozvoje prostředků strategického určení hlavních mocností na možné operační systémy na středoevropském, popřípadě kontinentálním válčišti.

Rozpracovat teoreticky zásady a možnosti technického a týlového zabezpečení bojové činnosti v úzké návaznosti na teorii operační a bojové činnosti ozbrojených sil (druhů vojsk). Tomuto hledisku podřídit i další cíl, tj. modernizaci celého systému přípravy a výchovy u vojsk a v teritoriálních zařízeních (školách, institucích apod.).

Půjde především o systém operační a

bojové přípravy, o rozpracování obsahu, metodiky, zabezpečení a řízení ze stupně MNO v souladu s rozvojem vojenství, vědy a techniky. Při rozpracování je nutné respektovat specifiku jednotlivých druhů vojsk, základních vlastností bojové techniky, jejich místa v polním nebo teritoriálním systému a návaznosti na jednotlivé systémy koalice.

V systému přípravy a výchovy ve vojenském školství rozpracovat otázky zabezpečení vysoké úrovně připravenosti posluchačů v souladu s rozvojem ozbrojených sil (druhů vojsk), zaváděním nových progresivních metod a prostředků výuky do učebně výchovného procesu a tím dosáhnout jejich plně připravenosti k zastávání plánovaných funkcí.

Po stanovení základního cíle a jednotlivých hlavních úkolů v rozhodujících oblastech činnosti, po vymezení odpovědnosti za zpracování jednotlivých částí a rámcového časového vymezení, můžeme přistoupit k plnění druhé etapy.

Sestavení grafického modelu (síťového grafu)

Vlastní síťový graf je grafický model celého projektu tj. grafické zobrazení vztahů komplexu činnosti, které tvoří dohromady projekt. Síťové grafy jsou přehledné, ukazují ještě před začátkem realizace projektu na možné nesrovnalosti, dávají možnost upřesňovat původní návrh projektu, odkrývají řadu nutných návazností a naznačují procento zatíženosti určitých pracovních úseků.

Při sestavování sítě můžeme postupovat buď zleva, tj. od počátečního uzlu, nebo také zprava tj. od koncového uzlu zpět. Z činností při analýze máme k dispozici přesně vymezený a definovaný konečný (základní) cíl. Snažíme se tedy nyní určit všechny uzly, které předcházejí a podmiňují konečný cíl (koncový uzel). Proto si nejprve vyvodíme a schematicky načrtne všechny uzly před tím, než sestavíme „cesty“ sítě. Tím si zajistíme, že nevynecháme žádný uzel. Zároveň u každého uzlu vyznačíme, na čem jeho uskutečnění závisí (na jaké činnosti, skupině činností), popřípadě co závisí na jeho uskutečnění. Je důležité správně zhodnotit významné a nevýznamné uzly k dosažení konečného cíle. Proto je výhodné k vytvoření grafického modelu sestavit pracovní skupinu odborníků různých profesí. Za nejvýhodnější složení pokládám: 2 pracovníky operačního směru, 1 pracovník technického úseku, 1 příslušník týlu a 1 programátor.

V síťovém grafu našeho projektu bude současně paralelně probíhat těchto 5 velkých skupin rozdílných činností (viz příloha 1):

— formulace požadavků na jednotlivé orgány, které jsou vně ozbrojených sil (druhu vojska) jejich zpracování a dodání (tzv. požadavky mimo — označme je A),

— formulace úkolů na jednotlivé zpracovatele v rámci vlastní složky, jejich zpracování a sladění (požadavky uvnitř — označme je B),

— rozpracování, vyžádání a uskutečnění nezbytných konzultací v zahraničí i v ČSSR (označme je C),

— zabezpečení integrované informace, jako nezbytný podklad ke splnění úkolů skupiny B (označme je D),

— zadání a řešení studijních úkolů s jejich kontrolou a oponenturou (označme je E).

Všechny tyto skupiny činností budou mít počátek v jednom časově totožném uzlu. Rozhodující je skupina B, na kterou je nutno navazovat všechny ostatní skupiny. Z tohoto důvodu je také výhodné upravit zpracovaný síťový graf i na druhou variantu, tzn. vypustit všechny činnosti obsažené ve skupině C (konzultace). Je totiž pravděpodobné, že kritická cesta by probíhala po činnostech skupiny C a nebylo v naší moci ji upravit. Došlo by tím i k určitému zkrácení návazných činností.

Nyní k formulování jednotlivých činností uvažovaných skupin.

A) **První skupinu** činností budou tvořit tyto návazné nebo paralelní činnosti

— formulace požadavků a jejich odeslání na jednotlivé složky MNO, civilní organizace a ústavy,

— vypracování vlastního výhledu těmito orgány podle sfér jejich činnosti a jeho dodání ve vyžádaných lhůtách. Podle toho se nám celá tato skupina A rozdělí na 2 podskupiny. V první budou ty složky, jejichž údaje (stav a perspektiva rozvoje prostředků protivníka, směrná čísla v počtech osob, finančních prostředků, dokumenty doktrinárního charakteru atd.) jsou nezbytně nutné k práci skupiny B již v období počátků její činnosti a v druhé budou ty, jejichž údaje jsou potřebné až v dalším průběhu práce skupiny B.

B) **Druhou a rozhodující skupinou** činností (B) tvoří tyto návazné nebo paralelní činnosti

— formulovat úkoly na jednotlivé pracovní oblasti (uvnitř složky) a jejich zadání,

— rozbor stavu ozbrojených sil (druhu vojska) podle zásad stanovených ve stati analýza, ve smyslu schváleného pětiletého plánu (prakticky to znamená rozbor stavu k r. 1970),

— na základě stavu dosaženého k r. 1970 zpracovat představu (tj. hrubé zásady dlouhodobé výstavby) v oblasti operačního umění, dále v oblasti systému přípravy a výchovy ve vojscích i školách a nakonec i v oblasti technického a týlového zabezpečení. Aby vůbec bylo možné představu rozvoje rozpracovat, je nutné před započítím práce dostat zpracované podklady od podskupiny složek skupiny A. Výhodně by také bylo obdržet v této době výťah komplexní informace ze všech dosažitelných důležitých prací v jednotlivých oblastech činnosti (z ČSSR, LDS a KS). Zpracovaná představa rozvoje je pak k dispozici pracovním oblastem složky jako podklad k další činnosti. Současně probíhá i proces schválení představy rozvoje hlavními funkcionáři složky;

— po schválení a úpravě představy rozvoje následuje etapa formulování a zadání jejího rozpracování ve formě dílčích úkolů.

K vlastnímu rozpracování představy potřebují jednotlivé pracovní oblasti tyto podklady:

- a) schválenou představu rozvoje,
- b) zpracované podklady skupiny činnosti A (které objevy vědy bude možné aplikovat ve vojenství a jejich vliv na oblast vedení války jako celku, jaký trend rozvoje bojové a speciální techniky můžeme předvídat v jejich oboru, jaká opatření můžeme očekávat ve zlepšení péče o člověka, požadavky na nás apod.),
- c) výsledky a závěry z konzultací doma i v zahraničí (charakter, strategické rysy ozbrojeného zápasu na evropském válečnickém úlohu a místo československého obranného systému v ozbrojeném zápasu, představa o hlavních druzích techniky, možnosti formování sil a prostředků PVO do jednotlivých automatizovaných systémů s vysokým uplatněním výpočetní techniky a prostředků hromadné obsluhy ap.),
- d) další část zpracovávaných informací podle jednotlivých oborů,
- e) závěry z některých studijních úkolů, tak jak byly zadány nebo alespoň jejich dílčí výsledky.

Jednotlivé dílčí úkoly budou rozpracovány v obdobných s'érách činností jako tomu bylo u zpracování rozboru stavu do roku 1970.

— po rozpracování představy jednotlivými pracovními oblastmi následuje její sládnění v jednom dokumentu, kde je již stanovena koncepce dlouhodobého rozvoje ozbrojených sil (druhu vojska). Po projednání formou oponentního řízení před hlavními funkcionáři složky, dojde ke konečné úpravě a celý plán (studie) dlouhodobého rozvoje ozbrojených sil (druhu vojska) je předložen k projednání rozhodujícími orgánům ČSLA a vládě ČSSR.

C) **Třetí skupinu činností (C)** tvoří tyto návazné paralelní činnosti

— naplňování a vyžádání konzultací v rámci ČSSR i v zahraničí,

— sestavení konzultačních otázek (musí odpovídat požadavkům stanoveným ve stati B),

— vlastní plánované konzultace v termínech sládněných s termíny jednotlivých činností ve stati B.

D) **Čtvrtou skupinu činností (D)** tvoří vyžádání průběžné integrované informace, s termíny dodání, sládněnými s činnostmi ve stati B.

E) **Pátou skupinu činností (E)** tvoří tyto návazné nebo paralelní činnosti:

— formulování zadání jednotlivých studijních úkolů, požadovaných k rozpracování od jednotlivých pracovních oblastí. Studijní úkoly budou nasměrovány na jednotlivé vědecké a výzkumné ústavy, vojenskou akademii a popřípadě i vojska,

— v průběhu procesu zpracovat studijní úkoly, naplánovat kontrolu plnění s dílčím upřesněním úkolu, shrnutím dílčích výsledků, kterých bylo dosaženo a popřípadě zabezpečit nezbytnou součinnost směřující mimo,

— poslední fázi je krátké oponentní řízení studijního úkolu a jeho využití u zadavatele.

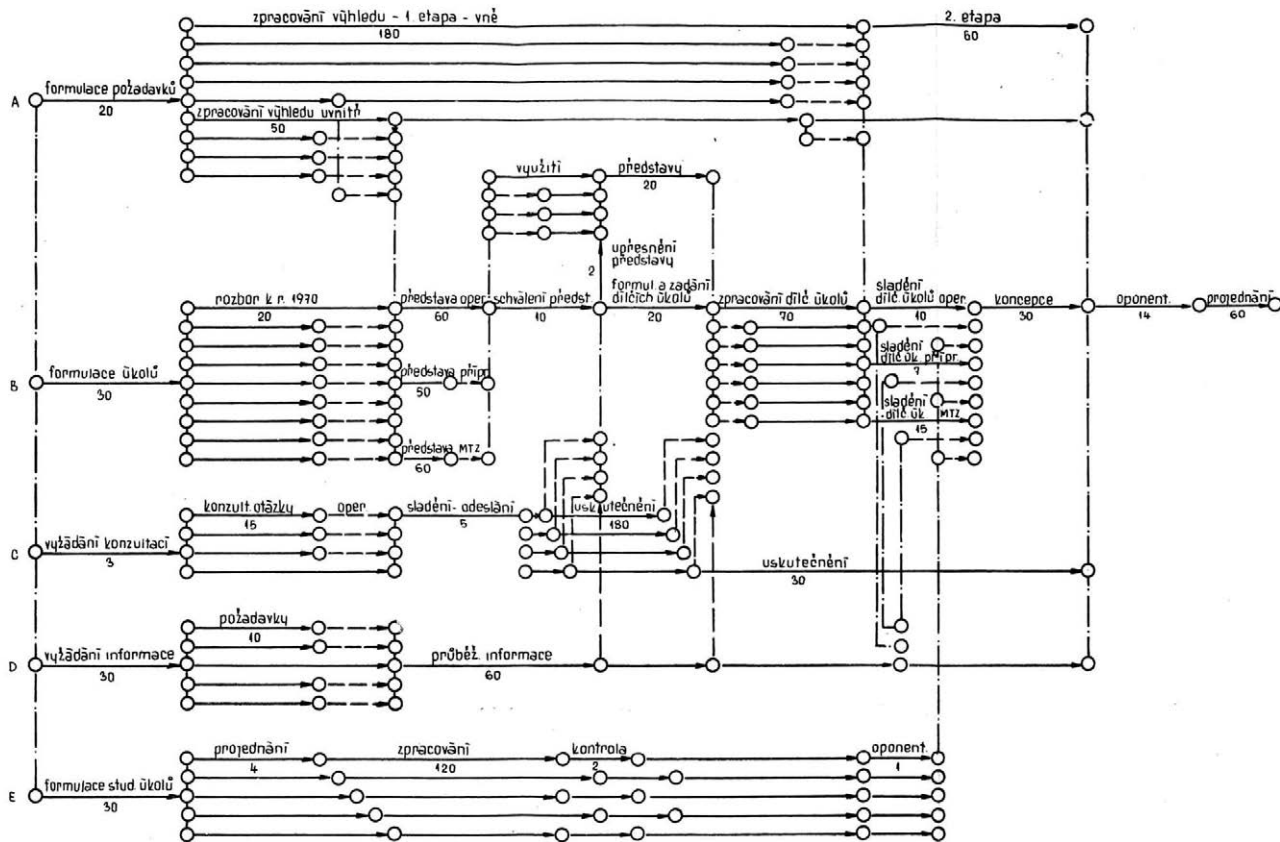
Převod grafického modelu na matematický model

(hodnocení jednotlivých činností dobou trvání)

Předpokladem aplikace metody CPM na řešený projekt je pevné určení očekávaných dob trvání činností $[Y_{ij}]$. Tim, že ke každé činnosti vyjádřeně v síťovém grafu, přiřadíme jediné číslo udávající počet časových jednotek (hodin, dnů, týdnů, měsíců) dostaneme tzv. deterministický model. Počet časových jednotek je stanovován podle získaných zkušeností při zpracování plánů obdobného charakteru (pětiletý plán), nebo vycházejí přímo z úrovně připravenosti jednotlivých pracovníků a oblastí jako celku.

SCHĚMA SÍTOVÉHO GRAFU

PŘÍLOHA 1

Na základě časově ohodnoceného síťového grafu (ve stejných časových jednotkách), očíslovujeme jednotlivé uzly činnosti a připravíme tabulku hodnot pro výpočet samočinným počítačem s tímto záhlavím:

Uzel		Časové ohodnocení	Zpracovatel (šifra)	Zkrácený název činnosti	Poznámka
vstup i	výstup j				

Tím je vlastně vytvořen uspořádaný seznam všech činností. Činnosti zapisujeme do vstupních formulářů od počátečního uzlu. Činnosti vycházející ze stejného uzlu musí být uvedeny pohromadě a to ve vzestupném pořádku.

Výpočet kritické cesty a výpočet časových rezerv u činností, které nejsou na kritické cestě

Vzhledem k tomu, že plánování dlouhodobého rozvoje ozbrojených sil (druhů vojsk) je složitý projekt, kde počet činností půjde do několika set, nemůžeme počítat s ručními výpočty, ale jen s výpočty pomocí samočinného počítače. Proto oba výpočty (kritické cesty i rezerv) budou vyhodnoceny a vytištěny. Není tedy nutné zabývat se dále touto činností (teoreticky o této problematice: ZELENÝ, 1964 : 26).

Kritickou cestu (kritické cesty) si označíme v naší síti silnou čarou (barevně). Všechny ostatní činnosti, které neleží na kritické cestě mají časové rezervy.

Sestavení závěrů pro potřebu řídicích pracovníků

Výstup ze samočinného počítače umožňuje poměrně hluboký rozbor projektu. Samočinný počítač nám tiskne číslo počátečního a konečného uzlu, dobu trvání činnosti, nejdříve možný začátek činnosti, nejpозději přípustný začátek činnosti, nejdříve možný konec činnosti, nejpозději přípustný konec činnosti, celkovou časovou rezervu, volně použitelnou časovou

Z á v ě r

Uvedená metoda plánování vytváří optimální předpoklady ke splnění tak náročného a složitého projektu, jako je stanovení dlouhodobého rozvoje ozbrojených sil (druhů vojska). Nejde jen o to, že postihuje vlastní pracovní proces uvnitř složky, která plán (studii) zpracovává, ale zabezpečuje i potřebný tok informací uvnitř i vně složky v reálném čase, bez nichž by byl celý úkol neřešitelný. Realizací tohoto projektu jsou potom vytvořeny výhodné podmínky ke zpracování projektů dílčích úkolů, tak jak jsou uvedeny ve stati „analýze“. Tím se dostává do rukou řídicích pracovníků takový dokument, který umožňuje bez dalšího spolehlivě a pružně řídit. Není to tedy metoda automatická, ale je nutné ji využívat spolu s ostatními jako jejich důležitý doplněk.

rezervu, nezávislou časovou rezervu a stručný popis činnosti a profesí, která ji uskutečňuje.

Můžeme tedy výchozí plán k průběhu projektu (sestavení sítě, její propočtení a

analýza) pomocí samočinného počítače dále řídit a kontrolovat. Při účinné zpětné vazbě (periodické údaje od pracovních oblastí o plnění projektu) je možné celý projekt řídit pružně a efektivně. S postupnou realizací projektu můžeme původní časové odhady v síti nahrazovat skutečnými časy. Užitím těchto známých časových údajů ve spojení s odhady časů činností, které ještě nebyly plněny, můžeme mnohem jistěji předvídat časy dosažení budoucích uzlů. Podle údajů pracovních oblastí je možné plán podle známých podmínek rychle opravit, popř. nalézt novou kritickou cestu.

Plánování dlouhodobého rozvoje metodou CPM umožňuje řídicím pracovníkům

- vnést pořádek a soulad do celého plánování a řízení,
- komplexně řešit tak složitý úkol se značnými součinnostními nároky, jak z hlediska časového tak i věcného,
- nalézt ty oblasti činností, které přímo ovlivňují splnění v plánovaných termínech a na které je třeba soustředit hlavní pozornost,
- automaticky rozpracovat možné budoucí disproporce v čase, ekonomických nákladech a počtech osob,
- zlepšovat výchozí plán při zjištění, že pravděpodobné časy neodpovídají skutečnosti,
- stanovit optimální délku projektu (zkrátit či prodloužit),
- kontrolovat průběh projektu využitím toků údajů od pracovních oblastí,
- uspořádat pracovní postupy k dosažení úplného a plynulého vytížení pracovníků.

System uvědomování o vzdušné situaci

Rychlý rozvoj taticko-technických možností prostředků vzdušného napadení vojsk NATO vyžaduje postupně přehodnotit všechny návaznosti, které z této změny vyplývají. Mezi ně patří i otázka uvědomování o vzdušné situaci nad územím teritoria i na přístupech k němu. V článku ukáží jen na určitou část dané problematiky a nebudu řešit vnitřní uvědomování v PVOS, které se řídí částečně odlišnými potřebami aktivních prostředků ničení a metodikou velení. Půjde tedy o součinnostní uvědomování s návazností na některé vybrané součinnostní úkoly.

K posouzení systému uvědomování je nutné vycházet z některé varianty pravděpodobného modelu mechaniky hromadného úderu prostředků vzdušného napadení nepřítel. Pro snadnou přístupnost a odpovídající rozsah i obsah použijí model, publikovaný plk. Václavem Mejdou v č. 1-PT/1965 ve stati: Taktické letectvo nepřítel v hromadném úderu.

Z uvedeného modelu má pro nás zvláště význam, že v prostoru teritoria je nutné počítat s celkovým množstvím asi 350 taktických letounů v hromadném úderu do celkové hloubky 1200 km, což převyšuje

hloubku teritoria a v šířce 300 km, což plně pokrývá šířku teritoria. Frekvence náletu 5 letounů za minutu. Model předpokládá 140 letounů výhradně v malých výškách, přes 100 letounů ve velkých a stratosférických výškách a konečně přes 100 letounů s výškovým manévrem za letu.

Maximální počet letounů působících současně na aktivní trati letu k cíli počítá v rozmezí 135—155 letounů.

Z toho vyplývá, že je obtížné bez zavedení automatizace uvědomovat teritoriální orgány v plném rozsahu po jednotlivých cílech o této vzdušné situaci, že musí nastat určitá zjednodušení jako skupinování a další.

Předpokládané typy prostředků vzdušného napadení včetně perspektivních:

strategické letouny:

FB 111, B 52, MIRAGE IV

strategické rakety:

MINUTEMAN, POLARIS

taktické letouny:

F4 C a D, F104 G, CF 104, G91

námořní letouny:

A6A, A7A

průzkumné letouny:

RF4C, MIRAGE III C.

Možnosti průletu přes území teritoria

Typ	Doba do přiletu k teritoriu (v min.)	Průlet na vzduš. oper. směru (v min.)	
		Z—V (700 km)	J—S (250 km)
MINUTEMAN	30—35	2	—
POLARIS	16—17	2	1
B52, A6A, A7A	210—180	40	14
FB 111	120—180	15	5,5
MIRAGE IV, F104G, CF104	25—40	19	6,5
F4 C, D, RF4 C	25—40	17	6
G91, G91R	25—40	—	14
MIRAGE III C, E	25—40	18	6,5

V praxi by ovšem tyto doby o určité % vzrostly vzhledem ke konkrétnímu manévru trati i rychlosti.

Poněvadž nepřítel počítá s přibližně k našemu teritoriu v radiolokačním skrytu na maximální dobu, můžeme očekávat, že radiolokátory by nezjišťovaly vzdušné cíle dříve jak 3—5 minut před vzletem do prostoru našeho teritoria. Vzhledem k tomu, že lety uskutečňuje za úplného rádiového ticha, neobjevil by je ani rádiový průzkum.

Systém PVOS může tedy varovat teritoriální složky v rozmezí 3—20 minut do přiletu prvních prostředků vzdušného napadení k cíli. Při tom nemůžeme stanovit, který objekt v celé hloubce teritoria bude napaden a všechny předpokládané prostředky vzdušného napadení (až na průzkumné) mohou nést jaderné zbraně.

Za této situace je rovněž i vyhlášení vzdušného poplachu a uvědomování o nepřátelských letounech problémem. Rozhodující je vyhlásit zahájení a ukončení vzdušného napadení, což by pro další činnost teritoriálními složkami mohlo stačit. Jejich činnost musí totiž probíhat podle předem přesně stanovené metodiky; prů-

běh letu jednotlivých letounů (až na několik výjimek) je pro ně zajímavý, ale ne nutný, zvláště proto, že průnik všech letů nelze ke všem zájemcům zajistit.

Především jde o dopravně výsadkové lety a prostory vysazení výsadku, pokud je budou moci prostředky PVOS zjistit. Na ně budou muset organizovat obranu. Dále pak i sestřely nepřátelských letounů, kde budou organizovat zajetí posádek. A konečně prostory vzdušných úderů, protože tam budou teritoriální štáby organizovat likvidaci následků.

Uvědomování teritoriálních složek o vzdušné situaci mělo by tedy obsahovat ryze výběrové informace, které mohou získat buď vysláním styčného orgánu na VS PVOS, nebo výběrem z odposlechu sítě výstrahy PVOS, kde by štáby teritoria sledovaly především doplňkové signály.

Při výběru z odposlechu sítě výstrahy PVOS, bude nutné vycházet ze zvládnutí signálů a ustanovení předpisu PL-7-10 [což je značně náročné na přípravu značkářů a vyhodnocovačů v rámci teritoriálních orgánů] a v dalším pak přejít na uvědomování pomocí signálů nebo formalizovaných dokumentů. Při výběru na VS

PVOS můžeme vycházet ze situace vynášené graficky na planšetech RTV a k uvědomování používat formalizované dokumenty.

Vyskytují se názory, že by bylo výhodné, aby teritoriální orgány využívaly VS PVOS, která jsou v jejich prostoru, i když různého stupně. Domnívám se, že toto plně neodpovídá potřebám jak PVOS, tak teritoriálních štábů. VS PVOS až do útvarů vto vedou přehled o vzdušné situaci především pro potřeby aktivních prostředků PVOS a vedou bezprostřední bojovou činnost. Proto není výhodné a v řadě případů nebude ani možné, aby se svazovaly součinností s teritoriálními orgány. U nich předpokládáme i určitý manévr až na značné vzdálenosti. Proto jediným stupněm, který bude muset plnit tyto úkoly, je v současné době svazek PVOS. Tím ovšem není vyloučena možnost, že v rámci dohovořené součinnosti uloží svazek PVOS konkrétní úkol některému útvaru nebo jednotce, třeba dočasně, pokud to bude vyhovovat stanovenému úkolu.

V modelu hromadného úderu plk. Mejdy je uvedeno, že až 70 % letounů ne-

přítele poletí na malých výškách tj. do 245 letounů). Obsáhnout přehled o nich pouze radiolokátory PVO by vyžadovalo neúměrné množství této techniky i lidí. Proto je nutný doplňkový vidový průzkum, uskutečňovaný zatím po mnoha liniích a paralelách. Přitom by mohl systém teritoriální radiační hlásné služby vedle svého hlavního úkolu zabezpečit i tento úkol pro všechny zájemce. Vyžadovalo by to ovšem tuto otázku koncepčně i věcně a organizačně zajistit. Výhodou tohoto řešení by bylo, že by teritoriální štáby byly touto cestou uvědomovány o cílech, o nichž by potřebné údaje od RTV PVOS — vzhledem ke složitosti otázky — nemohly dostat.

Tyto úvahy svým způsobem navazují na článek pplk. Jaroslava Škopa „Součinnost PVOS a CO“, uveřejněný v č. 3-PT/1965, kde autor rozebírá současný stav této součinnosti a ukazuje na nutnost řešení v závislosti na současných podmínkách. Podle mého názoru nemůžeme však řešit tuto součinnost odtrženě od ostatních teritoriálních složek (jak správně ukazuje plk. Tichý v článku „Civilní obrana“, uveřejněném ve stejném čísle VM).

Zkušenosti ze cvičení „VLTAVA“

Generálmajor gšt.

Pravoslav KALICKÝ

Z problémů, s nimiž jsme se setkali při přípravě cvičení VLTAVA a ze zkušeností při něm získaných, rozeberu některé otázky, které tvořily obsah učebních úkolů, určených letectvu a PVOS k procvičení nebo ověření.

Jde o tyto otázky:

1. Zaujímání zvýšené a plné bojové pohotovosti letectvem a vojsky PVOS.

2. Organizace PVO v příhraničním pásmu za účasti vojsk PVOS, frontového stíhacího letectva a sil a prostředků PVOV.

3. Organizace, plánování a řízení vzdušného průzkumu na stupni frontu a vševojskové armády.

4. Velení letectvu a vojskům PVOS na teritoriu.

Zaujímání zvýšené a plné bojové pohotovosti letectvem a vojsky PVOS

Efektivní zahájení a vedení bojové činnosti v počátečním období války předpokládá nejen předchozí zaujetí plné bojové pohotovosti, ale i uvést útvary a jednotky letectva a vojsk PVOS do nejvyššího stupně pohotovosti (pohotovosti čís. 1 ke vzletu letectva nebo odpálení raket PLRV-PVOS) a pohotovost orgánů velení na hlavních a záložních velitelských stanovištích.

Tato podmíněnost je logická, poněvadž bojová činnost letectva a vojsk PVOS bude efektivní, bude-li hromadná a soustředěná. Účast frontového letectva v prvním hromadném úderu frontu a odražení vzdušného napadení nepřítel vojsky PVOS v součinnosti s frontovým stíhacím letectvem a PVOV, právě takovou činnost předpokládají.

Poznátky z činnosti LETECTVA A PVOS

Nejrychlejší forma zaujetí plné bojové pohotovosti je bojový poplach. K postupnému zvyšování bojové pohotovosti se osvědčily pohotovostní stupně. Zvýšení bojové pohotovosti před vyhlášením bojového poplachu snižuje počet úkonů a prakticky umožňuje po vyhlášení bojového poplachu dosáhnout plné bojové pohotovosti v kratších časových normách.

Trvalé vyčlenění sil a prostředků vojsk PVOS, frontového stíhacího letectva a PVOS do pohotovostního systému společně s nepřetržitým obsazením míst velení a navedení plní současně několik funkcí:

- umožňuje bezprostředně zahájit bojovou činnost při nenadálém napadení pohotovostními silami nepřítele
- zkracuje časové normy zaujetí plné bojové pohotovosti vojsk PVO
- zabezpečuje vyvést pozemní vojska a frontové letectvo z míst a letišť mírové dislokace.

Takové funkce může pohotovostní systém PVO plnit jedině za předpokladu, že počet a kvalita jeho sil a prostředků v době zahájení války odpovídají možnostem nepřítele při nenadálém napadení.

Při snaze prakticky zabezpečit tento předpoklad dostáváme se do rozporného stavu.

Mírový výcvikový režim vojsk neumožňuje trvale udržovat takový počet sil a prostředků PVO v pohotovostním systému, jež by svými možnostmi převyšoval bojové možnosti nepřítele při nenadálém napadení. Na druhé straně zase malý počet sil a prostředků nemůže při nenadálém napadení vést efektivní bojovou činnost a navíc trvalé aktivování systému velení a navedení pro malý počet sil a prostředků, je neekonomické.

Zkušenosti ze cvičení ukázaly vhodnou cestu k řešení tohoto rozporu. Spočívá v diferencovaném pojetí pohotovostního systému a ve variabilním stanovení sil a prostředků v něm. Síly a prostředky, začleněné do pohotovostního systému neurčujeme jednou s trvalou platností, ale měníme je podle vývoje situace. V situacích blízkých konfliktovým je nutné mít pak v pohotovostním systému začleněn již takový počet sil a prostředků, který má plně předpoklady efektivně odrazit nenadálé vzdušné napadení.

Diferencované pojetí je nutné vidět v rozdílném stanovení úkolů k vyčlenění sil a prostředků svazkům a útvarům v závislosti na jejich rozmístění v sestavě (podle náletových směrů a hloubky umístění od státní hranice).

Doposud jsem mluvil o bojové pohotovosti sil a prostředků PVO v souvislosti s odražením prvního hromadného úderu nepřítele.

Jiné podmínky má ovšem frontové letectvo ve vztahu k pohotovosti k účasti v prvním hromadném úderu.

Frontové letectvo udržuje část stíhacího letectva v pohotovostním systému PVO. Průběh cvičení VLTAVA při procvičování varianty zahájení války s kratším obdobím úhrozy ukázal, že frontové letectvo je schopno v krátkých časových normách dosáhnout plné bojové pohotovosti včetně zaujetí operační sestavy.

Při variantě zahájení války nenadálým vzdušným a kosmickým napadením, vedeným v prvním sledu pohotovostními silami a prostředky, by ovšem bylo včasné zaujetí plné bojové pohotovosti frontovým letectvem v zájmu jeho efektivní bojové činnosti v prvním hromadném úderu frontu problematické.

Tento problém by mohl řešit vytvořený pohotovostní systém frontového letectva případně raketových vojsk, založený na podobných principech jako

u vojsk PVO. Do takového systému by bylo nutno vyčlenit odpovídající počet stíhacího bombardovacího a průzkumného letectva a současně s tím trvale aktivovat systém velení a navedení letectva.

Organizace PVO v příhraničním pásmu za účasti vojsk PVOS, frontového stíhacího letectva a sil a prostředků PVOV

Za rozhodující kritérium účinnosti PVO v příhraničním pásmu považujeme efektivní odrazení prvního hromadného úderu nepřítele, což předpokládá hromadně zasadit síly a prostředky, které jsou v příhraničním pásmu. Základ jednotného systému PVO v příhraničním pásmu tvoří vojska PVOS a doplňují je síly a prostředky PVO a frontového stíhacího letectva.

Do jednotného systému PVO v příhraničním pásmu můžeme tedy včleňovat vedle vojsk PVOS všechny radiotechnické prostředky PVOV a frontové i armádní PL rakety. Organické prostředky motostřeleckých a tankových svazků bude účelné ponechat v sestavě svazků.

Při organizaci PVO v příhraničním pásmu věnujeme zvláštní pozornost operační sestavě.

Základ sestavy tvoří systém PVOS, který svými PLRV vytváří objektovou pásmovou obranu a stíhací letectvo PVOS má rozmístěné v několika sledech. Frontové stíhací letectvo je nejvýhodnější rozmísťovat do prvního sledu a sestavu doplňovat protiletadlovými raketovými vojsky PVOV.

K odrazení prvního hromadného úderu, jako i k použití v dalším průběhu bojové činnosti je nejvýhodnější vytvořit s PLRV PVOV přední pásmo s částečným překrytím státní hranice (dosahem účinnosti PLRV). Takové umístění v sestavě umožňuje snadno vyčlenit PLRV PVOV k ochraně pozemních vojsk při jejich přechodu k aktivní činnosti.

Pokud jde o začlenění radiotechnických prostředků PVOV do základního a záložního (skrytého) radiolokačního systému, musíme mít především na zřeteli vlastní určení těchto prostředků v pohybovém systému PVO pozemních vojsk. Proto je nejvýhodnější rozmísťovat tyto prostředky do prvního sledu, co nejbliže ke státní hranici, což umožňuje nejrychlejší manévry radiotechnickými prostředky PVOV podle směrů aktivní bojové činnosti pozemních vojsk.

Z těchto hledisek je tedy nesprávný názor, který předpokládá začleňovat radiotechnické prostředky PVOV výlučně do záložního (skrytého) radiolokačního systému.

Zkušenosti ze cvičení znovu potvrdily důležitost manévru protiletadlovými raketovými vojsky PVOV před zahájením bojové činnosti i v jejím průběhu.

PLRV PVOS nemůžeme trvale svazovat s chráněnými objekty, ale využívat jeho možností manévru (i když omezených) hlavně v období před zahájením bojové činnosti ke zlepšení operační sestavy a rovněž při obnově pohotovosti systému PVOS.

Nemůžeme vyloučit ani takové začlenění svazků PLRV PVOS, které předpokládá přemístit je od stacionárních objektů v hloubce a rozmístit v sestavě pozemních vojsk k zesílení obrany jejich hlavního uskupení. Takové použití výrazně zvyšuje PVO hlavního uskupení pozemních vojsk a snižuje hodnotu PVO stacionárních objektů v hloubce, protože svazky PLRV PVOS jsou i v tankových případech na hlavních náletových směrech k těmto objektům.

Mimořádnou pozornost při organizaci jednotného systému PVO v příhraničním pásmu si vyžaduje **velení a součinnost**.

Souhlasíme-li s tím, že hlavním kritériem PVO v přihraničním pásmu je schopnost efektivně odrazit první hromadný úder nepřítele, musíme souhlasit i s hromadným zasazením sil a prostředků a vytvořením jednotného systému PVO v přihraničním pásmu.

Rozdělování sil a prostředků PVO do dvou systémů — systému PVOS a systému PVO pozemních vojsk frontu je sice nutné pro další průběh počátečního období války, nemůžeme je však mechanicky uplatňovat pro období odražení prvního hromadného úderu.

K odražení prvního hromadného úderu musíme vytvořit jediný systém a v zájmu jeho efektivní činnosti organizovat i velení a součinnost.

Základním principem organizace velení zůstává princip centralizace, který v praxi můžeme ovšem chápat a uplatňovat různým způsobem.

Nejvýhodnější je orientovat orgány velení PVOV na manévr k vytvoření systému PVO pozemních vojsk s jejich přechodem k aktivní činnosti a řízení bojové činnosti, související s odražením prvního hromadného úderu, plně svěřit orgánům velení vojsk PVOS.

Přísnou centralizaci uplatňujeme při zpracování plánu k odražení prvního hromadného úderu, zejména pokud jde o sestavu vojsk PVO, stanovení úkolů svazkům a samostatným útvarům, manévr sil a prostředků PVOV v zájmu pozdějšího vytvoření systému PVO pozemních vojsk a při stanovení metodiky k vlastnímu řízení bojové činnosti, včetně zásad součinnosti.

Zkušenosti ze cvičení potvrdily, že pro stíhací letecké divize frontového letectva je výhodné centrálně zabezpečit dokonalou informovanost o náletové situaci a ponechat jim ve velení určitou prostorovou samostatnost.

Osvědčilo se rovněž přiřčenit síly a prostředky PVOV ke svazkům PLRV formou dočasné operační podřízenosti. Naproti tomu prosté operační podřízení svazků frontového stíhacího letectva prvosledovému svazku PVOS samo o sobě nezabezpečuje efektivní použití frontového stíhacího letectva. Ukázalo se, že je neúnosné celou problematiku řízení bojové činnosti při odražení prvního hromadného úderu vložit na prvosledový svazek PVOS.

Metodikou řízení bojové činnosti bude nutné důkladně propracovat a vytyčit v ní konkrétní úlohu všem orgánům velení se správným uplatněním principu centralizace velení.

Organizace vzdušného průzkumu, jeho plánování a řízení na stupni frontu a vševojskové armády

Průběh cvičení VLTAVA a jeho výsledky potvrdily, že vzdušný průzkum v rámci palebného a pohybového systému vyššího svazu je hlavní — rozhodující druh průzkumu. Je tomu tak proto, že letectvo — vzhledem ke svým možnostem manévru — je schopno v krátkém časovém rozmezí získat ze značného prostoru nepřátelského území hodnověrné zprávy o sestavě a činnosti nepřítele.

Nebudu opakovat známé zásady plánování a řízení vzdušného průzkumu na stupni frontu. Zdůrazňuji jen, že plán vzdušného průzkumu, zpracovaný štáblem LA, je součástí plánu bojové činnosti LA ve frontové útočné operaci. Plánování bojové činnosti na stupni LA je výrazem centralizovaného velení frontovému letectvu, jež zabezpečuje jeho hromadné a pružné použití.

Činnost průzkumného letectva LA není izolovaná činnost, ale součást cel-

kové bojové činnosti všech druhů frontového letectva. Průzkumné letectvo může splnit náročné úkoly jedině v podmínkách hromadné činnosti ostatních druhů letectva. Taková činnost umožňuje právě prolomit a umlčet PVO nepřítel, což je jedna z hlavních podmínek jeho úspěšné činnosti.

To to platí prakticky pro celý průběh frontové útočné operace a zejména při prvním hromadném úderu frontu.

První hromadný úder frontu má především rozbít první operační sled pozemních vojsk nepřítel, který tvoří v podstatě pohyblivé objekty (svazky pozemních vojsk, zbraně hromadného ničení, velitelská stanoviště, navigační stanoviště). Na tyto objekty musíme před jaderným napadením zaměřit hlavní úsilí vzdušného průzkumu, upřesnit jejich souřadnice a dát podklady pro efektivní činnost letounů-nosičů jaderných zbraní a raketových vojsk.

Základní způsob bojové činnosti průzkumného letectva v prvním hromadném úderu je tedy hromadný oblet objektů jaderného napadení. V dalším průběhu operace musí průzkumné letectvo s dostatečnou frekvencí letů vést nepřetržitý vzdušný průzkum skupinových i jednotlivých objektů.

Činnost na výzvu může najít uplatnění jen k zesílení úsilí vzdušného průzkumu na určitém směru nebo v daném časovém rozmezí.

Hlavní síly a prostředky průzkumného letectva působí v rámci LA. Vševojskové armády mohou dostat do operační podřízenosti část sil a prostředků průzkumného letectva (dělostřeleckého průzkumného letectva), zejména k řízení palby taktických raket, případně dělostřelectva. Přitom však tyto útvary zůstávají ve svazu LA a jejich technické, speciální a letištní zabezpečení řídí LA.

Útvary dělostřeleckého průzkumného letectva vedou vzdušný průzkum (nebo řídí palbu) většinou z vlastního území, nebo jenom do malé hloubky v závislosti na PVO. Přidělovat vševojskovým armádám útvary průzkumného letectva, vybavené výkonnými letouny k taktickému a operačnímu vzdušnému průzkumu je nevhodné. Vzdušný průzkum na stupni frontu řídí velitel (náčelník štábu) tím, že stanoví hlavní úkoly, směry nebo těžiště úsilí. Zpravo-
dajská správa zpracovává celkový plán průzkumu.

Povinností velitele LA je rozplánovat činnost průzkumného letectva a sladit ji s činností ostatních druhů frontového letectva včetně jeho všestranného zabezpečení.

Někdy se stává, že se snahou zvýraznit centralizaci řízení průzkumu začleněním všech průzkumných činností do jednoho systému a to nejen ve smyslu toku a vyhodnocení informací, ale i ve smyslu organizačním. Takové pojetí považují za nesprávné, protože by narušilo centralizované velení frontového letectva ze stupně LA, a její logické a účelové organizační učlenění.

Velení letectvu a vojskům PVOS

Obsah a průběh cvičení VLTAVA umožňoval získat z oblasti velení letectvu a vojskům PVOS na teritoriu jenom omezené, přesto však zajímavé poznatky.

To způsobila především relativní krátkost období bojové činnosti a také i skutečnost, že v roli cvičících působily jenom některé orgány teritoriálního velení a zbývající představovaly orgány ŘC.

Samotné ŘC bylo organizačně složeno především ke svému hlavnímu určení — k řízení dvoustranného cvičení vševojskových a leteckých armád. Součástí ŘC — štáb letectva a vojsk PVOS, kromě tohoto základního úkolu plnila také

úkoly armády PVOS a orgánu pro odborné řízení letectva a vojsk na teritoriu. Převážné úsilí v odborném řízení letectva a vojsk PVOS na teritoriu bylo soustředěno na jednu cvičicí stranu, kdy vedle vševojskové armády cvičila LA frontového letectva a prvosledový sbor PVOS.

Zkušenosti ze cvičení přesvědčivě potvrdily, že podstatnou část otázek, souvisejících s hlavními opatřeními počátečního období války, nemůžeme ponechat k řešení jenom na úrovni součinnosti mezi LA frontového letectva, armádou, nebo prvosledovým sborem PVOS, ale že je nezbytné jejich činnost konkrétně organizovat a řídit ze stupně MNO.

Konkrétní řízení ze stupně MNO musí být zaměřeno na tyto hlavní otázky:

— organizovat a řídit PVO v přihraničním pásmu s využitím všech sil a prostředků PVO (PVOS, frontového stíhacího letectva, PVOV) k odražení prvního hromadného úderu přes zabezpečení PVO pozemních vojsk s jejich převodem k aktivní činnosti až po vytvoření systému PVO frontu s rozvinutím frontové útočné operace;

— koordinovat bojovou činnost frontového letectva při účasti v prvním hromadném úderu s činností sil a prostředků PVO při odražení prvního hromadného úderu nepřítelē;

— organizovat zabezpečení bojové činnosti letectva HV při prvním hromadném úderu a v dalším průběhu bojové činnosti a sladit jeho přelet přes státní území;

— organizovat technické, speciální zabezpečení vojsk PVOS a frontového letectva v celém průběhu počátečního období války a letištní zabezpečení všeho letectva na teritoriu.

Z á v ě r

Všechny uvedené myšlenky a názory opírají se o dostatečné ověřené zkušenosti ze cvičení. Některé z nich jsou výsledkem poznatků získaných při zpracování cvičení a při tvorbě působnosti jednotlivých orgánů ŘČ.

V každém případě se domnívám, že k těmto otázkám by bylo velmi účelné soustředit pozornost a přispět i touto formou k jejich ujasnění a rozpracování.

POUŽITÍ VÝSADKOVÉ DIVIZE

Na cvičení byla do organizace vojsk „růžových“ začleněna i výsadková divize. Do její organizace byl začleněn i motostřelecký pluk, předurčený k vysazení buď vrtulníky (pokud by to hloubka vysazení dovozovala), nebo přistání dopravními letouny. **Na začlenění motostřeleckého pluku do sestavy výsadkové divize pohlížím jako na zvláštnost vynucenou cíli a možnostmi cvičení.** Začleňovat do organizace výsadkového (padákového) svazku motostřelecký pluk v době míru není účelné a výhodné zejména vzhledem k rozdílným potřebám výcviku. Rovněž tak trvalé začlenění motostřeleckého pluku do organizace výsadkového svazku v době války má více nevýhod než výhod.

Ne vždy bude charakter úkolu výsadkového svazku vyžadovat i vysazení motostřeleckého pluku. Bude tomu tak zejména při aktivní činnosti na velkém prostoru, při ničení menších objektů, kdy jednotlivé úkoly budou plnit samostatně výsadkové útvary a jednotky. Dále tomu tak bude zpravidla při činnosti výsadku v kopcovitém a zalesněném terénu. I při plnění úkolu, který bude vyžadovat soustředěnou činnost celého výsadkového svazku, při kterém bude msp použit jako přistávací výsadek, nelze v současné době používanými dopravními letouny (AN-12) přepravit jeho hlavní bojovou techniku — tanky a zpravidla jen v omeze-

ném rozsahu ostatní těžší bojovou techniku. V prvním případě by ve výchozím prostoru pro vysazení zůstal nevyužit celý msp, v druhém jeho hlavní bojová technika.

Za předpokladu, že by padákové útvary výsadkového svazku byly použity k plnění úkolů do větší hloubky sestavy nepřítel a msp by byl použit jako vrtulníkový výsadek k plnění samostatného úkolu do menší hloubky, pak by velitel a štáb výsadkového svazku měl značně ztěženo jeho řízení jak v přípravném období, tak i po vysazení. Bylo by tomu tak zejména proto, že výchozí prostor pro vysazení padákového sledu by byl v hloubce 300 i více km od linie fronty, zatím co výchozí prostor pro vysazení msp (jako vrtulníkového výsadku) by nemohl být ve větší hloubce než 50—100 km od linie fronty.

Naproti tomu však ze zkušeností z použitím vzdušných výsadků ve druhé světové válce i z názorů vojenských odborníků na jejich použití v příští válce můžeme usuzovat, že k plnění některých úkolů bude třeba vysadit větší výsadek kombinovaným způsobem, kdy vedle padákového sledu bude vysazena jeho těžší bojová technika, popřípadě i motostřelecké a jiné speciální jednotky a útvary přistáním. K plnění těchto jednotlivých konkrétních úkolů je výhodnější, aby ty-

to jednotky a útvary byly veliteli výsadkového svazku dočasně podřízeny. Tak se dívám i na začlenění msp do sestavy výsadkové divize na cvičení.

Velitel výsadkové divize byl postaven úkol připravit **vysazení na dvě varianty**. V první variantě měla být výsadková divize vysazena do hloubky 200 km od cvičné státní hranice s úkolem ovládnout výhodný prostor a zabezpečit čelně útočícím vojskům rychlé proniknutí do průmyslové oblasti protivníka. Předpokládáné vysazení druhý nebo třetí den války. Na přepravu byly vyděleny tři letecké dopravní divize [270 letounů AN-12], které měly divizi vysadit dvěma koloběhy.

Ve druhé variantě měla být vysazena divize do hloubky kolem 25 km od státní hranice s úkolem — aktivní činností zabránit nepřátelským druholedovým svazkům zaujmout operační sestavu a vyjít ke státní hranici. Tím mělo být umožněno rychlé proniknutí svazků „růžových“ na území „zeleného“. S vysazením bylo plánováno za 45 minut po odpálení první salvy 1. hromadného úderu. Na přepravu bylo vyděleno 210 letounů AN-12, 54 vrtulníků Mi-4 a 6 vrtulníků Mi-6. Dopravní výsadkové letouny měly uskutečnit dva koloběhy, vrtulníky tři koloběhy.

Stanovit výsadkovému svazku v úkolu několik variant vysazení je typické. Rovněž tak je i typické jeho použití podle první varianty. Pozornost si zasluhuje druhá varianta, která byla v omezeném rozsahu na cvičení uskutečněna. K jejímu správnému pochopení je nutné si uvědomit, že **výsadková divize byla začleněna do organizace vojsk „růžových“, které byly „agresorem“**. Jedině za tohoto předpokladu bylo možné a reálné její vysazení v první hodině války mezi první a druhou salvou prvního hromadného úderu. Z časového hlediska obdobné použití našeho výsadkového svazku v příští možné válce není reálné zejména z těchto důvodů:

— jak vylouvá z některého prohlášení nejvyšších stranických a vládních orgánů, nebudou země Varšavské smlouvy agresorem;

— dojde-li k válce bez předchozího období zvýšeného válečného nebezpečí je vysazení v tak krátké době zcela vyloučeno;

— i za předpokladu že by k válce došlo po kratší nebo delší době zvýšeného válečného nebezpečí a výsadkový svazek zaujal výchozí prostor pro vysazení, je možnost takového použití pouze teoretická; ve skutečnosti málo pravděpodobná.

Rovněž hloubka vysazení výsadkového svazku 25—30 km od státní hranice je ne-

typická. Na cvičení byla zdůvodněna celkovým zámyslem a terénními možnostmi. Při tom byly experimentálně ověřovány i některé teoretické otázky tohoto způsobu použití výsadkového svazku. I z historie druhé světové války je známo, že v březnu 1945 byla vysazena 17. americká a 6. britská výsadková divize na východní břeh řeky RÝN v prostoru WESEL do hloubky pouhých 10—15 km od linie fronty.

Domnívám se však, že do uvedených hloubek by v budoucnu měly být vysazovány především přistávací vrtulníkové výsadky. V závislosti na počtu a únosnosti vrtulníků i daleko silnější než dosud používané motostřelecké prapory. Velké pádákové nebo kombinované výsadky by i v budoucnu měly být používány především do velkých hloubek.

* * *

Pozornost si rovněž zasluhuje plánovaný počet vzletů k přepravě takto organizované divize. U první varianty přes 500 vzletů letounů AN-12 a u druhé varianty přes 400 vzletů letounů AN-12 a kolem 150 vzletů vrtulníků. Tímto poměrně značným počtem letounů bylo plánováno přepravit poměrně malý počet těžších bojových prostředků (ShD, děl, minometů a PLD).

Domnívám se, že tomu tak bylo především proto, že **za účelem zvýšení pohyblivosti by vysazení byl s výsadkem vysazen velký počet obrněných transportérů OT-64 (SKOT)**. Požadavek zmobilitnění výsadku po jeho vysazení v týlu nepříteli je správný. Obzvláště u větších (operačních) výsadků je to v soudobých podmínkách nezbytné. Myslím však, že obrněný transportér SKOT není efektivním prostředkem ke splnění tohoto požadavku pokud jej bude možné používat pouze jako dopravní prostředek. Ani po případném vyzbrojení nebude potřebám vzdušného výsadku plně vyhovovat vzhledem k jeho váze a rozměrům.

Plánování použití výsadkové divize a její zabezpečení měl na starosti štáb východního frontu. Ihned po vysazení byla výsadková divize podřízena veliteli 11 A, v jejím útočném pásmu plnila úkol. Proto i hlavní otázky součinnosti byly sladěny na štábu 11 A pod osobním řízením náčelníka štábu VF za přítomnosti důstojníka štábu frontu, letecké armády a velitele 11 A; otázky společné bojové činnosti výsadkové divize a svazků 11 A

na součinnosti řízené velitelem 11 A. Domnívám se, že tento postup byl správný a měl by se stát typickým. Zdůrazňuji to proto, že v minulosti bylo často ukládáno splánovat použití a organizovat součinnost a zabezpečení výsadkové brigády štábu vševojskové armády.

Příprava výsadkové divize proběhla v době od 7. 9. do 14. 9. a od 17. 9. do 19. 9. takto:

7. 9. v 8.00 doručil SD VF veliteli cvičící 31. vd směrnicí velitele VF a odborná nařízení; velitel 31. vd přijal rozhodnutí, štáb zahájil plánování,
8. 9. 16.00—17.00 velitel 31. vd hlásil svoje rozhodnutí veliteli VF;
9. 9. 13.00—14.30 se velitel 31. vd s užším štábem zúčastnil organizace součinnosti, řízené NŠ VF, 15.00—17.00 organizace součinnosti velitele 11 A;
- 10.—11. 9. probíhalo plánování a součinnost uvnitř výsadku;
12. 9. velitel 31. vd předložil plán vysazení veliteli VF;
- 13.—14. 9. bylo dokončeno plánování u podřízených útvarů;
- 15.—16. 9. docházelo k postupnému zostřování mezinárodní situace a narůstání válečného nebezpečí;
16. 9. na základě šifrovky ze štábu VD 31. vd zaujala výchozí prostor k vysazení a bylo započato s upřesněním vysazení podle druhé varianty;
- 17.—18. 9. proběhla součinnost se štáby dopravních leteckých divizí a útvarů a příprava bojové techniky pro vysazení; v noci z 18.—19. 9. 31. vd zaujala vyčkávací prostory u odletových letišť;
20. 9. v 7.20 31. vd dosáhla pohotovost k vysazení, v 10.35 bylo zahájeno vysazení padákového sledu.

Z tohoto přehledu vyplývá, že **na přípravu 31. vd bylo celkem 8 dnů a ještě 3 dny na součinnost přípravu bojové techniky a řešení praktických otázek vysazení** se štáby dopravních leteckých divizí a útvarů. I ta o otázka nevyplývá pouze z potřeb výsadkové divize, ale z celkového zámyslu cvičení. Potřebná doba na přípravu i velkého operačního výsadku bude zpravidla **daleko kratší**. Při VŠC v minulosti byl často praktikovaný požadavek, aby výsadková brigáda byla schopna uskutečnit vysazení za 8—10 hodin od

obdržení úkolu. Tato doba je reálná jen za předpokladu, že výsadek kromě úkolů vyplývajících mu z ustanovení předpisu Vys-1-1 čl. 2 a 35 na základě předběžného nařízení provedl ještě před obdržením konkrétního úkolu další opatření podle čl. 37. Jinou dobu na přípravu si vyžaduje výsadek přepravovaný letouny IL-14/T s omezenou bojovou technikou a jinou dobu výsadek s těžkou bojovou technikou přepravovaný letouny AN-12. Podle množství této techniky jen na její přípravu a naložení do letounů je zapotřebí 7—12 i více hodin.

Doba na splánování a součinnost zejména se štáby dopravního letectva bude záviset na velikosti výsadku, charakteru úkolu a způsobu vysazení. Kromě toho je třeba vždy brát v úvahu, kde a v jaké situaci se výsadek nachází, potřebnou dobu na zaujetí výchozího prostoru pro vysazení, na přesun k odletovým letišťům apod. Bylo by zcela nesprávné, kdyby stanovená doba na přípravu šla na úkor jejího solidního provedení. Velkým kladem cvičení bylo, že těmto otázkám byla věnována potřebná pozornost.

K přesunům využíval velitel a štáb 31. vd vrtulníky Mi-1 a Mi-4, které byly organizačně začleněny do sestavy vd a letouny AN-2 a IL-14/T. Bez těchto prostředků by i při abnormálně dlouhém období stanovené úkoly nestihl včas splnit, protože za dobu od 8. 9. do 18. 9. nalétal přes 1700 km a byl přes 40 hodin mimo svoje VS. I když se opět na tyto údaje díváme jako na netypické, je nutné počítat s tím, že místa velení výsadkové divize, štábu frontu, vševojskové armády a dopravního letectva budou od sebe desítky až stovky kilometrů vzdáleny a proto je **nezbytné vybavit štáb vd rychlými přepravními prostředky**.

Pro skutečné vysazení byly vyděleny dvě dopravní letecké divize: 101. dopravní letecká divize se třemi pluky dopravních letounů AN-12 a 41. smíšená dopravní letecká divize s jedním plukem dopravních letounů IL-14/T a dvěma vrtulníkovými pluky. Plány vysazení a součinnosti mezi výsadkovou divizí a štáby dopravních leteckých divizí byly upřesněny ve dnech 17. a 18. 9.

Dne 17. 9. od 9.30 do 14.00 byl dohovoren způsob vysazení mezi štábem výsadkové divize a štáby dopravních leteckých divizí, dne 18. 9. byly upřesněny plány naložení a nasednutí a provedena součinnost mezi štábem výsadkových útvarů a dopravních leteckých pluků.

Tuto činnost můžeme charakterizovat jako nanejvýš věcnou a konkrétní. Potvrdilo se, že zde nemá místo ani formál-

nost, ani ukvapenost, které v minulosti bývaly někdy znakem velitelsko-štabních cvičení bez skutečného vysazení a k nimž byly štáby donuceny stanovením neúměrně krátké doby na přípravu.

Nelze zatím vyvodit jednoznačně závěr, s jakou dobou bude v budoucnu zapotřebí kalkulovat. Na jedné straně je nutné brát v úvahu tu okolnost, že štáb výsadkové divize plánoval skutečné vysazení a upřesňoval součinnost v uvedeném rozsahu (s rozdílnými přepravními prostředky — AN-12, IL-14/T, Mi-4, Mi-6), poprvé, z čehož můžeme usuzovat, že po důkladném promyšlení metodiky práce a získání praktických zkušeností by mohl tuto dobu zkrátit, na druhé straně je však třeba přihlídnout i k tomu, že z operačně plánovaných 500—550 vzletů proběhlo upřesnění a součinnost k vysazení pouze 180 vzlety.

Hlavní tíhu při zabezpečení vysazení cvičící 31. výsadkové divize nesla 101. dld (sovětská). Příprava bojové techniky pro vysazení, její naložení a nasednutí osob proběhly přesně podle plánů a uskutečněné součinnosti. Vysazení jak padákového, tak zejména přistávacího letounového sledu proběhly takřka s vteřinovou přesností bez jediné závady. Na tom mají zásluhu jak cvičící velitelé a jednotky (zčásti doplněné zálohami), které dokázaly v poměrně krátké době zvládnout novou bojovou techniku, tak zejména sovětští instruktoři.

41. dld vysadila jeden výsadkový prapor letouny Il-14/T a motostřelecký pluk vrtulníky Mi-4 a Mi-6. Při řešení prak-

tických otázek vysazení letouny Il-14/T prokázaly oba štáby, že v této činnosti mají značné zkušenosti. Menší pozornost ze strany štábu výsadkové divize byla věnována přistávacímu vrtulníkovému výsadku.

Při vysazení „na objekt“ (na letiště BECHYNĚ) se ukázalo, jak je nutné znát u padákového výsadku přesnou povětrnostní situaci v prostoru vysazení a správně určit kurs a začátek vysazení. I nepatrná chyba ve směru náletu nebo zahájení vysazení má za následek nepřesné vysazení a tím i ztíženou činnost výsadku.

Při **vysazení vrtulníkového výsadku** byly v praxi poprvé v tomto rozsahu ověřeny některé teoretické zásady, zejména: skutečné možnosti vrtulníku Mi-4 a Mi-6, požadavky na odletové a přistávací plochy, sestava za přeletu vzhledem k terénu a rozdílným letovým vlastnostem jednotlivých vrtulníků apod. Pro mnohé účastníky a pozorovatele snad bylo novým poznatkem, že vrtulníky Mi-6 jsou sice schopny přepravit i nejtěžší bojovou techniku (OT-64, PLdVK 30 mm, H 122 s tahačem apod.), avšak vyžadují náročnější přistávací plochy (rovné bez překážek s tvrdým podkladem). K tomu bude nutné přihlížet při určování jak výchozího prostoru pro vysazení, tak i přistávacích ploch v prostoru vysazení zejména při deštivém počasí.

Malou pozornost stále věnujeme řešení konkrétních otázek všestranného zabezpečení přeletu výsadku a návratu letounů a vrtulníků.

V článku jsem uvedl některé poznatky a názory na použití výsadkové divize stranou „růžových“. Rovněž na straně „zelených“ byly vzdušné výsadky plánovány a zčásti i použity v dosud nezvyklém rozsahu. Mohu říci, že na cvičení došlo plně k aplikaci ustanovení Vševojsk-1-1 článku 10, v němž význam pozemního vojska, jehož součástí je i výsadkové vojsko, je charakterizován takto: „Pozemní vojsko plní rozhodující úlohu při konečném ničení pozemního nepřítele. Při využití výsledků strategických pro-

středků hromadného ničení i vlastních jaderných, chemických a jiných ničivých prostředků a **při rozsáhlém využití vzdušných výsadků** je pozemní vojsko schopno prudce útočit, rozhodným způsobem ničit vojska nepřítele, zmocňovat se jeho území a pevně držet obsazené čáry a prostory.“

Způsob použití vzdušných výsadků na cvičení byl však v některých případech netypický, protože byl ovlivněn prostorem, časem a celkovými cíli cvičení.

Východní vojenský okruh měl za úkol zabezpečit přesuny spojeneckých vojsk teritoriem VVO. Přesuny probíhaly kombinovaným způsobem. K zabezpečení tohoto úkolu jsme vytvořili tým ve složení:

- řídící týmu,
- zástupce řídícího pro dopravní zabezpečení (NOVD),

- operační skupina (z operačního oddělení, oddělení vojenské dopravy, oddělení bojové přípravy, oddělení organizačního a mobilizačního a 6. oddělení),

- skupina druhů vojsk (ze spojovacího, chemického, ženiijního, stavebně ubytovacího oddělení a vojska PVO),

- týlová skupina,

- technická skupina,

- styčné skupiny, každá v počtu 3 až 5 důstojníků z operačního oddělení, týlu, technického oddělení a politické správy (ke každému přesunujícímu se svazku),

- skupina tlumočnicků,

- likvidační skupina.

Počty jednotlivých skupin určujeme podle stanoveného úkolu a možností.

Tým se řídil podle zpracovaného plánu činnosti a metodiky práce. Při zpracování plánu práce a metodiky jsme vycházeli z konkrétních údajů a poznatků, které jsme získali v průběhu teritoriálních nácviků a cvičení.

Podplukovník Štefan Marko,
podplukovník Vladimír Karásek

Zabezpečení přesunu spojeneckých vojsk

MOŽNÁ METODIKA PRÁCE TÝMU

Úkol	Opatření	Provede	Poznámka
1	2	3	4
Přijetí směrnice od MNO/GŠ k zabezpečení přesunu spojeneckých vojsk	<ul style="list-style-type: none"> - studium směrnice a seznámení všech příslušníků s úkoly vyplývajícími ze směrnice - vydat pokyny pro zpracování nařízení KSVD a KVS k zabezpečení úkolů při přesunech spojeneckých vojsk 	řídící týmu	zpracuje oper. skupina v součinnosti s týlovou a technickou skupinou
Zpracovat mapu pro řízení přesunu	<p>Připravit mapu přesunu, kde zakreslit</p> <ul style="list-style-type: none"> - osy přesunu spojeneckých vojsk - prostory odpočinků - místa velení a spojení - místa etapních stanic - místa odběru pitné vody - místa soustředění techniky a pro opravy techniky - místa zdravotnických odsunů - místa odběru proviantu a materiálu všeho druhu 	operační oddělení v součinnosti s OVD, TO, týlem	podle pokynů vydaných NŠ VVO
Rekognoskace pochodových os a prostorů odpočinku	<ul style="list-style-type: none"> - zrekonoskovat a upřesnit: osu přesunu - prostory odpočinků - místa velení a spojení - místa odběru proviantu a jiného materiálu - organizaci pořádkové a regulační služby (v součinnosti s orgány KSVD) 	styčné skupiny	
Provéřít stav na komunikacích a železnicích	<p>Cestou KSVD upřesnit situaci na komunikacích a prověřit připravenost jednotek KSVD na plnění úkolu</p> <ul style="list-style-type: none"> - prověřit stav komunikací s důrazem na objíždky - prověřit stav na železnicích a zabezpečení přesunujících se svazků - stravování - zdravotnické zabezpečení - protipožární zabezpečení - možnosti spojení a sledování přesunu - možnosti zásobování vodou 	orgány OVD, styčné skupiny	
Po dosažení pohotovosti informují náčelníci skupin řídícího týmu	<p>Náč. oper. skupiny - situaci na teritoriu</p> <p>Zást. pro dopravní zabezpečení - doložit jak je připraveno dopravní zabezpečení</p> <p>Náč. druhů vojsk - radiační, chemická a ženíjná situace, zabezpečení PVO, organizace spojení</p> <p>Náč. tech. skupiny - technické zabezpečení</p> <p>Náč. týlu - mater. a zdrav. zabezpečení</p>		

Úkol	Opatření	Provede	Poznámka
1	2	3	4
	<p>prověřit připravenost orgánů a zřízení pro výdej materiálu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - proviantu ..... - PHM ..... - BA ..... - nafta motorová ..... - pitná voda ..... - dřevo ..... <p>podávat hlášení MNO o průběhu přesunu ..... msd řešit požadavky materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení styčné skupiny a přesunujících se vojsk</p> <p>B. .... msd:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zabezpečit sledování vojenských převozů přes přechodové železniční stanice ..... 6 převozů ..... 12 převozů ..... 1 převoz (zásobovací) atd. - zajistit komerční odbavení vojenských převozů v přechodových stanicích - zabezpečit hladký průběh převozů do vykládacích stanic ..... - zabezpečení vykládky převozů, přesun z vykládacích stanic a zaujetí prostoru soustředění (odpočinku) - zabezpečení dalšího přesunu v noci z ..... na ..... po vlastní ose - po osách čís. 1 - ..... a čís. 2 - ..... - řešit materiálně technické a zdravotnické zabezpečení ..... msd - předat ..... msd do péče SVO na hranicích teritoria - K tomu provést: sledovat vstup a odjezd vojenských převozů přes přechodové stanice a na teritoriu sledovat vykládky převozů a zavedení jednotek do prostorů soustředění prověřit spojení z prostoru soustředění ..... k VVVO zabezpečit doplnění jednotek ..... msd materiálem (slámou - místo, množství) dřevem - ..... proviantem - 	<p>oper. skupina týl. a tech. skupina</p> <p>styčná skupina</p> <p>vojenští správci žel. stanic styčná skupina KSVD BRATISLAVA stačná skupina KSVD B. BYSTRICA</p> <p>týl. a tech. skupina styčná skupina</p> <p>dispečerské stanoviště skupina převozů</p>	<p>Vyslat na den ..... představitel VVO k uvítání ..... msd na teritoriu VVO prostor soustředění zaujat do ..... ; pásová technika 5 vlaků pokračuje až do prostoru VS .....</p>

Úkol	Opatření	Provede	Poznámka
1	2	3	4
	<p>chlebem – .....</p> <p>vepř. masem – .....</p> <p>pitnou vodou – .....</p> <p>provést technické zabezpečení a opravy podle požadavků styčné skupiny a přesunujících se jednotek</p>	<p>technická skupina</p>	
	<p>informovat SVO o vstupu jednotlivých transportů na teritorium SVO</p> <p>podávat hlášení MNO o průběhu přesunu ..... msd</p> <p>zabezpečit další přesun z prostoru ..... a předání ..... msd orgánům SVO na hranici teritoria</p>	<p>styčná skupina</p>	<p>..... msd</p> <p>předat z ..... na .....</p>

Práci při zabezpečování přesunu spojeneckých vojsk můžeme rozdělit na

- přípravné období,
- období vlastních přesunů a jejich zabezpečení.

V přípravném období věnujeme pozornost:

- rekognoskaci a průzkumu pochodových os, prostorů denních odpočinků, prostorů soustředění, nakládacích, vykládacích a překládacích stanic;
- přípravě podkladů z hlediska materiálního, zdravotnického zabezpečení;
- hygienicko-epidemiologickému průzkumu s důrazem na vodní zdroje na osách přesunu, v prostorech odpočinků a na železničních tazích;
- průzkumu z hlediska technického zabezpečení a získání podkladů o možnostech oprav jak pojiždými, tak i stabilními prostředky a zpracování přehledů o možnostech získání náhradních dílů;
- organizačním přípravám pro zabezpečení spojení cestou krajských správ spojuj a výběrem vhodných míst pro zabezpečení rádiového spojení;
- přípravě důstojníků zařazených do pracovního týmu spočívající ve zpracování a procvičení (formou štábního nácviku) metodiky práce.

Výsledkem těchto úkolů je vydání nařízení a rozkazů pro všestranné zabezpečení přesunů na základě kterých se dosáhne na teritoriu VO pohotovosti k plnění vlastního úkolu.

Činnost v přípravném období můžeme zakončit štábním nácvikem týmu pro zabezpečení přesunu. Cílem štábního nácviku je procvičit způsob práce jednotlivých skupin a jejich součinnost při pl-

nění úkolu, při čemž hlavní pozornost věnujeme:

1. seznámení všech příslušníků s hlavními úkoly a zhruba s časovým průběhem přesunu spojeneckých vojsk,
2. informacím náčelníků skupin (při nich podrobně probrat otázky):
  - a) časového průběhu a příchodu spojeneckých vojsk na teritorium VVO
    - vstup jednotek na území VVO po osách,
    - vstup prvního transportu na území,
    - vyhrazené pochodové osy;
  - b) spojení a velení při přesunech;
  - c) technického zabezpečení
    - opravárenské závody,
    - náhradní díly,
    - odsun poškozené techniky;
  - d) týlového zabezpečení
    - zásobování proviantem,
    - zásobování vodou,
    - zásobování dřevem,
    - zásobování zdravotnickým materiálem,
    - zdravotnické odsuny – kde a jak,
    - stav hygienicko-epidemiologické situace na teritoriu;
  - e) TRHS
    - předávání radiační a chemické situace přesunujícím se štábům,
    - způsob doručování zpráv;
  - f) plnění mobilizačních úkolů na teritoriu VVO
    - které jednotky jsou mobilizovány a kolik po jednotlivých krajích,
    - kolik aut a techniky bude povoláno v rámci cvičení,
    - materiální zabezpečení zmobilizovaných jednotek;
  - g) ženíjní zabezpečení
    - únosnost mostů na osách přesunu,

- průzkum vodních zdrojů,
- zabezpečení ženijním materiálem,
- stávající brody;
- h) způsob likvidace škod
  - na komunikacích,
  - na lesních kulturách,
  - na tratích;
- i) možný způsob práce skupin a jejich vzájemná součinnost.

Období vlastního zabezpečení přesunů spojeneckých vojsk:

K zabezpečení činnosti týmu pro řízení přesunů byla vytvořena tato pracoviště:

- operační sál, kde trvale pracovala skupina důstojníků složená po jednom příslušníku z každé skupiny a dozorcího operačního sálu;
- dispečerské stanoviště, obsazené orgánem vojenské dopravy;
- týlová skupina;
- technická základna.

Vnitřní spojení bylo zabezpečeno pomocí dispečinku.

Na operačním sále byla vedena pracovní mapa, kde byla vedena celková situace na teritoriu, a to na osách i na železnici, se všemi druhy zabezpečení a jinými potřebnými údaji. Kromě toho dozorcí operačního sálu vedl po celou dobu výkazovou mapu. Obě mapy byly v měřítku 1:200 000. Po celou dobu byl na operačním sále pomůcky pro spojení (pro upřesnění situace byly zde zpracovávány a vedeny mapy jednotlivých prostorů soustředění, rozmístění a odpočinků na mapách 1:50 000. Dále byly na operačním sále pomůcky pro spojení (volací znaky, funkční čísla, schéma spojení telefonního i rádiového), pomůcky pro kódování a další pomůcky pro činnost dozorcího.

Každá skupina pracující mimo operační sál vedla pracovní mapu, kde měla údaje po své odbornosti.

Touto organizací práce byla zabezpečena nerušená a organizovaná práce jednotlivých skupin a byla zajištěna jejich vzájemná informovanost a součinnost.

Správné vedení výkazové mapy, deníku zpráv a jednotlivých pracovních map umožnilo v každém okamžiku mít podrobnou informaci o situaci na teritoriu, rychlé reagování na danou situaci a možnost správného a reálného informování nadřazeného štábu.

Velmi důležitou úlohu při zabezpečování přesunů sehrály styčné skupiny u jednotlivých svazků. Tyto byly vybaveny dopravními prostředky, spojovacími prostředky a pracovní mapou, kde měly zakreslené potřebné údaje jak z hlediska materiálního, tak i z hlediska zdravot-

ního a technického zabezpečení přesunujícího se svazku. Kromě toho týlový orgán ve styčné skupině byl vybaven plnou mocí a stvrzenkami pro výdej a odběr materiálu. Činnost styčné skupiny byla zahájena tím, že tato převzala určený svazek na hraničním přechodu, kde velení svazku bylo styčnou skupinou informováno o celkové situaci na teritoriu po stránce operačně taktické, chemické, radiační a biologické, materiální, technické, zdravotnické a dopravní. Od velení svazku získala situaci o složení a číslování jednotlivých proudů a uofesnila požadavky na dopravní a materiální zabezpečení přesunu a časové kalkulace přesunu. Tyto údaje styčná skupina předala týmu pro zabezpečení přesunů. Tímto způsobem pracovala styčná skupina během celého přesunu a na základě toho bylo dosaženo pružného a operačního zabezpečování úkolů a požadavků při přesunech v otázkách dopravního zabezpečení, zdravotnického, materiálního, technického a zabezpečení spojení. Na základě zpráv a požadavků styčné skupiny tým rozhodoval a dával rozkazy — kde, kdy, kdo a jak požadavky přesunujícího se svazku realizoval. Tak např. při požadavku uzavření komunikace v určeném úseku byl vydán příkaz příslušné kraiské správě vojenské dopravy s udáním místa a doby začátku a konce uzavření. Při odběru PHM týlová skupina rozhodla, který útvar to to zabezpečí a nejméně 4 hodiny před vlastním odběrem byl útvar — sklad uvědomen o době a způsobu odběru. druhu, množství PHM, takže do doby odběru mohl věc dokonale připravit. Stejný postup byl zachován při zabezpečování všeho druhu materiálu.

Neplánované požadavky na zabezpečení spojení byly realizovány za 4—8 hodin.

Při zaujímání jednotlivých prostorů přesunujícími se svazky styčná skupina měla připraven doprovod jednotlivých proudů určenými spojkami a v některých případech důstojníky styčné skupiny z rozhodnutí do určeného prostoru. Při rozmísťování v prostorech odpočinků byl požadavek většího velitelů a štábů na rozmístění jednotlivých proudů na loukách, okrajích lesů, těsně podél komunikace anebo přímo na komunikacích.

Naše zkušenosti při praktickém zabezpečení přesunu spojeneckých vojsk teritoriem VVO ukazují že zvolené organizační uskupení a metodika práce týmu pro zabezpečení přesunů se ukázaly jako správné. Takto organizovaný tým je schopen všestranně zabezpečit přesun 3—4 i více svazků.

ZKUŠENOSTI

z vojskové pořádkové služby

Úkoly 11. armády „růžových“ vyžadovaly organizovat pořádkovou službu tak, aby zabezpečila přesuny vojsk k zaujetí operační sestavy a v průběhu boje k vyvedení vojska do protiúderu. Z toho důvodu jsme vytvořili pořádkový prapor, jehož základní organizační jádro tvořila mřívová organizace motostřeleckého praporu tankové divize.

Jeho organizaci jsme přizpůsobili takto:

— na velitelství praporu byl též spojovací náčelník k řešení otázek spojení a velitelství mělo celkem tři Gazy,

— jednotky zabezpečení praporu jsme ponechali. Spojovací četu praporu jsme zesílili rádiovými stanicemi R-105 na celkový počet 10,

— prapor měl dvě pořádkové roty, každou o třech četách, v četě 1+2+10 směrníků na vozidle V3S. Navíc jsme vytvořili motocyklovou četu v síle 1+15 motocyklistů,

— pro ochranu VS armády byly u jedné pořádkové roty vyvezeny dva bzk 82 mm s obsluhou.

Prapor měl celkem 72 regulačníků a 16 motocyklistů.

14 dnů před cvičením byl prapor soustředěn, doplněn a zahájil výcvik. Na závěr výcviku se učil prakticky řešit provoz na křižovatkách v součinnosti s orgány VB. Spojovací četa cvičila v terénu ladění rádiových sítí na velké vzdálenosti.

Plánování přesunů a jejich zabezpečení

Podle rozhodnutí velitele armády jsme zpracovali tři varianty plánu vyvedení vojsk:

- vyvedení vojsk ze shromaždišť na státní hranici,
- vyvedení vojsk z prostorů rozptýlení do operační sestavy,
- vyvedení vojsk z operační sestavy na státní hranici.

Pro každou variantu byla přímo v plánu vyvedení řešena pořádková služba prostředky armády. Byly zakresleny pořádkové prostory, stanoviště správce pořádkového prostoru a kontrolní pořádková stanoviště obsazovaná skupinami ze štábu armády. V tabulkách na mapě bylo schéma spojení pořádkové služby a obsazení a vybavení kontrolních pořádkových stanovišť. Pro každé kontrolní pořádkové stanoviště byla v cvičné operační dokumentaci připravena obálka se schématem stanoviště, tabulkou průjezdů proudů, jejich číslováním a údaji pro spojení.

Plánování ve skupině přesunů se zúčastnil souběžně i velitel pořádkového praporu se spojovacím náčelníkem. Podle pokynů náčelníka skupiny přesunů zpracovali pro každou variantu schéma pořádkové služby v pořádkovém prostoru armády. V součinnosti s oddělením dopravy týlu byla vyřešena pořádková služba zabezpečovaná silničními jednotkami.

Takto rozpracované a zabezpečené úkoly přesunů vojsk umožnily organizované řízení vojsk při vyvážení do stanovených prostorů. K plnění úkolů pořádkové služby bylo použito důstojníků štábu armády k obsazení kontrolních pořádkových stanovišť, pořádkového praporu a silničních praporů.

Praktické použití pořádkového praporu

Vzhledem k tomu, že cvičení se nezúčastnila vojska armády v plném rozsahu, použili jsme pořádkového praporu k plnění těchto hlavních úkolů:

1. Zabezpečení přesunu armádní raketové brigády a praporu technického zabezpečení,

2. zabezpečení vyvedení vojsk do protiúderu,

3. ochrana VS armády;

ad 1. Zabezpečení přesunu arb a prtz

Podle plánu vyvedení vojsk řešili jsme v součinnosti se štábem RVD a ORVD zabezpečení přesunu arb a prtz ze záložního do hlavního prostoru soustřední a do hlavního prostoru bojového rozmístění.

Úkol plnila jedna rota, zesílená jedním družstvem motocyklistů a spojovacími prostředky spojovací čety praporu.

Přesuny probíhaly výhradně v noci a délka přesunu byla v průměru 60 km. Pořádkovou službu z výchozích míst do rozchodišť zabezpečila pořádková rota.

První součinnost proběhla za účasti důstojníků skupiny přesunů, štábu RVD a ORVD a velitele pořádkového praporu na velitelství armády. Při ní byla prověřena osa přesunu, číslování proudů a určeno stanoviště správce pochodové osy. Bylo dohodováno místo a doba setkání správce pochodové osy s důstojníkem štábu přesunujícího se útvaru, kde proběhl několik hodin před zahájením přesunu konečný dohovor. Bylo upřesněno složení a číslování proudů, časové údaje pro průjezd výchozím místem, regulačními místy a rozchodištěm, doba pohotovosti pořádkové služby a stanoveno heslo k vzájemnému prověření.

Na základě podrobných součinností byl přesun arb a prtz dobře zabezpečen pořádkovou službou, přesuny probíhaly plynule a ve stanovených časech. Poprvé bylo vyzkoušeno použití cizí pořádkové jednotky k zabezpečení přesunu arb.

Ad 2. Zabezpečení vyvedení vojsk do protiúderu

V průběhu bojové činnosti byly armádě přiděleny dva svazky, z toho jeden lidové armády Německé demokratické republiky.

Souběžně s plánováním vyvedení těchto svazků do protiúderu zpracoval podle pokynů náčelníka skupiny přesunů velitel pořádkového praporu plán pořádkové služby. Byla zabezpečena pořádková služba na dvou osách přesunu cvičících útvarů divize Německé lidové armády a na jedné ose pro cvičící pluk další divize. Na těchto osách byla zabezpečena pořádková služba z výchozích míst po čáru rozčlenění pořádkového prostoru byl velitel praporu: měl stanoviště na prostřední ose v druhé třetině její délky. Správci dvou vnějších pochodových os byli velitelé rot. Správce pořádkového prostoru byl současně správcem střední pochodové osy. K zabezpečení manévru prostředky k vytyčování objížděk bylo velitelům rot přiděleno družstvo motocyklistů.

Předběžný dohovor součinnosti k zabezpečení pořádkové služby pro divizi lidové armády NDR proběhl na VS armády s náčelníkem operačního oddělení, za účasti důstojníka skupiny přesunu armády a správce pořádkového prostoru. Další podrobný dohovor proběhl přímo na VS divize s důstojníkem plánujícím přesuny. Účastníci se — důstojník skupiny přesunů armády, správce pořádkového prostoru a spojovací náčelník. Projednané otázky byly obdobné jako při dohovoru s orgány arb a prtz.

Z další divize, která prováděla protiúder, se na VS armády nedostavil žádný styčný důstojník, ani jiný funkcionář a proto přes směrového důstojníka bylo stanoveno setkání styčného důstojníka se správcem pochodové osy k uskutečnění dohovoru.

Přesun vojsk do protiúderu probíhal za dne a v jeho zabezpečení nebylo zavad. Při reorganizování regulačníků došlo však na prostřední ose k automobilové nehodě. V této situaci zasáhl svojí zálohou — družstvem motocyklistů správce pořádkového prostoru a proto pohotovosti pořádkové služby bylo dosaženo včas.

Ad 3. Ochrana VS armády

Pořádkový prapor byl po celou dobu cvičení rozmístěn poblíž VS armády, kromě období zabezpečení vyvedení vojsk do protiúderu. Z toho důvodu byl plně zahrnut správcem štábu do systému ochrany štábu. Většina praporu byla využita ke kruhové obraně VS a část byla ponechána v záloze. Dvou bzk 82 mm bylo použito k protitankové obraně na dvou nejdůležitějších přístupových komunikacích.

Velení a spojení orgánů pořádkové služby

První část přesunů k zabezpečení pořádkové služby ve prospěch arb a prtz proběhla v období narůstání nebezpečí napadení — před zahájením hromadných úderů. Proto nebylo možné využít rádiového ani směrového spojení. Zprávy o průběhu přesunu byly podávány po stále poštovní telefonní síti od správce pochodové osy přímo na VS armády. Přesto bylo rádiové spojení rzvinuto a zabezpečeno od správce pochodové osy přes PRMy na VS armády a ke správcům pořádkových úseků (velitelům čet). K předávání zpráv byla sestavena a používána jednoduchá signální tabulka a kódovaná mapa 100 000, již byli vybaveni všichni velitelé, až do velitelů čet vto.

Při pořádkové službě za protiúderu bylo zabezpečeno velení a spojení takto:

— na PVS armády byl důstojník skupiny přesunů, který měl spojení na rádiovém směru se správcem pořádkového prostoru. Do tohoto směru mohli vstupovat i důstojníci štábu armády na kontrolních pořádkových stanovištích;

— správce pořádkového prostoru měl zabezpečeno spojení v jedné rádiové síti se správcí pochodových os a s některými správcí pořádkových úseků (obvyčejně do výchozích míst a rozchodišť). Tímto systémem bylo zabezpečeno pomocí 9 rdst R-105 dobré řízení a velení v celém pořádkovém prostoru.

V této fázi se velmi osvědčilo vyslání dvou pohyblivých kontrolních stanovišť vybavených Gazem s rádiovou stanicí a motocyklistou. Činnost těchto kontrolních stanovišť začínala ve výchozích místech a spočívala v kontrole orgánů pořádkové služby s předstihem před přesunujícími se vojsky a končila v rozchodišti průjezdem všech jednotek.

Z á v ě r

I když při cvičení bylo použito pořádkových jednotek podle již v podstatě zastaralých zásad prostorového řízení přesunů, daných včas současnými možnostmi a vybavením jednotek, přesto byla získána řada dobrých zkušeností z organizace pořádkové služby ve prospěch armádní raketové brigády a praporu se zabezpečením přesunu svazku lidové armády Německé demokratické republiky.

Zvláště cenné byly poznatky z organizování součinnosti mezi skupinou přesunů operačního oddělení armády, velitelem a štábem pořádkového praporu a štábem svazku a útvaru, jehož přesun byl zabezpečován. Velmi se osvědčila také pohyblivá kontrolní pořádková stanoviště vyslaná na osy přesunu vojsk s úkolem kontrolovat činnost pořádkových rgánů a předávat zprávy o průběhu přesunu.

Praktické použití předurčených pořádkových jednotek ověřilo jejich organizaci a možnosti při zabezpečení přesunů na cvičení. Prohloubilo znalosti velitelů, štábu praporu a jednotek v řízení přesunů a v součinnosti s přesunujícími se vojsky.

K AKTUÁLNÍM OTÁZKÁM

VELENÍ V TÝLU

V rámci celkového přehodnocování velení v soudobé operaci dochází i v oblasti řízení týlu k některým zásadním změnám oproti dosavadní praxi. V důsledku účinků ZHN, hlavně jaderných zbraní, je proti minulým válkám daleko větší možnost vyřadit celá místa velení i na stupni armády a frontu. Při realizaci správné zásady — zabezpečení nepřetržitosti velení vojskům v soudobé operaci — vzniká problém, jak toto řešit při vyřazení VS. Nemůžeme předpokládat, že hlavní místa velení, hlavně na stupni armády a frontu, nebudou, i při dodržení nejpřísnějších zásad maskování a utajení, prostorově objevena. K vyřazení těchto míst velení použije nepřítel všech prostředků, které má k dispozici, včetně skupinových jaderných úderů.

Jaké jsou možnosti zabezpečení nepřetržitosti velení při vyřazení VS. Hlavní varianty řešení mohou být tyto:

- převzetí velení PVS,
- převzetí velení TVS,
- převzetí velení nižším operačním štábem (např. VS některé armády),
- převzetí velení záložním operačním štábem (např. záložním štábem armády),
- podřídit armádu (divizi) sousednímu frontu (armádě).

Všechny varianty řeší určitým způsobem situaci, některé však mají zásadní

nedostatky týkající se nepřetržitosti velení se znalostí situace na daném stupni, okamžitého převzetí velení a možnosti velet. Tyto základní nedostatky mají zejména poslední z možných variant.

Rovněž úloha a místo PVS se oproti dnešnímu pojetí v budoucnu pravděpodobně změní. Ve velení vojskům zůstanou dvě místa velení — VS a TVS.

Z tohoto hlediska je nutné postupně vytvářet předpoklady k tomu, aby TVS se stalo vůči VS z hlediska možností dočasného převzetí velení skutečným záložním „VS“. Na tuto zásadu již pamatují poslední směrnice k vedení operace, platné v Sovětské armádě a také úlohu a místo TVS v soudobé operaci takto řeší.

Současná TVS však nejsou z některých zásadních důvodů schopna plnit tuto úlohu, ani po velmi krátkou dobu. Hlavní příčiny jsou

- v možnostech a připravenosti současných štábů týlu plnit dočasně úkoly operačního štábu,

- v nedostatku informací o operační situaci a situaci druhů vojsk,

- neznalost operační dokumentace a její ukládání a vedení mimo TVS (zdvojená hlavní operační dokumentace je zpravidla na PVS),

- v praktických možnostech velet (podstatně horší spojení než po linii VS)

svazům (svazkům); neexistující spojení se sousedy.

V současných konkrétních podmínkách můžeme většinu uvedených nedostatků odstranit tím, že v případě vyřazení VS, sloučí se PVS s TVS. Tím vznikne místo velení, schopné okamžitě převzít velení za VS (týlový štáb bude posílen o základní prvky operačního štábu, na TVS se tím dostanou potřebné informace o operační situaci, situaci druhů vojsk a upravovaná základní operační dokumentace, zvýší se možnosti praktického velení sloučením spojovacích prostředků TVS a PVS). Při zvážení všech těchto výhod stojí za úvahu myšlenka umístovat PVS poblíž TVS nebo je začlenit přímo do jeho uskupení (při zachování samostatnosti a schopnosti rychle se vyčlenit a předsunout na samostatný směr).

Při další realizaci nového systému velení a zavedením prostředků mechanizace a automatizace velení je nutné řešit tuto otázku zásadně, tj. TVS v zásadě stavět jako záložní VS s vytvořením možnosti převzít velení při vyřazení VS a opačně. Ani TVS není „nezničitelná“ a VS musí

být schopno splnit úlohu TVS (alespoň v nezákladnějších otázkách). To předpokládá:

— vybavit TVS možností velet v pohyblivých fázích operace (dvě položení zabezpečovacích a spojovacích prostředků na TVS),

— vybavit TVS takovým počtem spojovacích prostředků s možností velet na velké vzdálenosti při zachování možnosti velet přímo divizím,

— propojit tok informací tak, aby na VS i TVS byly v pamětech počítačů k dispozici stejné informace,

— zabezpečit vzájemnou výměnu základní operační dokumentace.

K zabezpečení postupné realizace těchto zásad je účelné připravit týlové štáby k plnění těchto úkolů. To předpokládá především usměrnit školení důstojníků štábu týlu, jejich přípravu v současné době více zaměřovat na řešení otázek komplexního operačního zabezpečení v operačním týlu, na stručné a věcné vyhodnocování operační situace s návrhy na rozhodnutí a jeho formulaci.

Zkušenosti z velení týlu na cvičení VLTAVA

Z operačního týlu stojí v míru zpravidla jen nepatrná část (v armádním týlu okolo 10–15 %, frontového týlu jen asi 5 % stavů válečných počtů). Těžiště činnosti týlu v prvních dnech počátečního období války musí být zaměřeno na co nejrychlejší zmobilizování týlových útvarů a zařízení, na dosažení jejich pohotovosti k plnění úkolů a předání polnímu velení. Zkušenosti ze cvičení ukazují, že v tomto směru je velká resortnost mezi teritoriálními a polními štáby týlu. Do doby vydělení polního velení řeší zpravidla všechny otázky v součinnosti jeden „mírový“ náčelník. S vydělením týlu polního velení (které se staví k plnění úkolů při plných počtech TUZ armády, se přestává starat polní velení o mobilizaci TUZ, poněvadž je to povinností teritoriálního velení. Toto však není kádrově doplněno, aby mohlo zvládnout v plném rozsahu celkovou teritoriální problematiku. Přitom polní velení týlu nemá v rukou v podstatě žádné síly a prostředky k řešení vzniklé týlové situace u vojsk a k pomoci vojskům (až do doby předání těchto TUZ teritoriálním velením).

Tento problém přetíženosti teritoriálního velení v prvních dnech nevyžaduje znovu rozdělit vyčleněné síly ve prospěch teritoria, ale je účelnější, aby část pracovníků týlu polního velení v prvních dnech vypomohla teritoriálnímu velení.

Hlavně v oblasti mobilizace, kontroly plnění apod. Po předání TUZ polnímu velení přejdou tyto důstojníci zpět k polnímu velení.

Nejasná a nedocenená je stále otázka včasné informovanosti o průběhu mobilizace u TUZ. Tyto informace jdou zpravidla po linii OVS — KVS — VO — MNO (GŠ) OMS. Tento tok informací plně vyhovuje velitelské linii, ale je naprosto nevyhovující pro týlové funkcionáře všech odborností. Po uvedení linie, vzhledem k rozsahu mobilizovaných útvarů, je hlášen průběh mobilizace jen u hlavních útvarů (bojových), u ostatních se průběh vůbec nehlásí, nebo jenom v globálu. Tímto způsobem hlášení jsou náčelníci týlu i odborných služeb neinformováni, nemohou perspektivně řešit a plánovat opatření vůči vojskům, ani nemohou přijmout nebo doporučit opatření k realizaci mobilizačního opatření. Praxe jednoznačně ukazuje, že hlášení o průběhu mobilizace musí jít i po odborné linii, poněvadž jsou nedílnou součástí řízení tohoto citlivého období války.

Zkušenosti ze cvičení ukázaly, že nejsou plně jasné povinnosti týlu při řešení otázek ochrany vojsk proti zbraním hromadného ničení. Nejasnosti jsou v obsahu úkolů, které má týl plnit, jakož i v metodice jejich plnění.

Úkoly zástupce velitele pro týl může-

me shrnout v podstatě do těchto povinností:

— organizovat a zabezpečovat OPZHN u všech TUZ v celém týlovém pásmu,

— plánovat a organizovat manévr TUZ a zásobami ve prospěch napadených vojsk a týlů a spolupracovat s operačním štábem na vytvoření záloh velitele,

— předběžně vyhodnocovat radiační a chemickou situaci z hlediska potřeb týlu a vést mapu o skutečné radiační a chemické situaci,

— informovat TUZ v potřebném rozsahu o skutečné radiační a chemické situaci,

— spolupracovat s operačním štábem při zpracování nařízení pro OPZHN,

— vést záznam o ozáření vojsk a týlu o dva stupně níže a informovat operační štáb o stavu ozáření vojsk a týlu.

Cvičení VLTAVA ukázalo, že předběžné vyhodnocování účinků zbraní hromadného ničení po jednotlivých odděleních týlu (polního i teritoriálního velení) je velmi složité, pracné a neosvědčilo se. Osvědčilo se, aby účinky napadení vyhodnocovala v rámci celého týlu jedna vyhodnocovací skupina, aby vedla jednu mapu radiační a chemické situace a výsledky vyhodnocení dávala k dispozici celému TVS. Je výhodné vytvořit tuto skupinu v rámci štábu týlu s využitím i některých týlových služeb. Perspektivně bude účelné mít u TVS armád i týlu vojenského okruhu radiační vyhodnocovací středisko personálně i materiálně vybavené péčí chemického vojska.

Na cvičení VLTAVA se zkoušel i nový systém velení týlu v novém teritoriálním orgánu v kraji — u krajského vojenského velitelství. Cvičení jednoznačně potvrdilo správnost centralizace řízení v celé další oblasti týlového zabezpečení v kraji. Pří-
mé řízení a zabezpečování vojenské do-

pravy v kraji zástupcem velitele KVV pro týl se ukázalo jako plně životaschopné a účelné. Tento systém řízení umožňuje operačnímu štábu a veliteli ovlivňovat řízení a usměrňování operačních přesunů a přesunů v rámci kraje. Přitom nezatěžuje operační štáb řízením a zabezpečováním nejen operačních přesunů, ale i všech zásobovacích přeprav, jejichž počet podstatně převažuje nad operačními. Některé názory teritoriálních orgánů na podřízení problematiky vojenské dopravy operačnímu štábu nejsou správné, protože vycházejí z přeceňování nutnosti přímého vlivu na orgány vojenské dopravy a podcenění zásobovacích přeprav a jejich se-
pětí se zdroji zásob. Tyto názory zaměňují zabezpečování operačních přesunů orgány vojenské dopravy za řízení těchto přesunů, které v plném rozsahu nejen může, ale i musí i v daném systému v plném rozsahu ukutečňovat velitel se svým operačním štábem. Tyto nesprávné názory podporuje někdy i nesprávná štábní praxe, pokud jde o informovanost a průběh operačních přesunů a zásobovacích přeprav.

Potvrdila se rovněž nutnost jednotně začlenit a centralizovaně řídit orgány pro řízení a zabezpečování silničních přesunů v kraji. Doposud je velká roztržičnost v řízení a zabezpečování mezi KPS (kontrolní propouštěcí stanoviště) a silničním pořádkovým praporem, který zabezpečuje silniční provoz na teritoriu kraje. Ukázalo se, že je nutné mít vzhledem k době pohotovosti určených automobilních silnic na teritoriu KPS, která po rozvinutí silničního rajónu na teritoriu kraje silničním pořádkovým praporem, organizačně začlenit do tohoto praporu. Centrálně pak řídit silniční zabezpečení v kraji orgány KVV jedině cestou velitele silničního pořádkového praporu.

Z á v ě r

Centralizace velení vojskům v soudobé operaci je jeden ze základních předpokladů úspěšného plnění úkolů. Tato zásada se v plném rozsahu týká také velení týlu na všech stupních velení a vystupuje do popředí zejména na operačním stupni (u armádního a frontového týlu, u týlu vojenského okruhu a krajského vojenského velitelství).

Zkušenosti z politické práce

Z celkové koncepce, významu a úlohy spojeneckého vojenského cvičení VLTAVA vyplynuly v jednotě s vojenskými i politickými cíli a úkoly pro politickou přípravu cvičení.

Hlavní úsilí stranickopolitických orgánů bylo soustředěno na to, aby cvičení vyznělo jako nedílná součást vojenské politiky stran zemí Varšavské smlouvy.

Cílem cvičení bylo

— přispět k dalšímu prohloubení internacionální družby a přátelství zúčastněných armád a lidu,

— dále upevnit a rozvinout nerozbornou jednotu a sílu armád zemí Varšavské smlouvy při zabezpečování kolektivní obrany socialistických zemí,

— prokázat vysoký morálně politický stav, kázeň a připravenost vojsk k boji.

Z hlediska těchto náročných cílů byla VLTAVA zkouškou a prověrkou připravenosti a schopnosti stranickopolitických orgánů řešit ve složitých podmínkách náročné organizační a ideologické úkoly.

Politickou přípravu cvičení podstatně ovlivnilo jednání a usnesení XIII. sjezdu KSČ; kromě toho i závěry z bukureštských porad, poznatky z celostátního průzkumu o otázkách války a míru a přijaté usnesení ÚV KSČ o branné propagandě. Z toho vyplynuly i úkoly ideologické práce v přípravách i v průběhu cvičení: objasnit

— objektivní nutnost jednoty hospodářského programu a zabezpečování obra-

ny země; zvláště zdůraznit tezi, že obrana země je záležitostí všeho lidu;

— internacionální charakter obrany naší vlasti a třídní princip armád Varšavské smlouvy a jejich společné cíle a úkoly při obraně míru a pokroku;

— podstatu agresivní politiky imperialistických zemí a nebezpečí vzniku nové světové války,

— škodlivost různých pacifistických nálad a názorů.

Důležitou součástí příprav cvičení byla jeho propagace v zahraničí, vedená dvěma směry.

V socialistických zemích měla zabezpečit pro hromadné sdělovací prostředky dostatek argumentačního a faktografického materiálu o přípravách a průběhu cvičení.

V kapitalistických zemích měla ukázat skutečnou nerozbornou jednotu armád Varšavské smlouvy, její vysoké morálně politické hodnoty, dokonalou techniku a vysokou bojovou připravenost.

Lze říci, že tyto politické cíle a úkoly byly splněny a tak podstatnou měrou přispěly k celkovému vojenskopolitickým výsledkům cvičení VLTAVA.

Základní zkušeností tedy je, že předpokladem úspěchů takové akce jako byla VLTAVA, je jednotu vojenských a politických cílů jak v jejich obsahovém vytyčení, tak v jejich realizaci.

Jedním z nejcennějších politických výsledků cvičení je, že byl učiněn další podstatný krok vpřed v prohloubení vztahů mezi ozbrojenými silami a pracujícími, jak to ve svém usnesení uložil XIII. sjezd KSC.

VLTAVA postavila vztahy mezi ozbrojenými silami a pracujícími, zejména vzájemnou spolupráci velitelů a stranickopolitických orgánů, územních stranických orgánů a orgánů lidosprávy na nový, kvalitativně vyšší stupeň.

Dobré pracovní spojení, založené na jednotném pracovním plánu, pružné operativní řešení všech problémů spojených s přípravou i průběhem cvičení dokazují, proč se podařilo soustředit na cvičení VLTAVA nebývalou pozornost a zájem široké veřejnosti v celé naší zemi i za hranicemi.

Masová politická práce mezi obyvatelstvem i v jednotlivých byla jedním z hlavních prostředků politického zabezpečení cvičení. Svědčí o tom výsledky stranických schůzí, veřejných aktivů občanů, besed, aktivů, mítingů na veřejnosti i v armádě. V období příprav a v průběhu cvičení bylo celkem 13 194 těchto akcí. Na převážné části z nich vystoupili jako hlavní referenti vojáci z povolání. Jejich vystoupení bylo kladně hodnoceno. Bylo mimo jiné i zásluhou těchto schůzí a besed, že naprostá většina obyvatelstva správně pochopila význam a poslání cvičení a také k němu aktivně přistupovala.

Potvrdil se tak vysoký zájem obyvatelstva o otázky obrany země. Historie, zejména poučení z fašistické okupace, zanechaly v lidu hluboké city vlastenectví. Zvláště silně se projevovalo, hovořilo-li se o nutnosti upevnování obrany země z hlediska současného vojenskopolitického vývoje a poměru sil ve světě.

Nemalý význam pro vřelý vztah a poměr obyvatelstva ke cvičení měl i samofný název VLTAVA, který působil na národní hrdost a city vlastenectví.

Celkově se ukázalo, že drtivá většina našeho obyvatelstva má k otázkám obrany správný vztah. Lidem není obranyschopnost země lhostejná. To nevylučuje, naopak zvýrazňuje nutnost soustavného objasňování problémů budování a obrany země.

V historii naší lidové armády se dosud nikdy nepodařilo rozvinout k obranné problematice, k objasňování otázek vojenské politiky strany, významu Varšavské smlouvy a úloze naší armády v ní, takovou masovou a politickou organizační práci, řízenou v těsné součinnosti s územními orgány, jako na VLTAVE.

Široce rozvinutá masová politická práce byla hlavním opatřením politického zabezpečení cvičení VLTAVA. Zásluhou této práce se vztah obyvatel k armádě prohloubil. Bez značného aktivního podílu občanů na jeho přípravě by nebylo dosaženo takových politických výsledků cvičení. O této aktivitě svědčí také způsob, jakým obyvatelstvo přijalo cvičící vojska na našem území. Organizace přivítání a přijetí spojeneckých vojsk na našem území a na osách přesunů se zúčastnily desítky tisíc občanů. Společné besedy, exkurze do závodů, výroba dárek pro spojenecká vojska a odchod vojsk z území CSSR, to spolu s vojenskou přehlídkou splýnulo v jeden celek, v politickou manifestaci jednoty ozbrojených sil a lidu. Tento závěr je možné dokumentovat například těmito fakty:

Při průjezdu sovětské divize do východního prostoru pro cvičení bylo 21 manifestací družby, kterých se zúčastnily tisíce občanů. Na 9 místech byly pokládány věnce u památníků sovětských vojáků. V 15 městech přijali představitelé územních stranických a státních orgánů velitele sovětských vojsk. Cestou navštívily delegace sovětské divize 9 závodů a JZD a 8 vojenských útvarů a učilišť. Pro sovětskou divizi jen po dobu přesunu bylo uspořádáno 17 kulturních představení.

U jednotek maďarského svazu bylo celkem 38 setkání při příjezdu, 16 exkurzí do závodů a škol, 6 manifestací družby a 4 větší kulturní vystoupení. Ve 3 městech přijali delegaci MLA představitelé stranických a státních územních orgánů včetně ÚV KSS. Všechny tyto akce byly provedeny jen při přesunu divize MLA na naše území.

Podobně tomu bylo u svazku NLA NDR.

Po skončení vojskové části cvičení ve dnech 23.—25. 9. byly uskutečněny významné vojenskopolitické akce. Kromě návštěv delegace pracujících ze závodů a JZD u cvičících vojsk, přijely k jednotlivým divizím a letectvu ze všech krajů republiky krajské delegace ČSM. Naproti tomu cvičící vojska spojenecká a naší armády v internacionálních skupinách navštívila více jak 200 závodů, škol a JZD. Exkurze, besedy a společné večery družby pracující na závodech velmi pečlivě připravili. Nejvíce vojáků navštívilo závody, JZD a školy v Jihočeském a Severomoravském kraji.

Setkání podstatně přispěla k upevnění vzájemných vztahů. Zejména akce, organizované za účasti spojeneckých vojsk, se staly školou výchovy v duchu proletářského internacionalismu.

Významnou úlohu v ideologické práci při přípravě a průběhu cvičení sehrály hromadné sdělovací prostředky. Byly dalším hlavním prostředkem politického zabezpečení cvičení.

Zejména tisku, rozhlasu a televize bylo operativně využíváno k objasňování vojenskopolitických cílů cvičení, k odpovědím na dotazy, nejasnosti a reagování na nesprávné názory.

Po příjezdu spojeneckých vojsk se hromadné sdělovací prostředky soustředily na bezprostřední zpravodajství a na materiály, které rozvíjely myšlenky proletářského internacionalismu. I když se zmenšila péče o zveřejňování zásadních vojenskopolitických komentářů, statí a relací a zpravodajství trpelo přemírou faktografičnosti, přesto zpravodajství a reportáže svým zaměřením a obsahem působily zejména na city proletářského internacionalismu, na zlepšení vztahů mezi obyvatelstvem a armádou a ukazovaly naši armádu jako soudobou, moderní, k obraně vlasti dobře vycvičenou. Dobře ukázaly i nároky vojenské služby na vojáky i velitele.

Všechny ústřední deníky a časopisy zveřejňovaly materiály o VLTAVĚ na předním místě a ve výrazné úpravě. Tisk zveřejnil celkem 967 článků a 594 snímků.

Rozhlas zařazoval informace a zpravodajství o cvičení ve všech denních zpravodajských relacích v trvání 30 hodin.

Televize zařazovala zpravodajské šoty pod zvláštním označením — celkem 45 šotů v trvání 75 minut. Dále vysílala 16 pořadů (3 komentáře, 2 přímé přenosy, 1 zábavní pořad a 10 jiných publicistických pořadů) v délce 8 hodin 50 minut. Ostatní studia čs. televize vysílala dalších 6 reportáží. Pro zahraniční studia připravila 9 speciálních reportáží v délce 23 minut. Kromě toho čs. televize Bratislava na národním slovenském okruhu vysílala 123 minut.

Hromadné sdělovací prostředky dosud nevěnovaly pozornost branné problematice v takovém rozsahu. VLTAVA se stala pro ně základem k realizaci usnesení předsednictva ÚV KSČ z 26. 7. 1966. Při cvičení se plně potvrdilo, že publicistika jakýchkoliv oblastí, tedy i branné propagandy, závisí plně na množství a kvalitě informací. To zabezpečovalo tiskové středisko při politické správě ředitelství cvičení.

Tiskové středisko pečovalo o

- 94 zahraničních novinářů,
- 85 novinářů československých civilního tisku,

— 36 novinářů československých vojenského tisku.

Novinářům poskytl 155 zpráv v rozsahu 465 stran. Novináři, rozhlasoví a televizní a filmoví pracovníci se mohli denně účastnit průběhu cvičení. Kromě tiskové konference byly pro novináře uspořádány 3 tiskové besedy a 1 tisková informace; denně dostávali novináři k dispozici oficiální komuniké.

Dostatek informací se také plně projevil na intenzitě a gradaci tiskové kampaně. I přes některé organizační i obsahové problémy se tiskové středisko plně osvědčilo a ve frontu má své místo.

Některé zkušenosti mají platnost i pro mírový život armády. Tiskovou informaci je třeba řídit přísně centrálně. Jen tak je možné zabezpečit, aby na jedné straně nedocházelo ke zbytečnému utajování a na druhé straně k uveřejňování skutečností, které mají zůstat z hlediska zájmu armády a obrany země utajeny. Na cvičení se osvědčil systém tiskových mluvčích. Bylo by účelné plně využít zkušeností ministerstva zahraničních věcí a tímto způsobem předávat hromadným sdělovacím prostředkům informace. Umožňuje s větší perspektivou, cílevědomě, pravidelně a s větší ofenzívností působit v celé oblasti branné propagandy jak u nás, tak v zahraničí.

Cenné jsou i zkušenosti z distribuce tisku a různých materiálů v poli. Na VLTAVĚ bylo pro tento účel distribuční středisko, které přijímalo tisk a ostatní materiály a odtud je rozdělovalo. I když mělo řadu předností na cvičení, pro pole není účelné. Vyžaduje příliš mnoho lidí a dopravních prostředků, které v polních podmínkách není možné zabezpečit. Při značné rychlosti pohybu vojsk a současné dynamice boje nemá toto středisko možnost sledovat změny v pohybu, rozmístění, směrem postupu i změnách podřízení svazků, a proto není ani schopno zabezpečit doručení tisku, zpravodajských nebo jiným materiálů jednotkám. Je proto nutné při některém cvičení většího rozsahu ověřit jiný systém nebo plně vyčíst poštu.

• • •

Významným prostředkem politického zabezpečení cvičení VLTAVA byly rozsáhlé kulturní akce jak pro vojska, tak pro obyvatelstvo. Vystupovaly na nich 3 zahraniční soubory, AUS-VN, ŮH-ČSLA, 24 vojenských hudeb profesionálních i amatérských.

Vojenské ústřední i amatérské soubory uskutečnily v době od 12. do 25. 9. celkem 768 představení, z toho jen ústřed-

ní soubory v Jihočeském kraji vystupovaly na 135 představeních. Vystoupení souborů a hudeb plnila dvojí poslání — kulturní zabezpečení vojsk a upevnění internacionální družby s civilním obyvatelstvem. Oba tyto úkoly byly dobře splněny. Všechna vystoupení byla úspěšná a na mnoha místech se změnila v manifestaci přátelství a družby.

Během cvičení ústřední rozdělovna filmů rozeslala 1600 kopií filmů s vojenskou tematikou. Jen na Ostravsku bylo 254 představení, která shlédlo asi 100 tisíc diváků. V Jihočeském kraji byly ve všech okresních městech filmové festivaly armádního filmu a po celou dobu příprav cvičení byl zařazován ve státních kinech jako součást programu film produkce ČAF.

Důstojným vyvrcholením všech těchto akcí byl závěrečný internacionální program v Českých Budějovicích, ve kterém vystoupily všechny zahraniční soubory a AUS VN za účasti asi 12 000 diváků.

* * *

Rozhodující úlohu v přípravě i řízení všech politických opatření k zabezpečení vlastní bojové části cvičení, práce mezi civilním obyvatelstvem a organizace akcí družby měl stranickopolitický aparát armády.

Byl iniciátorem, organizátorem a spolu se širokým stranickým aktivem a územními stranickými orgány i vykonavatelem rozsáhlých politických opatření, které ve svém celku učinila ze cvičení významnou politickou akcí a stala se středem pozornosti široké veřejnosti nejen v naší zemi. Vzhledem k charakteru cvičení osvědčila se určitá dělba práce mezi různými stupni stranickopolitických orgánů. Těžiště zabezpečení vlastní vojenské části cvičení spočívalo na politických odděleních svazků a politických správách armád. U politické správy ředitelství cvičení spočívalo těžiště práce v zajištění akcí družby, řízení tisku, filmu, rozhlasu, televize a největších politických opatření.

Významnou částí politické správy ředitelství cvičení byla součinnost se stranickopolitickými orgány spojeneckých armád. Osvědčilo se, že ihned po přijetí zámyslu a celé koncepcie politické práce

dostali spojenci včas potřebné informace. To umožnilo ujednotit názory ještě před zpracováním plánu zabezpečení cvičení. Obdobně seznámení s plánem umožnilo včasnou součinnost a sladění s celkovým plánem provedení cvičení. Ani vytvoření společného stranickopolitického orgánu nečinilo žádných potíží.

Vojsková část cvičení potvrdila, že v oblasti politického zabezpečení bojové činnosti učinily stranickopolitické orgány značný krok kupředu. Politické správy armád a svazků mají vlastní metodiku práce, která je dobře a účelně sladěna s metodikou práce štábů. Na základní otázky, úkoly a místa politických pracovníků v různých fázích a způsobech vedení boje a na jeho politické zabezpečení je v podstatě jednotný názor. Stranickopolitické orgány postupují podle plánů a zásad, které jsou zbavovány formalismu a neustále doplňovány o nové poznatky a zkušenosti. VLTAVA přinesla cenné zkušenosti z těchto fází bojové činnosti:

— přebírání vlastních i spojeneckých jednotek a svazků do své podřízenosti,

— mobilizace, přijetí záloh a techniky a politická práce při stmelování jednotek,

— zabezpečení činnosti letecké armády,

— příprava a použití rozsáhlých výsadek,

— přechod hlubokých a širokých vodních toků,

— součinnost s pohraniční stráží atd.

Cvičení ukázalo i některé nedořešené problémy, především v materiálním zabezpečení stranickopolitického aparátu, které ztěžují jeho práci. Jedním z nejzávažnějších problémů je nedostatečné spojení mezi jednotlivými stupni stranickopolitických orgánů. V průběhu bojové činnosti je možné využít jen velitelských rádiových sítí. Tyto sítě jsou však většinou v nepřetržitém provozu, a proto je jejich využití stále obtížnější.

Např. na stupni pluku je účelné zabezpečit pro ZVP a politickou skupinu:

— terénní vozidlo s rádiovou stanicí a tím umožnit ZVP vstup do jednotlivých sítí,

— pojiždňý klub jak pro přesun politické skupiny, tak i pro práci v průběhu bojové situace.

Náročné politické cíle cvičení VLTAVA byly splněny. VLTAVA umožnila získat bohaté zkušenosti a poznatky nejen pro přípravu podobných akcí v budoucnu, ale i pro stranickopolitickou práci v poli a na teritoriu i pro prohloubení spolupráce s územními orgány v branné politice.

VLTAVA se tak stala konkrétní realizací usnesení XIII. sjezdu KSČ v oblasti vojenské politiky strany.